

Ramazân-ı Şerîf Bayramınızı Tebrîk Eder,
Hepinize Sevdiklerinizle Berâber
İki Cihan Saâdeti Niyâz Ederiz!

Lâlegül

Aylık İlim, Kültür ve Fikir Dergisi

Lâlegül Dergisi Yıl: 7 Sayı: 76 Ramazân - Şevvâl 1440 HAZİRAN 2019 Fiyatı: 15 TL

İydiniz Saîd, Ömürünüz Mezîd Olsun Efendim!

s.04 Bir Namaz Hakkındaki Rivâyet Hadîs Olmasa da
Onunla Amel Eden Ecrine Nâil Olur
Ahmet Mahmut ÜNLÜ

s.14 İman ve İslâm'ın Esaslarını Allah ve Rasûlü'nün
Beyânına Göre Kabul Etmek, Mü'min Olmanın Şartıdır
Resul BÖLÜKBAS

s.20 Türkiye Diyanet Vakfı'nın Düzenlediği
Sempozyumdan Kur'an Aleyhine Zırvalar -2
Dr. Ahmet GELİŞGEN

s.24 Devlet-i Aliyye'nin 22. Şeyhulislâmı,
Bayramzâde Zekeriyâ Efendi
Hasan KUDUOĞLU

s.58 Tarihselcilik Fikrî Değil, İmanî Bir Meseledir -2-
(Fazlurrahman'a Reddiye)
Dr. İhsan ŞENOCAK

s.36 Hac ve Umre İbadetlerindeki Yaygın Hatalarımız
Ömer Faruk KORKMAZ

s.44 Vatan-ı Aslî Meselesi
Hüsamettin VANLIOĞLU

s.50 Allah'ın Sessiz Mahlûkâtına Merhametli Davranmak
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

s.62 Mustafa Öztürk'e Reddiye -2-
Hüseyin Avni KANSIZOĞLU

BAYRAM GECESİNİN VE GÜNÜNÜN İBÂDETLERİ 71-78

KABİR ZİYARETİNDE OKUNACAKLAR 73-74

BAYRAM NAMAZINDAN SONRA KILINACAK
ÇOK FAZİLETLİ BİR NAMAZ 74-75

ŞEVVÂL AYINDA KILINACAK UTEKÂ NAMAZI 78

KAYBIYLA VEYÂ İSTEDİĞİ BİR ŞEYLE
BULUŞMAK İSTEYENİN OKUYACAĞI DUÂ 79

SEVDİĞİNİ UNUTMAK İSTEYENİN YAPACAĞI AMEL 79-80

HARAM ŞEHVETİN KIRILMASI İÇİN YAPILACAKLAR 80

EDİTÖRDEN

Bir ay oruç tutup sabır imtihanını başarıyla vermeye çalıştık. Her gün iftar vaktinde duyduğumuz sevinç gibi, tuttuğumuz bir aylık orucun da toplu iftar sevincini inşallah **Ramazan Bayramı**'nda duyacağız.

Nasıl ki bir işçi çalışarak ay sonunda maaşını alıyorsa, tabiri caizse Ramazan Ayı'nda yaptığımız ibadetlerin karşılığı olan ecir ve mükâfatlarımızı da, Ramazan Bayramı'nda alacağız. Zira **Bayram**; bir taraftan herkesin birbiriyle kaynaştığı, dargınların barıştığı, akrabaların ziyaret edilip büyüklerin elleri öpülerek hayır duâlarının alındığı bir gün olduğu gibi, diğer taraftan da bir ay boyunca tutulan oruçların, kılınan teravihlerin, okunan mukabelelerin, yapılan pek çok hayır ve hasenatın manevi kazançlarının tahsil edileceği manevi ücret günüdür.

Nitekim **Abdullah b. Abbas** (*Radiyallahü anhüma*)'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) ashabına şöyle buyurmuştur:

“Bayram sabahında Allah-u Teâlâ bütün bel-delere melekleri gönderir. Melekler de Allah-u Teala'nın emri ile yeryüzüne inerler, bütün sokak başlarında ve yol ağzlarında dururlar:

- **Ey Muhammed ümmeti! İkrâm sahibi Rabbimize geliniz. Size bol bol ihsanlarda bulunacak ve günahlarınızı bağışlayacak**, diye seslenirler ama bu nidayı insanlar ve cinler duyamazlar.

İnsanlar bayram sabahı evlerinden çıkıp namazgâhta toplandıkları zaman Allah-u Teâlâ meleklerine şöyle buyurur:

- **Ey meleklerim! Bir işçi, işini bitirdiği zaman onun ücreti nedir?**

Melekler şöyle derler:

- **Ey Allah'ımız! Onun ücretini fazlası ile vermektir.**

Bunun üzerine, Allah-u Teâlâ şöyle buyurur:

- **Ey meleklerim! Sizi şahit tutuyorum. Onların tuttıkları orucun ve kıldıkları namazın sevabı/karşılığı olarak, Kendi rızamı ve mağfîretimi kıldım.**

Daha sonra şöyle buyurur:

- **Ey kullarım, bu gün Benden isteyin! İzzetime ve Celâlîme yemin olsun ki, âhiretiniz için Benden ne isterseniz onu veririm. Dünyanız için ne dilerseviz sizi görürüm... Siz Beni razı ettiniz Ben de sizden razı oldum, şimdi bağışlanmış olarak evlerinize dönünüz. ...”**

(*Beyhaki, Şuabül-İman; No: 3695; 3/336*)

İşte bu müjdelerle birlikte bayram, gerçek manada bayram olur. Yani günahlarımız affolunduğu ve Cehennemden kurtulup çok büyük ecir ve sevaplara nail olduğumuz için bayram yaparız.

Yoksa bir kimse, şayet bu rahmet ve mağfîret ayında bile affolunamamış ve cehennemden kurtulamamış ise, bayram yapmasının ne manası vardır? Zira **Pehluldâne Hazretleri** şöyle demiştir:

“**Bayram; süslü elbiseler giyenlere, güzel yemekler yiyenlere değil, cehennemden kurtulanlardır.**”

Demek ki, “**bayram**” denilince sadece güzel elbiseler giymek, leziz yemekler yiyip içmek, lezzet ve şehvetlere dalmak gibi şeyler akla gelmemelidir. Aynı zamanda **bayram**; yapılan ibadetlerin manevi karşılığının alınması, günahların ve hataların bağışlanması, İlahi ihsan ve ikramlara kavuşulmasıdır. Dolayısıyla esas bayram, Pehluldâne Hazretleri'nin dediği gibi; “**Cehennemden kurtulanlardır.**”

Kıymetli Lâlegül Dergisi Okurları!

Ramazan Ayı'nda kazandığımız o güzel ibadet alışkanlıklarımızı bundan böyle de devam ettirmemiz niyazıyla, şimdiden hepinizin **Ramazan Bayramı**'nız mübarek olsun.

Mevla Teala cümlemizi mağfûrîn zümresine ilhâk eyleyip daha nice bayramlara sevdiklerimizle beraber, sıhhat ve afiyet içerisinde ulaşabilmek nasip eylesin.

Fî emânillah!

Mustafa Özşimşekler

LÂLEGÜL DERGİSİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

GENEL MÜDÜR
Gürsel YILDIZ

REKLAM İLETİŞİM
reklam@lalegulyayinlari.com

YAYIN TÜRÜ
Aylık İlim-Kültür ve Fikir Dergisi

BASIM YERİ
Matsis Matbaa Hizmetleri - Tevfikbey Mah.
Dr. Ali Demir Cad. No:51 Sefaköy / İSTANBUL
Tel: 0212 624 21 11 www.matbaasistemleri.com

YURTIÇİ ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)
180 TL

YURTDIŞI ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)
200 Euro

ABONELİK ÖDEMESİ İÇİN
BANKA HESAP BİLGİLERİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

VAKIF KATILIM TL HESABI
İBAN: TR77 0021 0000 0000 8388 9000 01

VAKIF KATILIM EURO HESABI
İBAN: TR66 0021 0000 0000 8388 9001 02

VAKIF KATILIM DOLAR HESABI
İBAN: TR93 0021 0000 0000 8388 9001 01

POSTA ÇEKİ HESAP NUMARASI
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
14851995

ABONE DAĞITIM
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
0212 435 10 58

ABONE İŞLEMLERİ
0212 435 10 58

BİLGİ
www.laleguldergisi.com

ADRES
Tuana Basın Yayın - Çınar Mah. Osman Gazi Cad.
No: 50/A Bağcılar / İSTANBUL

Dergimizde yayınlanan yazıların, reklamların sorumluluğu yazarına ve reklam sahibine aittir.

İÇİNDEKİLER

■ AHMET MAHMUT ÜNLÜ

**BİR NAMAZ
HAKKINDAKİ RİVÂYET
HADÎS OLMASA DA
ONUNLA AMEL EDEN
ECRİNE NÂİL OLUR**
-5-

- 34 YESEVİ YOLU
56 İDDEF - Burkina Faso'da 100 kişi Müslüman oldu
68 VUSLAT - AFRIKA VE ASYAYI SU KUYULARI İLE DONATIYORLAR

• DUALAR, ZİKİRLER ve FAZİLETLİ AMELLER •

- 70 RAMAZÂN-I ŞERİF'İN SON GECE NAMAZI
70 BAYRAM GECESİ NAMAZI
71 BAYRAM GECESİ OKUNACAK BİR DUÂ
71 BAYRAM GECESİ OKUNACAK TEKBİRLER VE SABAHINDA YAPILACAK VAZİFELER
73 BAYRAM GÜNÜ KABRİSTANI ZİYÂRET ETMEK
74 BAYRAM ZİYÂRETİNDE MEZARLIKLARDA OKUNACAKLAR
73 KABRİSTANA GİRİLDİĞİNDE OKUYANIN ELLİ SENELİK GÜNAHINI BAĞIŞLATAK BİR ZİKİR
74 ÖLÜNÜN KABRİNDE 3 KERE OKUNUNCA KİYÂMETE KADAR AZÂBI KALDIRACAK BİR DUÂ
74 BAYRAM NAMAZINDAN SONRA KILINACAK ÇOK FAZİLETLİ BİR NÂFILE NAMAZ
75 BAYRAM GÜNÜNÜN ZİKİRLERİ
75 İKİ BAYRAMDA RASÛLÜLLÂH ﷺ'İN OKUDUĞU MÜHİM BİR DUÂ
77 İKİ BAYRAM GÜNLERİNDE OKUNACAK ENBİYÂ DUÂLARI
78 ŞEVVÂL AYINDA KILINACAK ÇOK MÜHİM BİR NAMAZ OLAN UTEKÂ (ÂZATLILAR) NAMAZI
78 ŞEVVÂL AYI - ALTI GÜNLER- ORUCU
79 ŞEVVÂL AYININ SON ON GÜNÜNDE 50 FÂTİHA OKUMAK
79 MÜCERREBÂT-I SENÛSÎ'DEN FAYDALI İLİMLER
79 KAYBIYLA VEYÂ İSTEDİĞİ BİR ŞEYLE BULUŞMAK İSTEYENİN OKUYACAĞI DUÂ
79 SEVDİĞİNİ UNUTMAK İSTEYENİN YAPACAĞI AMEL
80 HARAM ŞEHVETİN KIRILMASI İÇİN YAPILACAKLAR
80 RIZIK VE HEYBET SÂHİBİ OLMAK İÇİN YAPILACAK AMEL

İMAN VE İSLÂM'IN ESASLARINI ALLAH VE RASÛLÜ'NÜN BEYÂNINA GÖRE KABUL ETMEK, MÜ'MİN OLMANIN ŞARTIDIR

■ RESUL BÖLÜKBAŞ

►14

TÜRKİYE DİYANET VAKFI'NİN DÜZENLEDİĞİ SEMPOZYUMDAN KUR'AN ALEYHİNE ZIRVALAR -2-

■ Dr. AHMET GELİŞGEN

►20

DEVLET-İ ALİYYE'NİN 22. ŞEYHULİSLÂMİ, BAYRAMZÂDE ZEKERİYYÂ EFENDİ

■ HASAN KUDUOĞLU

►24

HAC VE UMRE İBÂDETLERİNDEKİ YAYGIN HATÂLARIMIZ

■ ÖMER FARUK KORKMAZ

►36

VATAN-I ASLÎ MESELESİ

■ HÜSAMETTİN VANLIOĞLU

►44

ALLAH'IN SESSİZ MAHLÛKÂTINA MERHAMETLİ DAVRANMAK

■ MUSTAFA ÖZŞİMŞEKLER

►50

TARİHSELÇİLİK FİKRİ DEĞİL, İMANÎ BİR MESELEDİR -2- (FAZLURRAHMAN'A REDDİYE)

■ Dr. İHSAN ŞENOCAK

►58

MUSTAFA ÖZTÜRK'E REDDİYE -2-

■ HÜSEYİN AVNİ KANSIZOĞLU

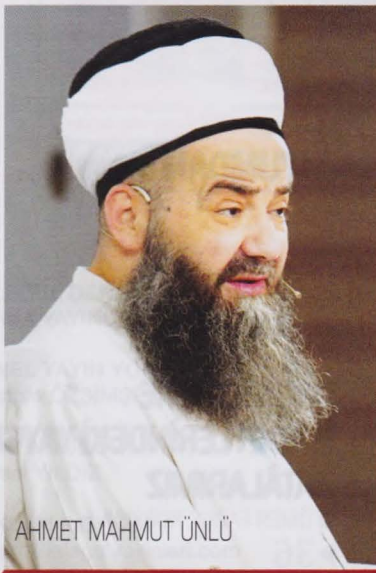
►62

Lâlegöl

FREKANS

Uydu adı	Türksat 4A
Lokasyon	Doğu
Frekans	12423
Polarizasyon	Yatay (H)
Sembol Oranı	30000
FEC	3/4

AHMET MAHMUT ÜNLÜ

ZAYIF HADİSLERLE AMEL MÜSTEHAB SAYILMIŞTIR

Bir Rivâyete “Mevzû” Demek Tehlikeli Bir Şey
Olduğundan Bu Hususta İhtiyâta Riâyet Gerekir -5-

BİR NAMAZ HAKKINDAKİ RİVÂYET HADİS OLMASA DA ONUNLA AMEL EDEN ECRİNE NÂİL OLUR

Bizlere Kur’ân-ı Kerîm’i inzâl buyuran Allâh-u Te‘âlâ’ya sonsuz hamd-ü senâlar ve bizlere Sünnet-i Seniyye’yi beyân eden Rasûlül-lâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimiz’e, Ehl-i Beyti’ne ve o sünnetleri bizlere teblîğ eden ashâb-ı kirâm hazarâtına nihâyetsiz salât-ü selâmlardan sonra!

Bundan evvelki dört yazımızı tâkip edenlerin yakînen bildikleri üzere; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Sevbân (Radyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfnde:

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَاعْلَمُوا أَنَّ خَيْرَ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ.»

“Bilin ki amellerinizin en hayırlısı namazdır.” (İbnü Mâce, es-Sünen, rakam:277, 1/101-102; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, 5/276-277, 5/276-277; el-Hâkim, el-Müstedrek, 1/130; el-Beyhakî, es-Sünenü’l-Kübrâ, 1/457; ed-Dârimî, es-Sünen, 1/168) buyurarak genel mânâda namaza bizleri teşvîk buyurmuştur.

Yine böylece kendisi Tesbîh Namazı, Hâcet Namazı, İstihâre Namazı ve Reğâib Namazı gibi bâzı husûsiyetlere sâhip olan ve diğer namazlardan farklı duâları bulunan namazları da bizlere talîm buyurmuştur ki muhaddisler bunlardan bâzısını “Sahîh”, bir kısmını “Hasen”, birtakımlarını da “Zayıf” diye tasniflere tâbi tutmuşlardır.

Reğâib Namazı gibi “Zayıf” tasnîfine dâhil olan bâzı özel namazlara birtakım muhaddisler tarafından “Mevzû” dahî denilmiştir. Bu durumda “Rivâyetin ‘Mevzû’ olduğuna inananlar ne yapmalıdır?” sorusuna ise ulemâ tarafından:

“Zâten bu namazlar farz ve vâcib olmadığına göre dileyen kılar, isteyen kılmaz. Hadîs olduğunu beyân eden muhaddislere tâbi olanlar bunun hadîs olduğuna îtikâd ederek amel ederler, diğerleri ise hadîs olmadığını kabûl etseler dahî meşâyihdan menkul namazlar kabîlinden değerlendirecek bu namazları kılabilirler.” diye cevap verilmiştir.

Lâkin bir namazın rivâyetinin “Mevzû” olduğu hakkında bütün muhaddislerin ittifâkı sâbit olması durumunda, o zaman kimse o namazı hadîs diye îtikâd edemez. Kılanlar meşâyihdan nakledilen namazlar îtikâdıyla onları edâ ederler ve bu hususta vârid ve sâbit olan hadîs-i şerîflerin vaadi muktezâsınca zikredilen müjdelere nâil olurlar.

Nitekim biz bundan önceki iki yazımızda Reğâib Namazı’nın “Mevzû” olduğuna dâir ittifak bulunmadığını, **Hâfız Razîn**, **Hâfız Muhammed ibni Nâsır es-Selâmî**, **İbnü’l-Esîr**, **İbnü’s-Salâh** ve **Alî el-Kârî** (Rahimehümlâh) gibi muhaddislerin bu namazın zayıf olduğunu beyân ettiklerini naklettik.

Dolayısıyla bu konuda **Ebû Tâlib el-Mekkî**, **İmâm-ı Ğazâlî** ve **Abdülkâdir Geylânî** (Kaddesellâhü Esrârahüm) gibi zatların nakilleri dışında hadîs sahasında mütehasıs olan bâzı muhaddislerin beyânını esas alarak bu namazın hadîs-i şerîf olduğuna îtikâd edenlerin aslâ tenkit edilemeyeceği böylece zâhir oldu.

Geldiğimiz bu noktada haftanın gecelerinin ve günlerinin namazları gibi bu babta daha birçok namaz:

1) **İbnü Şâhîn** ve **Hâfız Münzirî** (Rahimehümlâh) gibi muhaddislere âit terğîb-ü terhîb kitaplarında,

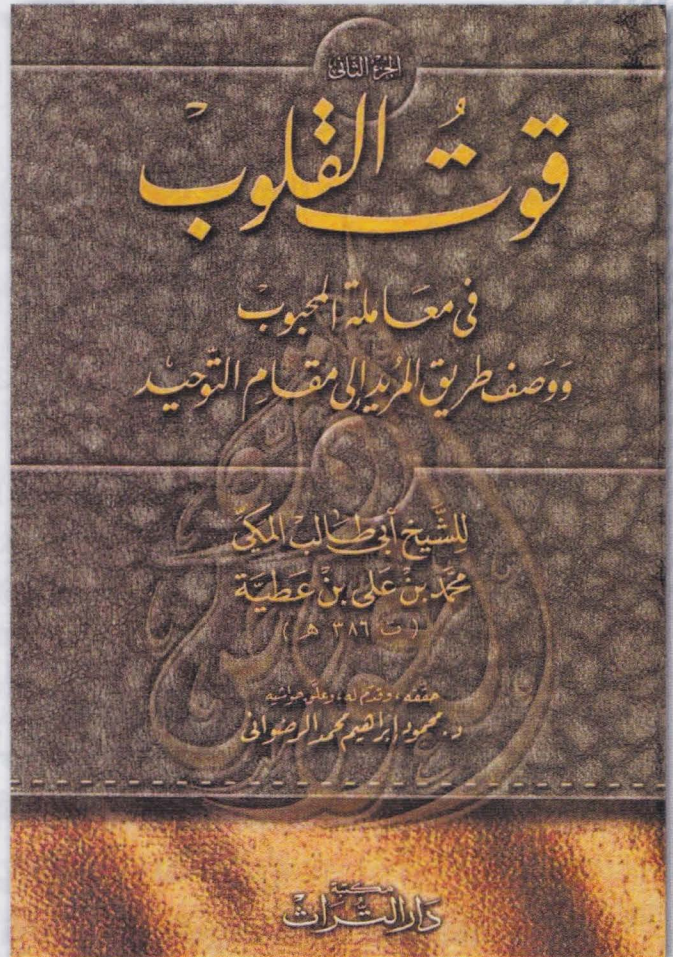
2) **Ebû Tâlib el-Mekkî** (Kuddise Sirruhû) ya âit “**Kûtü’l-kulûb**” de,

3) **Ebû Mûsâ el-Medîni**’ye âit “**Fezâilü’l-eyyâm ve’l-leyâlî**” de,

4) **Abdülkâdir Geylânî Hazretleri**’ne âit “**el-Ğunye**” isimli eserde,

5) **İmâm-ı Ğazâlî** (Rahimehullâh)a âit “**İhyâü ‘ulûmiddîn**” kitabında,

6) **Şeyhu’l-İslâm Hüsâmüddîn el-Mankpûrî** (Kuddise Sirruhû)nun, müridlerine âit “**Vesîletü’t-tâlibîn ilâ mehabbeti Rabbi’l-‘âlemîn**” gibi daha birçok kıymetli eserde ulemâ ve meşâyihimiz tarafından nakledilmiştir.

Ebû Tâlib el-Mekkî'nin
Kûtü'l-kulûb isimli tasavvufî eseri

İşte bu yazımızda “Namazın şerîatta teşvîk edilen bir amel olması hasebiyle engellenemeyeceği”, “Bir namazı kılmak için hakkında mutlakâ hadîs-i şerîf olması gerekmediği” ve “Husn-ü zan ile bir namazı kılanın mutlakâ ecrine nâil olacağı” gibi konuları işledikten sonra genel mânâda bu namazların kılınmasının hükmü hakkında büyük muhaddis **İmâm-ı Leknevî**’nin ifrat ve tefrîten uzak kalarak tercîh ettiği orta yollu ve insaflı yaklaşımı sizlerle paylaşacağım.

Namaz Kur’ân ve Sünnet’te Teşvîk Edilen Bir Amel Olması Hasebiyle Hiçbir Nâfile Namaz Engellenemez

Alî el-Kârî (*Rahimehullâh*) bu konuda: “Bâzılarının: ‘Reğâib Namazı sene 400’den sonra hâdis oldu.’ şeklindeki beyanları onun bid‘at-i seyyie olduğuna delâlet etmez, hele de genel mânâda namazın aslının cevâzı Kitab ve Sünnet ile sâbit iken bu söz mânâsızdır.

Bir namaz özel şekliyle uydurma bile olsa, namaz ismindeki bir amele günah ve bid‘at hükmü vermek nasıl düşünülebilir?! Fazîletli namaza dâir bir rivâyetin **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e isnâdı doğru olmayıp, birinin bunu kendiliğinden ihdâs ettiğini varsaysak bile, bu kutsal mevzûda **Rabbimiz**’in:

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ﴿عَبْدًا إِذَا صَلَّى﴾﴾

‘**Namaz kılan bir kulu engelleyen kişiyi gördün mü?!**’ (*el-‘Alak Sûresi:10-11*) kavli-i şerîfi yeterli bir huccettir.

Sonradan zuhûr eden (tarîkat dersleri gibi) her sâlih amel hakkında bid‘at-i seyyie kapısı açılıp mâsiyetler o amellere tercîh edilecek olursa, o zaman ulemâ-ı a‘lâmdan ve meşâyih-ı kirâmdan her biri gece-gündüz dâimâ meşgul oldukları virdlerden ve huzblerden dolayı günah ve mâsiyet işlemiş sayılacaklardır ki bu kabûl edilecek bir şey olamaz.” (**Alî el-Kârî**, *el-Edeb fî Receb*, 2/295-297 -*Mecmû‘u Resâilî ‘Alî el-Kârî zımında*, risâle rakamı:15) demiştir.

Bu tespit çok yerindedir. Nitekim **İmâm-ı Kâdûrî** (*Rahimehullâh*)un nakline göre; **Alî** (*Radyallâhu Anh*) bayram namazından evvel(ki kerâhat vaktinde) namaz kılanları görünce: “**Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in zamânında bizim kılmadığımız bu namaz da neyin nesidir?!” buyurunca, kendisine: “Onları bundan men etmeyecek misiniz?” denilmiş, bunun üzerine **Alî** (*Radyallâhu Anh*):

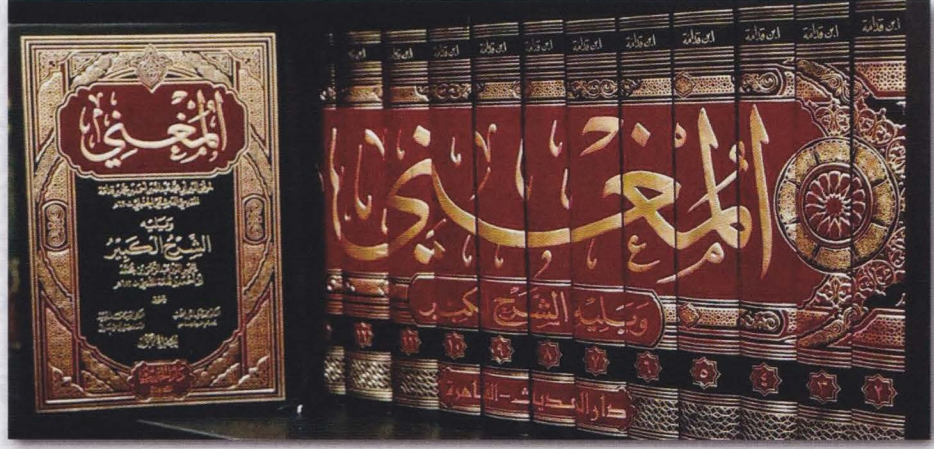
«لَا، لِأَنِّي أَخْشَى أَنْ أَدْخَلَ تَحْتِ قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ﴿عَبْدًا إِذَا صَلَّى﴾﴾»

“Hayır, çünkü şüphesiz ben Allâh-u Te‘âlâ’nın:

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ﴿عَبْدًا إِذَا صَلَّى﴾﴾

‘**Namaz kılan bir kulu engelleyen kişiyi gördün mü?!**’ (*el-‘Alak Sûresi:10-11*) kavlin(de zemmedilenler zümresin)e girmekten korkuyorum.” demiştir. (**Yûsuf el-Kâdûrî**, *Câmi‘u’l-muzmerât ve’l-müşkilât fî Şerhi Muhtasari’l-İmâmi’l-Kudûrî*, 2/139; **Alî el-Müttakî**, *Kenzü’l-ummâl*, rakam:24529, 8/642; **el-Fahrûzzâzî**, *Meşâirü’l-ğayb mine’l-Kur‘âni’l-Kerîm*, 32/21)

Alî el-Kârî (Rahimehullâh)ın bu izahları çok yerindedir. Zîrâ nice sâlih ameller vardır ki Kitab ve Sünnet'te aslı mevcut olmakla berâber husûsî şekli mezkûr olmamasına rağmen müctehidler onlarla amel etmişlerdir.

İbnü Kudâme el-Makdisî'nin, Hanbelî mezhebindeki umde eserlerden olan el-Muğnî isimli kitabı

Nitekim **Ahmed ibni Hanbel** (Rahimehullâh), **Rasûlüllâh** (Sallallahu Aleyhi ve Selem) ve sahâbesinden nakledilmediği hâlde, terâvîhin son günü son rekâtında hatim bittiği anda el kaldırarak duâ edilmesine fetvâ vermek üzere:

«إِذَا فَرَعْتَ مِنْ قِرَاءَةِ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ فَارْفَعْ يَدَيْكَ فِي الدُّعَاءِ قَبْلَ الرُّكُوعِ.»

“Nâs Sûresi’ni okumayı bitirdiğin zaman rukûdan önce ellerini kaldırıp duâ et.” demiş ve kendisi de duâ etmiştir.

Bu konuda delîlini soranlara ise:

«رَأَيْتُ أَهْلَ مَكَّةَ يَفْعَلُونَهُ، وَكَانَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ يَفْعَلُهُ مَعَهُمْ بِمَكَّةَ.»

“Mekke ehlinin böyle yaptığını gördüm. **Süfyan ibni Uyeyne** (Radyallâhu Anh) da onlarla birlikte böyle yapıyordu.” demiştir. (İbnü Kudâme el-Makdisî, el-Muğnî, 2/126; İbnü'l-Cezerî, en-Neşr fi'l-kırâati'l-‘aşr, 2/456; el-Makrîzî, İmtâ‘u'l-esmâ‘, 11/134)

Demek ki bir şeyin aslı Kur’ân ve Sünnet’te mevcutsa, onun özel şekli bu kaynaklara dayanmasa da ona kötü bid‘at denemez.

Bir Namaz Hakkındaki Rivâyet Hadîs Olmasa da Onunla Amel Eden Kişi Ecrine Nâil Olur

Bâzı nâfile namazların fazîletini beyân eden hadîs-i şerîflerin “Mevzû” olduğuna dâir ittifak olmayıp bir muhaddis dahî “Zayıf” dese o görüş tercîh edilip amel edilebilir. Lâkin “Mevzû” olduğuna dâir ittifak hâsıl olursa, o zaman kişi o rivâyeti hadîs olarak kabûl etmese de kendisinden işittiği veyâ kitabında okuduğu meşâyihâ îtimâd ederek onunla amel edebilir ki bu durumda da vaad edilen müjdelere nâil olacağı hadîs-i şerîflerde bildirilmiştir.

Demek ki; bir Müslüman bir rivâyet uydurmayıp sâdece kendisinden önce geçmiş sâlihlerden birinin eserinde okuduğu veyâ sohbetinde duyduğu fazîletli bir ameli işlerken **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in bu husustaki umûmî teşvîkini mülâhaza ederek o rivâyet hakkında hadîs âlimlerinin tahkîkâtına nazar-ı îtibâr edemese de, o kişi o husustaki husn-ü zannından ve îtikâdından dolayı günahkâr değil aksine me’cûr (ecr-u sevâba nâil) olur.

Nitekim **Câbir ibni Abdillâh** (*Radiyallâhu Anhümâ*)dan rivâyete göre; **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

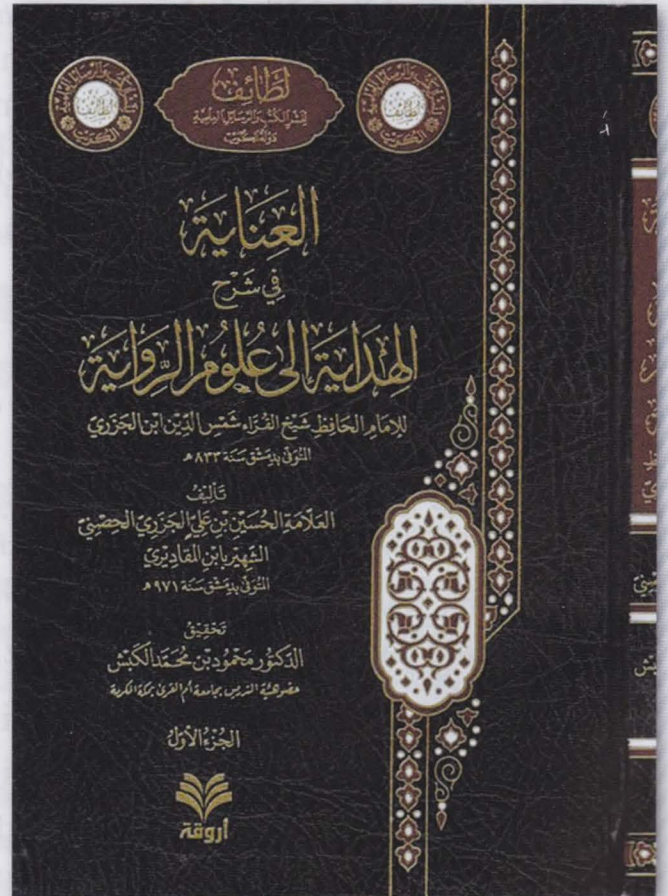
عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ بَلَغَهُ عَنِ اللَّهِ شَيْءٌ فِيهِ فَضِيلَةٌ فَأَخَذَ بِهِ إِيمَانًا بِاللَّهِ وَرَجَاءً ثَوَابِهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ ذَلِكَ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ كَذَلِكَ - وَإِنْ كَانَ الَّذِي حَدَّثَهُ كَاذِبًا - وَإِنْ لَمْ أَكُنْ قُلْتُهُ.»

“Her kime kendisinde fazilet olan bir şey (le alâkalı bir rivâyet) Allâh(-u Te‘âlâ) tarafından (tebliğde bulunan Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*))nin hadîslerini nakleden râvîlerden biri vâsıtasıyla) ulaşır da o kişi Allâh-u Te‘âlâ’ya îmân ederek ve onun sevâbını ümîd ederek onunla amel ederse, o öyle olmasa da (o rivâyet gerçek dışı olsa da) / o haberi kendisine ulaştıran kimse yalancı olsa da / ben onu söylemiş olmasam da / Allâh(-u Te‘âlâ) o kuluna (bu inancından dolayı) o sevâbı verir.”

(Ebû Muhammed el-Hallâl, *Fezâilü Şehri Receb*, rakam:19, sh:78; İbnü ‘Abdilber, *Câmi‘u beyâni‘l-‘ilm*, rakam:93, 1/103; Hasen ibnü ‘Arefe, *el-Cüz*, rakam:63, sh:78; el-Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, 8/293; ed-Deylemî, *Müsnedü‘l-Firdevs*, rakam:5757, 3/559-560; ‘Ömer en-Nesefî, *el-Kand fi zikri ‘ulemâi Semerkand*, rakam:621, 865, sh:373, 497; es-Şehâvî, *el-Mekâsîdü‘l-hasene*, rakam:1091, sh:473-474; es-Süyûtî, *Câmi‘u‘l-ehâdis*, rakam:21665, 20/119; ed-Dürerü‘l-müntesira, rakam:379, sh:224; el-Le‘âlî‘l-masnû‘a, 1/214-215; İbnü ‘Arrâk, *Tenzîhü‘ş-şerî‘a*, el-‘ilm:2, rakam:42, 1/265; İbnü Hacer el-Heytemî, *el-Fethu‘l-mübîn*, sh:109; ‘Alî el-Müttakî, *Kenzü‘l-‘ummâl*, rakam:43132, 15/791; ‘Alî el-Kârî, *el-Esrâru‘l-merfû‘a*, rakam:472, sh:322-324; İbnü ‘Allân, *el-Fütûhâtü‘r-Rabbâniyye*, 1/80, 84; el-‘Aclûnî, *Keşfü‘l-hafâ*, rakam:2420, 2/327-328)

Bâzılarının dediği gibi bu hadîs-i şerîf aslâ “Mevzû (Uydurma)” değildir. Nitekim İmâm-ı Şehâvî, İmâm-ı Süyûtî, İbnü Arrâk, Alî el-Kârî ve Aclûnî (*Rahimehümullâh*) gibi büyük muhaddisler bu hadîs-i şerîfin sâbit bir aslı olduğunu sarâhaten (açıkça) ifâde etmişlerdir. (es-Şehâvî, *el-Mekâsîdü‘l-hasene*, rakam:1091, sh:473-474; İbnü ‘Arrâk, *Tenzîhü‘ş-şerî‘a*, el-‘ilm:2, rakam:42, 1/265; ‘Alî el-Kârî, *el-Esrâru‘l-merfû‘a*, rakam:472, sh:322-324; es-Süyûtî, *el-Le‘âlî‘l-masnû‘a*, 1/214-215; el-‘Aclûnî, *Keşfü‘l-hafâ*, rakam:2420, 2/327-328; en-Nebhânî, *Se‘âdetü‘d-dâreyn*, sh:104)

Hattâ Zürkânî (*Rahimehullâh*) bu hadîs-i şerîfin (kendi senedi dışındaki tarîklerden dolayı zayıflıktan kurtulduğu için) “Hasen liğayrihî” mertebesinde olduğunu yâni “Mevzû” olması şöyle dursun, birçok tarîkten rivâyet olunması hasebiyle, “Zayıf” dahî olmadığını beyân etmiştir. Hasen hadîs ise kendisiyle amel edilmeye uygundur. (ez-Zürkânî, *Muhtesaru‘l-Mekâsîd*, rakam:1003, sh:214; el-Huseyn ibnü ‘Alî el-Cezerî, *el-Inâye fi Şerhi‘l-Hidâye ilâ ‘ulûmi‘r-rivâye*, 1/277)

İbnü'l-Cezerî'nin el-‘Inâye fi Şerhi‘l-Hidâye ilâ ‘ulûmi‘r-rivâye adlı eseri

İşte bu nedenle **Alî el-Kârî** (*Rahimehullâh*): “**Nevevî** (*Rahimehullâh*)ın Reğâib Namazı hakkında: ‘Dalâlet ve cehâlet bid‘atlerinden olan bir münkerdir.’ demesi kabûl edilecek bir şey değildir.

Zîrâ namazın, meşrû ibâdetlerin en hayırlısı oluşu sahîh hadîslerle sâbitken, Reğâib Namazı kılanlar hakkında dalâlet ve cehâlet tâbirini kullanmak uygun düşmez.

Zâten bu hadîs-i şerîf hakkındaki nihâî hüküm ‘Zayıf’ olduğudur. Hadîsin ‘Mevzû’ olduğu farzedilse bile, bunun vebâli, vâzı‘ı (uydurucusu)na âit olup, güzel îtikatla amel edene hiçbir mesûliyet yoktur.” demiştir. (**Alî el-Kârî**, *el-Edeb fî Receb*, 2/293-294 -*Mecmû‘u Resâili ‘Alî el-Kârî zımında-*, risâle rakamı:15)

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) **Ümmetine Sünnet-i Hasene Meşrû Etme Yetkisi Vermiştir**

Zikrettiklerimize ilâveten şu bilinsin ki; **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in ümmetinden her birine sünnet-i hasene meşrû etme yetkisi verdiğine dâir sahîh hadîs-i şerîfler mevcuttur. (bkz.: **Müslim**, *es-Sahîh*, *el-‘İlm*:6, *rakam*:1017, 4/2059; *ez-Zekât*:20, *rakam*:1017, 2/704; **et-Tirmizî**, *es-Sünen*, *el-‘İlm*:15, *rakam*:2675, 5/43; **İbnü Mâce**, *es-Sünen*, *Mukaddime*:14, *rakam*:203, 1/74)

Yine böylece buna misal teşkîl eden diğer sahîh hadîs-i şerîfler mevcuttur. (bkz.: **el-Buhârî**, *es-Sahîh*, *Sıfatü’s-salât*:42, *rakam*:766, 1/275; **Müslim**, *es-Sahîh*, *el-Mesâcid*:149; **Ebû Dâvud**, *es-Sünen*, *es-Salât*:119; **et-Tirmizî**, *es-Sünen*, *es-Salât*:179; **en-Nesâî**, *es-Sünen*, *et-Tatbîk*:22; **Mâlik**, *el-Muvatta*, *el-Kur‘ân*:25; **Ahmed ibnü Hanbel**, *el-Müsned*, 3/106, 158, 168)

Ayrıca bir rivâyetin aslı olmasa da husn-ü zan ederek onunla amel edenin, mükâfâtından mahrum olmayacağını beyân eden sahîh hadîs-i şerîfler sâbittir ki bunlar için şu kaynaklara bakabilirsiniz: (**Ahmed ibnü Hanbel**, *el-Müsned*, *rakam*:8809, 3/297; **İbnü Mâce**, *es-Sünen*, *el-Mukaddime*:2, *rakam*:21, 1/9-10; **Ebû Muhammed el-Hallâl**, *Fezâilü Şehri Raceb*, *rakam*:19, *sh*:78; **İbnü ‘Abdiberr**, *Câmi‘u beyâni‘l-‘İlm*, *rakam*:93, 1/103; **Hasen ibnü ‘Arefe**, *el-Cüz*, *rakam*:63, *sh*:78; **el-Hatîb**, *Târîhu Bağdâd*, 8/293; **ed-Deylemî**, *Müsnedü‘l-Firdevs*, *rakam*:5757, 3/559-560; **‘Ömer en-Nesefî**, *el-Kand fî zikri ‘ulemâi Semerkand*, *rakam*:621, 865, *sh*:373, 497; **es-Süyûtî**, *Câmi‘u‘l-ehâdis*, *rakam*:21665, 20/119)

İnşâallâh önümüzdeki aylarda kaleme alacağım makâlelerimde bunların terceme ve îzahları kaynaklarıyla birlikte tafsîlâtla zikredilecektir.

Dolayısıyla bir namaz hakkında hadîs-i şerîf vârid olmasa da onun meşâyihdan nakledilmesi bizim onunla amel etmemiz için yeterlidir.

Hadîs-i Şerîf Olmasa da Meşâyihdan Nakledilen Nâfile Namazlar Men Edilmemelidir

Şu bilinsin ki; bir namaz hadîs-i şerîfte vârid olmasa da meşâyih tarafından nakledilmekte ise onunla amel birtakım şartlara bağlı olarak câiz görülmüştür. Nitekim bu hususta çok araştırma yapan büyük muhaddis **Leknevî** (*Rahimehullâh*) “*el-Âsâru‘l-merfu‘a*” isimli eserinde meşâyihdan menkul 63 tâne nâfile namaz (**el-Leknevî**, *el-Âsâru‘l-merfu‘a*, *sh*:103-117) zikrettikten sonra şöyle insaflı bir tesbitte bulunmuştur:

“**Allâh-u Te‘âlâ**’nın bana ihsân ettiği ve her gün yüz bin kere şükretsem de şükürünü edâya kâdir olamayacağım nîmetlerinden biri de mütesâhillerin tesâhüllerinden (konulara titizlikle değil de gevşek yaklaşımından) ve müte‘assiflerin teşeddüdlerinden (kaba ve düşüncesiz davrananların gereksiz yere meseleleri sıkı tutmalarından) beni uzak tutup her babda doğru yola irşâd buyurmuş olmasıdır.

İşte nâfile namazlar ve fazîletli ameller bâbında da sizlere her insaflının tercîh edeceği şekilde bir îzâh şekli geliştirdim ki böylece avamdan bir câhil yâhut havastan olan bir gâfil hoşlanmasa da hakkı ispât edip bâtulı iptâl edeceğim.

Şu bilinsin ki; bu ibâdetleri engelleyenlerle bunlara teşvîk edenler iki fırka olup bunlardan birincisi bu namazların kılınmaması gerektiğini söyleyenlerdir ki bunlar da kendi aralarında farklı gerekçeler sunmaları hasebiyle birkaç kısma ayrılmışlardır:

1) Onlardan kimi: “*Bu namazlar Sâhib-i Şerîat (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) tarafından târif edilen husûsî terkipleriyle sâbit olmadıkları için bid‘attirler. Her bid‘at de dalâlettir.*” diyerek bu namazlara karşı çıkmışlardır.

Lâkin onların bu illetleri sorunludur. Zîrâ bid‘atin; “Vâcib”, “Mendûb”, “Mübâh”, “Mekrûh” ve “Haram” olmak üzere beş kısmı vardır. Dolayısıyla “Her bid‘at dalâlettir” hükmünden ilk üç kısım müstesnâ olup sâdece “Mekrûh” ve “Haram” olanlar dalâlet kabûl edilmiştir. Hâsılı; dalâlet tâbiri ancak kendisi ve nazîri (bir benzeri) hakkında şerîatın bir delîli bulunmayan ve şerîatın umûmî kâideleri altına girmeyen bid‘atler hakkında kullanılır. Namaz gibi ibâdetler hakkında ise luğat mânâsı îtibârıyla bid‘at denirse de bunun mânâsı: “**Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den sonra zuhûr etmiş.” demek olur. Ama şerîat istulâhında bu namaz zemmolan bid‘âte dâhil olmaz.

Zîrâ kişi, (kerâhet vakti kılınması gibi) hakkında özel bir engelleme bulunduğu dâir bir delil vârid olmadığı sürece nâfile olarak kılacağı bir namazı kaç rekât kılacağı ve rekâtlarında neler okuyacağı konusunda muhayyerdir. Nitekim (Ebû Zerr (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen) sahîh hadîs-i şerîfte bildirildiği üzere:

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الصَّلَاةُ خَيْرٌ مَوْضُوعٍ فَمَنْ شَاءَ أَقَلَّ وَمَنْ شَاءَ أَكْثَرَ.»

“**Namaz** (kulların Allâh-u Te‘âlâ’ya mânen yakınlaşmaları için) **tâyin edilen ibâdetlerin en hayırlısıdır, artık dileyen az kılar, isteyen ise çok kılar.**” (Ebû Dâvûd et-Tayâlesî, el-Müsned, rakam:480, 1/384; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:21546, 35/431-432; el-Bezzâr, el-Bahru’z-zehâr, rakam:4034, 9/426; el-Hâkim, el-Müstedrek, rakam:4166, 2/652; ‘Alî el-Kârî, Mirkâtü’l-mefâtîh, 2/509)

2) Onlardan bir kısmı bu namazların dâhilinde ve hâricinde okunan duâların hadîs-i şerîflerde ve âyet-i kerîmelerde sâbit olmaması hasebiyle bid‘at olduğunu söyleyerek bu namazları menetmişlerdir. Oysa onların bu tâlîli de îtirâz edilecek cinstendir.

Zîrâ Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadîs-i şerîflerde zikirlerin ve duâların sâdece belli lafızlarla yapılabileceğine dâir bir hüküm yoktur. Bu nedenle bir zikir ve duâ gayr-i şer‘î (Kur’ân ve Sünnet’te Allâh-u Te‘âlâ hakkında sâbit olmayan isim ve sıfatlar barındırma gibi meşrû olmayan) bir ibâreye şâmil olmadığı sürece zâkir istediği ibâre ile zikredebilir ve istediği lafızla duâ yapabilir.

3) Bir takımları da: “*Bu namazlarda sûrelerin tekrarlanması me’sûr sünnetlere muhâlifdir.*” diyerek engellemeye yeltenmişlerdir. Lâkin onların bu hükümleri farzlarda geçerlidir. Nitekim ulûm-i şer‘iyyede mâhir olan kimselere gizli kalmayacağı üzere; **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in kavî ve fiilî tatbîkâtının delâleti vechile; nâfilelerde sûre tekrarlamamanın kerâhatsiz olarak câiz olduğu kütüb-i fikhiyyede zikredilmiştir. (et-Tahtâvî, Hâşiyetü Merâkı’l-felâh, sh:352)

4) Diğer bir kısım ulemâ bu namazlarda belli sûrelerin tahsîsine îtirâz etmişlerdir. Oysa hadîs-i şerîflerde belli namazlarda muayyen sûrelerin tahsîsi çokça vârid olmuştur. Dolayısıyla bir münkerin (şerîata muhâlif bir şeyin) işlenmesine müncer (sebebiyet verici) olmadıkça mücerred sûre ve âyet tahsîsi zarar vermez.

5) Kimi de: “Meşâyihın tertip ettiği bu namazların gece ve gündüz saatlerinde rivâyet edildiği şekilde edâ edilmesi insanlara meşakkat ve külfet getirmektedir ki böyle şeyler şerîatta men edilmiştir, hattâ **Sâhib-i Risâlet** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den sâbit olanın hilâfına olacak şekilde çok ibâdet yapmak bid‘at ve dalâlettir.” gerekçesiyle bu namazları reddetmişlerdir.

Lâkin bu söz ancak ibâdetten lezzet almayan ve kendisine zorla ibâdet yaptırılan ruhsuz ve zevksiz kimseler hakkında geçerli olabilir. Çok ibâdet yapmanın bid‘at olduğunu söylemek ise ancak İblis’in gizli telbîsâtundan (insanın fikrini karıştırmasından kaynaklı) olabilir.

Nitekim ben bu meselenin tahkîki hakkında “**İkâmetü’l-hucce ‘alâ enne’l-iksâra fi’t-te‘abbüdi leyse bi bid‘a**” ismini verdiğim müstakil bir risâle telif ettim. Bu kararlık görüşlerden kurtulmak isteyenler o risâleyi mutâlaa etsin.

Bu gibi câhil tenkitçilere ve dinle oynayan sefillere verilecek tek cevap **Rabbü’l-âlemîn**’in:

﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾

“Sizin dîniniz size, benim dînim de bana.” (el-Kâfirûn Sûresi: 6) kavlı-i şerîfi ile:

﴿فَهُمْ فِي رَبِّهِمْ يَتَرَدَّدُونَ﴾

“Onlar şüpheleri içerisinde tereddüd edip dururlar, (sen onları azgınlıkları içerisinde şaşkın vaziyette bırak).” (et-Tevbe Sûresi:45’den) şeklinde verdiği hükümden ibârettir.

6) Bâzıları ise: “Senenin özel gecelerinde ve günlerinde birtakım ibâdetlerle amel etmek şerîatta sâbit olmamıştır.” diyerek bâtul bir illet zikretmişlerdir. Oysa mübârek günlerde ve şerefli gecelerde farklı farklı ibâdetlerin özellikle yapılması ehâdîs-i nebevîyye ile sâbit olmuştur. Bu hakîkati inkâr eden ya câhildir ya kördür. Dünyâda kör olan ise âhirette daha kör olacaktır. (el-Leknevî, el-Âsâru’l-merfû‘a, sh:117-120)

حَاشِيَةُ الطَّحْطَاوِيِّ

العالم العلامة محمد بن محمد بن إسماعيل الطحطاوي الحنفى
المتوفى سنة ١٢٢١ هـ

على

مراقي الفلاح شرح نور الإيضاح

للشيخ حسن بن عطاء بن عساي الشرنبلالي
المتوفى سنة ١٢١٩ هـ
في مذهب الإمام الأعظم أبي حنيفة رضي الله عنه

تدقيقه وتصحيحه

الشيخ محمد عبد العزيز الخالدي

تنبیه:

وَضَعْنَا فِي أَعْلَى الصَّفْحَاتِ مَعْنَى مَرَاقِي الْفَلَاحِ لِلشَّرِيفِ
وَأَسْفَرْتَهُ بِسَرِّحِ الطَّحْطَاوِيِّ مَقْصُودًا لِيَبْدَأَ بِحَقِّهِ

منشورات
محمد بن أبي بصير
دار الكتب العلمية
بيروت - لبنان

Tahtâvî'nin Merâkî'l-felâh Hâşiyesi

Bu Namazlara Önem Verenlerde Bulunan Bâzı Münker Hâller

Leknevî (*Rahimehullâh*) bu konudaki îzâhını şöyle sürdürmüştür:

“Sûfiyye hazarâtından me’sûr olan bu namazlarla amel edenlerin yaptıkları bâzı münkerâta gelince:

1) Onlardan bir kısmı şer’î naslarla sâbit olan işrâk, kuşluk, evvâbîn, ikindinin, yat-sının ve öğlenin sünnetleri ve teheccüd namazı gibi fazîletleri hakkında ehbâr-ı ne-beviyyenin vârid olduğu namazlara reğâib, âşûrâ ve hıfz-ı îmân namazı kadar önem vermemektedirler.

İşte bu da büyük bir haksızlık ve azgınlıktır. Zîrâ en büyük velîlerden birinin teşvîk ettiği bir ibâdet **Seyyidü’l-enbiyâ** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in, **Cibrîl** (*Aleyhisselâm*)ın vahyi ile teşvîk ettiği ibâdetlerden üstün olamaz.

2) Yine bu kimselerin birçoğunda gördüğüm münkerlerden biri de, farzlara verdikleri önemden ziyâde bu namazlara ihtimam göstermeleri ve bu namazlardan aldıkları zevki farz namazlarda dahî bulamamalarıdır.

Hattâ onlardan bir kısmı bu gibi namazlarla ve virdlerle meşgul olayım derken mescidlerde cemâatle namazları terk etmektedirler ki işte bu da farz ve vâcib olmayan şeye önem verirken vâcib ve sünnet olan vazîfeyi terk etme mânâsı taşıdığından büyük bir cehâlet ve dalâlet eseri olup İblîs’in gizli hîlelerindedir.

3) Bu namazlarla âmil olan kimselerin münkerâtından biri de, sûfiyye hazarâtının risâlelerinde zikredilen bu namazlar hakkındaki hadîslerin bir kısmını “Zayıf”, bâzısını da “Mevzû” olarak değil de “Sahîh” kabûl etmeleridir ki bu da muhaddislerle sûfiyye arasını temyîz edecek derecede ilmî mahârete sâhip olmamaktan ve meşâyihâ karşı mücerred husn-ü zandan neş’et eden büyük bir hatâ ve hatırı sayılır bir galattır.”

(el-Leknevî, *el-Âsâru’l-merfû’a*, sh:120-121)

(*Leknevî (Rahimehullâh)ın bu beyanlarından anlaşıldığı üzere; kendisi bu konudaki hadîslere “Sahîh” demiyorsa da tümüne de “Mevzû” dememektedir. Demek ki bu konudaki hadîslerin tümü “Mevzû” olmayıp içlerinde amel edilmeye elverişli olan “Zayıf” rivâyetler de mevcuttur.*)

Meşâyihdan Nakledilen Nâfile Namazların Hükmü

Leknevî (*Rahimehullâh*) geride zikredilen beyanlardan sonra bu konuda şöyle bir hüküm açıklamıştır:

“Tasavvuf erbâbının kendisi hakkında mervî bir hadîs bulup, rivâyet eden Müslümanlara husn-ü zan ederek hadîs zannedip amel ettikleri yâhut şeyhlerinden kendilerine ulaşan fakat hadîs olarak intikâl etmeyen ve özel rekâtları bulunan ayrıca belli adetlerle tekrarlanacak sûrelerle kılınan namazlardan hiçbirinin kılınmasında bir zarar yoktur.

Bu özel keyfiyetlere sâhip namazların kılınması şerîatin engellediği bir şeye şâmil olmadıkça menedilemez. Ama (kerâhet vaktinde kılınması, kıbleden gayrı cihete dönülmesi, Kur’ân yerine başka duâların kırâat edilmesi, bir rekâta iki rukû veyâ tek secde bulunması gibi) şerîata muhâlif bir keyfiyete rastlanırsa: ‘Bu bizim tarîka-

tımızda sâbittir.’ zannıyla hiçbir tarîkat erbâbının bunu edâ etmesine ruhsat yoktur. Zîrâ hiçbir tarîkat şerîata muhâlif olamaz. Bunu düşünen ya câhildir ya mecnundur ya gâfildir ya da meftun (fitneye mâruz)dur. Lâkin bu namazlarla amel etmek isteyeninin riâyet etmesi gereken birtakım şartlar vardır.

1) Bunları kılan kimse şerîatın farz ve vâciblerine verdiği önemden daha ziyâde bu tür ibâdetlere ihtimam göstermemelidir.

2) Bu rivâyetler(den zayıf dahî olmayan ve sâdece meşâyihâ nisbet edilenler)i **Sâhib-i şerîat** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e mensup zannederek o konuda mervî olan hadîslerin sübûtunu vehmetmemeli (hadîs olarak sâbit olduğunu düşünmemeli)dir.

3) Bu amellerin müstehab oluşunu (işrak-kuşluk namazı gibi) diğer müstehab olan şer’î ibâdetlerin istihbâbı nisbetinde güçlü telakkî etmemelidir.

4) Bu namazları şerîatın engelleyeceği şekilde (kılmayanı günahkâr olmakla ithâm edecek derecede) kendine lüzumlu görmemelidir. Zîrâ şerîatın lâzım kılmadığı şeyleri iltizâma sebebiyet veren her bir mübah şerîatta mekrûh olur.

5) Bu namazlara vaad edilen sevapların terettübüne **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in (sahîh hadîslerinde) sarâhaten vaad ettiği sevapların terettübü gibi îtikâd etmemelidir.” (*el-Leknevî, el-Âsâru’l-merfû’a, sh:121-123*)

Leknevî (*Rahimehullâh*)ın bu tesbitlerine katılmamak mümkün değildir. Bundan çıkaracağımız hüküm meşâyihdan nakledilen namazlar hadîslerde sâbit olmasa da kılınmalarında şer’î hiçbir mâni bulunmadığıdır. Zâten bu hususta hassas olan ulemâ da böyle yapmışlardır. Nitekim bid’atler konusunda en ziyâde hassâsiyete sâhip olan ve bu konuda iki ciltlik **“el-Medhal”** isimli muhteşem eseri bulunan **İbnü’l-Hâcc** (*Rahimehullâh*) gibi bir zât kendi şeyhi olan **“Buhârî”**nin ilk şârihlerinden **İbni Ebî Cemre** (*Kuddise Sirruhû*)nun rüyâ ile sâbit olan on iki rekâtlık namazını ve o namazda okunacak özel âyet-i kerîmeleri kitabında nakletmiştir. (*İbnü’l-Hâcc, el-Medhal ilâ tenmiyeti’l-a’mâl, 4/129; İbnü ‘Arzûn, Mukni ‘u’l-muhtâc fî âdâbi’l-ezvâc, 2/711*)

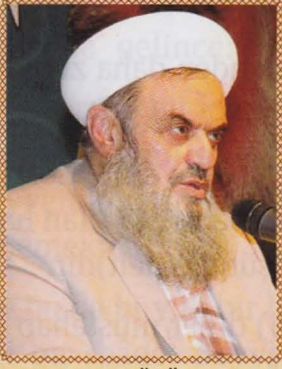
Çünkü **İbni Ebî Cemre** (*Kuddise Sirruhû*) bütün ulemâ nezdinde müteber bir zattır ve rüyâları sâbit olup **“el-Merâi’l-hisân”** isimli müstakil bir eserde cemedilmiştir.

Kendisi sünnet-i seniyyeye ittibâ ve bid’atlerden ictinâb husûsunda alem olmuş bir zât iken onun rüyâlarında **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)den telakkî ettiği namazları **İbnü’l-Hâcc** gibi allâme bir zât nakletmiş ve insanlar yüzyıllardır bunlarla amel etmişlerdir.

Demek ki bir rivâyete hadîs denmedikçe ve sünnet olarak îtikâd edilmedikçe fazîletine inanarak kılan kimseye vaad edilen ecir hâsıl olur.

İnşâallâh bir sonraki yazımızda sizlere kimilerinin uydurma dediği rivâyetlerin sâbit olduğunu isbât ederek bu hususta ihtiyatlı davranmanızı ve hiç araştırmadan birilerinin papağanlığını yapan kimselere itibâr etmemenizi temin etme maksadıyla “Bu hadîsin aslı yok.” tabîrinin mânâsını ve bu konuda misal teşkîl edecek bâzı hadîs-i şerîfleri nakledeceğim.

Bu vesîleyle ıyd-i fitrınızı tebrîk eder ve dostların bayramlarına ilhâkını **Rabb-i Kerîmim**’den niyâz ederim!

RESUL BÖLÜKBAŞ
0532 321 43 78

İMAN VE İSLÂM'IN ESASLARINI ALLAH VE RASÛLÜ'NÜN BEYÂNINA GÖRE KABUL ETMEK, MÜ'MİN OLMANIN ŞARTIDIR

Ömer ibnü'l-Hattâb (*Radiyallahu Anh*) şöyle anlatmıştır:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : «بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ! أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنْ تُحَمِّدَ رَسُولَ اللَّهِ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ ، وَتُحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا . قَالَ : صَدَقْتَ . فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ . قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ ، وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ . قَالَ : صَدَقْتَ قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ . قَالَ : مَا الْمَسْئُورُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا . قَالَ : أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا ، وَأَنْ تَرَى الْخُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّيْءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ ثُمَّ انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ، ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ! أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ : فَإِنَّهُ جَبْرِيْلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ .»

“Bir gün Resûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in huzurunda bulunduğumuz sırada, elbisesi beyaz mı beyaz, saçları siyah mı siyah, üzerinde yolculuk eseri bulunmayan ve hiçbirimizin tanımadığı bir adam çıkageldi.

Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in yanına sokuldu, önüne oturdu, dizlerini Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in dizlerine dayadı, ellerini (kendi) dizlerinin üstüne koydu ve: ‘Ey Muhammed, bana İslâm’ı anlat’ dedi.

Resûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘İslâm, Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Rasûlü olduğuna şehâdet etmen, namazı dosdoğru kılmam, zekâtı (tastamam) vermen, ramazan orucunu (eksiksiz) tutmam, yoluna güç yetirebilirsen Kâbe’yi ziyâret (hac) etmendir.’ buyurdu. Adam: ‘Doğru söyledin.’ dedi. Onun hem sorup hem de tasdik etmesi tuhafımıza gitti. Adam: ‘Şimdi de imanı anlat bana’ dedi.

Rasûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe inanmandır. Yine kadere, hayrına ve şerrine iman etmendir.’ buyurdu.

Adam tekrar: ‘Doğru söyledin, diye tasdik etti ve: ‘Peki ihsan nedir, onu da anlat.’ dedi. Rasûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘İhsan, Allah’a onu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen onu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor.’ buyurdu.

Adam yine: ‘Doğru söyledin.’ dedi, sonra da: ‘Kıyâmet ne zaman kopacak?’ diye sordu. Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘Kendisine soru yöneltilen, bu konuda sorandan daha bilgili değildir.’ cevabını verdi.

Adam: ‘O halde alâmetlerini söyle.’ dedi. Rasûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘Cariyelerin sahiplerini doğurması, yalın ayak, başı kabak, çıplak koyun çobanlarının, yüksek ve mükemmel binalar kurmada birbirleriyle yarışmalarıdır.’ buyurdu.

Adam, (sessizce) çekip gitti. Ben bir süre öylece kalakaldım. Daha sonra Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘Ey Ömer, soru soran kişi kimdi, biliyor musun?’ buyurdu. Ben: ‘Allah ve Rasûlü bilir.’ dedim.

Rasûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘O Cebrâil’di, size dininizi öğretmeye geldi.’ buyurdu.

(*Müslim, İmân 1, 5. Ayrıca bk. Buhârî, İmân 37; Tirmizi İmân 4; Ebû Dâvûd, Sünnet 16; Nesâî, Mevâkît 6.*)

Yüce dinimizin kitabı olan Kur’an’a ve peygamberimiz Hazreti Muhammed Mustafa (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’in sünnet ve beyanatlarında, arz edildiği gibi inanmak mümin olmanın olmazsa olmaz şartlarındandır. Yukarıda zikredilen Cibril hadisinde beyan edildiği üzere Allah tarafından Rasûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) efendimize gönderilen Cebrail (*Aleyhisselâm*) yüce peygamberimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’e gelerek “İslam nedir? Ya Rasûlellâh!” şeklindeki suale, yüce peygamberimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’in verdiği cevapta beyan edilen beş husustan birincisi imanla alakalı şart olduğu “Allah’tan başka ilah olmadığına ve Hazreti Muhammed’in Allah’ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahadet etmektir.” şeklindeki beyanından anlaşılmaktadır.

Bu hadis-i şerifin devamında zikredilen namaz, zekât, oruç ve hac farizalarının amelle alakalı olup bu farzlarla mükellef olanların yerine getirmelerinin zorunlu ve farz olduğu bilinmekle beraber bu dört farzın farzıyetine inanmak da imanın şartlarındandır.

Burada kelime-i şehadetin zikredilmemesinden sonra diğer farzların zikredilmemesinden kelime-i şehadetin, bu amellerin caiz olmasının şartı olduğunu anlıyoruz. Zira İslam akaidine göre kelime-i şehadete ve onun ihtiva ettiği mü’meni bih’lere (inanılması farz olan şeylere) inanmayanların hiçbir ameli caiz olmadığı gibi hiçbir hasenatının da karşılığını görmeyeceği apaçıktır.

Hadis-i şerifin devamında Cibril-i eminin yüce peygamberimize “İman nedir? Ya Rasûlellâh!” şeklindeki sualine verdiği cevapta daha tafsilatlı bir şekilde imanın ne olduğunu beyan etmektedir.

Burada beyanı geçen mü'meni bih, kendisine iman etmenin farz olduğu şeyleri saymaktadır. Birincisi Allah'a, Allah'ın kendini tarif ettiği gibi inanmak yani noksan sıfatların tamamından münezzeh ve kemal sıfatların tamamıyla muttasıf olduğuna inanmaktır.

Yüce Allah'a layık olmayan ve noksanlık arz eden herhangi bir sıfatla onu vasıflandırmak Allah'a inanmak sayılmaz veya kemal sıfatların birinden yoksun olduğunu iddia etmek küfrün ta kendisidir.

Yahudi ve Hristiyanların Allah inancı bu şekilde olduğundan dolayı imanları geçerli değildir. Zira Yahudiler Üzeyir aleyhisselam'ın Nasranîler de İsa aleyhisselam'ın Allah'ın oğlu olduğunu kabul etmekle, Allah'a noksanlık arz eden sıfatı izafe etmekle küfre düşmüş oluyorlar.

Bu hususta Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

Tevbe Sûresi (30)

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عِزِّيْرُ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيْحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلَ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٣٠﴾

“Yahudiler: ‘Üzeyr Allah'ın oğludur.’ dediler. Hıristiyanlar ise: ‘İsa Mesih Allah'ın oğludur.’ dediler. Bu onların ağızlarıyla söyledikleri (gerçeği yansıtmayan) sözleridir. Onların bu sözleri daha önce inkâr etmiş kimselerin söylediklerine benziyor. Allah onları kahretsin. Nasıl da haktan çevriliyorlar!”

Yüce peygamberimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in beyan ettiği iman şartından ikincisi meleklere iman etmektir. Asrımızda bir takım hoca müsveddeleri meleklerin “Rüzgârdan ibaret olduğunu” ve hakikatlerinin olmadığını söylemektedirler. Bunlar da hiçbir şekilde mümin olamazlar.

Mü'meni bih (inanılması zorunlu olanlardan) üçüncüsü ise kitaplara imandır. Bahusus hâtemü'l-enbiyâ olan yüce peygamberimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'e inzal buyrulan son kitap en büyük mucizeleri havi olan hazreti Kur'an'a ve onun ihtiva ettiği kat'î hükümlere tartışmasız iman etmek imanın şartlarından. Örneğin yüce kitabımızda yüce Allah namazı, zekâtı, orucu ve haccı kat'î bir hükümle emretmektedir. Bu hükümlere inanmak farz bu hükümlerin hepsini veya bir tanesini kabul etmeyip “Asrımıza uygun değil, çağ dışıdır” demek suretiyle reddetmek ise şirktir.

Keza yine Kur'an-ı Kerim'de miras hukuku mufassal bir şekilde tereddüt bırakmayacak bir tarzda beyan edilmektedir.

Nisâ Sûresi (11)

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِن لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَةٌ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِن كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينِ آبَاؤِكُمْ وَآبْنَاؤِكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١﴾

“Allah size, çocuklarınız(ın alacağı miras) hakkında, erkeğe iki dişinin payı kadarını emreder. (Çocuklar sadece) ikiden fazla kız iseler, (ölenin geriye) bıraktığının

üçte ikisi onlarıdır. Eğer kız bir ise (mirasın) yarısı onundur. Ölenin çocuğu varsa, geriye bıraktığı maldan, ana babasından her birinin altıda bir hissesi vardır. Eğer çocuğu yok da (yalnız) ana babası ona varis oluyorsa, anasına üçte bir düşer. Eğer kardeşleri varsa anasının hissesi altıda birdir. (Bu paylaşırma, ölenin) yapacağı vasiyetten ya da borcundan sonradır. Babalarınız ve oğullarınızdan, hangisinin size daha faydalı olduğunu bilemezsiniz. Bunlar, Allah tarafından farz kılınmıştır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”

Nisâ Sûresi (12)

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوَصِّينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوَصُّونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةً وَوَلَةٌ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾

“Eğer çocukları yoksa, karılarınızın geriye bıraktıklarının yarısı sizindir. Eğer çocukları varsa, bıraktıklarının dörtte biri sizindir. (Bu paylaşırma, ölen karılarınızın) yaptıkları vasiyetlerin yerine getirilmesi yahut borçlarının ödenmesinden sonradır. Eğer sizin çocuğunuz yoksa, bıraktığınızın dörtte biri onlarındır. Eğer çocuğunuz varsa bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. (Yine bu paylaşırma) yaptığınız vasiyetin yerine getirilmesinden yahut borçlarınızın ödenmesinden sonradır. Eğer kendisine varis olunan bir erkek veya bir kadının evladı

ve babası olmaz ve bir erkek veya bir kız kardeşi bulunursa ona altıda bir düşer. Eğer (kardeşler) birden fazla olurlarsa, üçte birde ortaklırlar. (Bu paylaşırma varislere) zarar vermeksizin yapılan vasiyetin yerine getirilmesinden yahut borcun ödenmesinden sonra yapılır. (Bütün bunlar) Allah’ın emridir. Allah hakkıyla bilendir, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)”

Nisâ Sûresi (13)

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

“İşte bu (hükümler) Allah’ın koyduğu sınırlarıdır. Kim Allah’a ve Peygamberine itaat ederse, Allah onu, içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlere sokar. İşte bu büyük başarıdır.”

Nisâ Sûresi (14)

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

“Kim de Allah’a ve Peygamberine isyan eder ve onun koyduğu sınırları aşarsa, Allah onu ebedi kalacağı cehennem ateşine sokar. Onun için alçaltıcı bir azap vardır.”

Bu ayetlerde görüldüğü gibi herkesin hakkı apaçık beyan edilmektedir. Arşın üstünden gelen bu fermanı reddedip batıdan gelen beşerî sistemi ilahi sisteme tercih edenin hali nice olur. Yine Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulmaktadır:

Nûr Sûresi (4)

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾

“Namuslu kadınlara zina isnat edip sonra da dört şahit getiremeyenlere seksen değnek vurun. Artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. İşte bunlar fâsık kimselerdir.”

Yine Kur'an-ı Kerim'de yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

Mâide Sûresi (38)

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا
نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾

“Yaptıklarına bir karşılık ve Allah'tan caydırıcı bir müeyyide olmak üzere hırsız erkek ile hırsız kadının ellerini kesin. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”

Bu ve benzeri ayetler ve bu ayetlerden açıkça anlaşılan ahkâmı reddedenlerin Kur'an-ı Kerim'e inandıklarını söylemek mümkün değildir. Bunlar hakkında yüce Allah şöyle buyurur:

Bakara Sûresi (85)

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتَخْرُجُونَ فَرِيقًا مِّنْكُمْ
مِّنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِن يَأْتُوكُمْ
أَسَارَى تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ
بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ
ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا حِزْبٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ
إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا لِلَّهِ بِعَافٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

“Ama siz, birbirinizi öldüren, içinizden bir kesime karşı kötülük ve zulümde yardımlaşarak; size haram olduğu halde onları yurtlarından çıkararak, size esir olarak geldiklerinde ise, fidye verip kendilerini kurtaran kimselersiniz. Yoksa siz Kitab'ın (Tevrat'ın) bir kısmına inanıp, bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?

Artık sizden bunu yapanın cezası, dünya hayatında rezil olmaktan başka bir şey değildir. Kıyamet gününde ise onlar azabın en şiddetlisine uğratılırlar. Çünkü Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.”

Anlaşıyor ki kitaplara iman hazreti Kur'an'a inanmakla mümkündür. Hazreti Kur'an'a, her bir ayetine inanmak gerekir. İman esaslarından olmak üzere Allah'ın (*celle celalühü*) gönderdiği Rasullere iman hususu da aynı derecede iman edilmesi gereken husustur. Yine de bazı hoca müsveddeleri gibi “Allah ile kulun arasına hiç kimse giremez öyleyse peygambere de gerek yoktur.” diyebilecek kadar küfrün içine düşen zavallılar da yok değildir. İman esaslarından olan ba's ba'de'l-mevt (âhiret gününe inanmak) en önemli mü'meni bih'lerdendir.

Yine kendini bilmez sözde bazı hocalar cennet ve cennetin içinde Kur'an-ı Kerim tarafından sayılan nimetleri kabul etmeyip istihza edenler de çoktan küfrü boylamışlardır. Hele hele yüce peygamberimizin saydığı mü'meni bihlerden kadere iman hususunu kabul etmeyen bedbahtların sayısı az değildir. Bile bile muhbiri sadık olan hazreti peygamberin sarahaten ifade ettiği kadere iman hususunu reddedenlerin o peygambere ümmet olmaları düşünülemez.

Bu gibi insanlarda teslimiyet denilen İslam'ın vazgeçilmez prensibine uymaları mümkün değildir. Hâlbuki İslam teslimiyet dinidir. Allah'ın ayetleri ve onun hikmetlerini bu cılız akıllarıyla anlamaya çalışıp anlamadıklarında da reddetmeleri en büyük cürümdür. Cenab-ı Hak (*celle celalühü*) içinde bulunduğumuz asrın fitnesinden Ümmet-i Muhammed'i korusun. Âmîn!

DR. AHMET GELİŞGEN Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

TÜRKİYE DİYANET VAKFI'NIN DÜZENLEDİĞİ SEMPOZYUMDAN KUR'ÂN ALEYHİNE ZIRVALAR -2-

[“KUR'AN, ZAMAN VE MEKÂN ÜSTÜ TÜKENMEZ BİR HAZİNE DEĞİLDİR(!) KUR'AN'IN TAMAMI ALLAH KELAMI OLMAYABİLİR(!) DÜNYALIK KONULARDA KUR'AN DELİL OLMAZ(!), RAHATSIZ OLDUĞUMUZ HÜKÜMLERDE ALLAH'I DA HESABA ÇEKERİZ(!)” ANLAMINDA SÖZLER]

1. Giriş

5-6 Haziran 2010 tarihinde, Türkiye Diyanet Vakfı tarafından, Ankara'da TDV Konferans salonunda “Kur'an ve Kadın” konulu bir sempozyum düzenlendi. Sempozyum yetkililerinin açılmasına göre, Diyanet de bu etkinliğe onay ve destek verdi. Sempozyumda, Diyanet'ten bazı üst düzey yetkililer ve Ankara İlahiyat ağırlıklı olmak üzere üniversitelerden Öğretim Üyeleri ve TDV'dan yetkililer sunum ve müzakerelerde bulundular....

Not: Geçen ay kaldığımız yerden, makāleyi yayımlaya devâm ediyoruz.

3. Doç. Dr. Mahmut Ay'ın Hezeyanları¹

“Müslüman birey; geleneksel dini algılamada, hatta **dinin kendisinde rahatsız eden bir meseleyle karşılaşıyorsa, burada eleştirel bir tutum sergilemesinden daha doğal ne olabilir ki?** Mutezile'den Amr b. Ubeyd der ki:² “Sahabeden bir haber geliyorsa bunu reddederiz.

Bu haber Peygamber'den geliyorsa bunun vahye uymadığını, hikmete uygun olmadığını söyleriz. Eğer bunu Allah söylemişse Allah'a deriz ki: (Parmasını sallayarak) ‘sen bizimle böyle misaklaşmadın!’

Şimdi bu Müslüman tipolojisiyle, geleneğe kutsallık atfeden tipoloji arasındaki değerlendirmeyi takdirlerinize sunuyorum. *Kadın açısından Müslüman kültürün problemlili olmadığı söylenebilir mi? Bu şekildeki bir değerlendirme kanımca, sorunu görmekten başka bir şey değildir.*

Kur'an ve Sünnet'in dokunulmazlığı ifadesiyle Kur'an'ın “korunmuşluğu” kastediliyorsa eyvallah! Peki, Sünnet'in korunmuşluğu nerden çıktı?³ Artı, tarihi veriler de bunu göstermiyor.⁴ Tarihi tecrübeye de aykırı bir durumdur, bu.

Kadın erkek eşitliğinin, gelenekte bir problem olmadığı iddiası? Aslında insanlık tarihi, kadının birey olma mücadelesidir.

Bunun Müslüman kültürde ya da gelenekte problem olmadığını söylemek, Kur'an açısından da problemlidir. Çünkü Tanrı bunu kendisine bir sorun olarak görüyor.

(Müzakereye konu tebliğde) *Çağdaş yaşamın, nassın ontolojik yapısını tahrif ettiği yer alıyor. Yanlış anlıysam düzeltinler. ... Bu Kur'an'ı tarih ve zaman üstü algılama ve tükenmez bir hazine olarak görme algısıdır ki bu çok tutarlı bir şey değildir. Yani Kur'an, zaman ve mekân üstü tükenmez bir hazine değildir (!).*⁵

Geleneksel yoruma tutunmak da Kur'an'ı bir tahriftir. Yani geleneğin yorumu kutsal değildir. Dolayısıyla bunun eleştirisi de gayet doğaldır.”⁶

Mahmut Ay'ın bu ifadeleri, TDV tarafından kaydedilmiş orijinal DVD'den alınmıştır. Sempozyumun basıldığı kitapta, Mahmut Ay'ın bazı ifadelerinin rivayet tarzıyla yumuşatıldığını ve müzakerenin sonunda sarf ettiği doğrudan hüküm cümlelerine yer verilmediğini, aksine konuşmacının sözlerini rivayete dönüştüren ve yumuşatan bazı ifadelerin de eklendiğini gördük.⁷ Elimizdeki orijinal DVD'de bu ifadelerin aslı mevcuttur.

4. Dr. Hidayet Şefkatli Tuksal'ın Tarihselciliği Savunan Feminist İfadeleri⁸

Modernist ve tarihsel söylemleriyle bilinen Ankara Okulu müntesiplerinden ve Ankara Kadın Platformu'nun aktif üyesi Hidayet Şefkatli Tuksal da⁹ sempozyumun “Değerlendirme” oturumunda bir konuşma yaptı. Tuksal konuşmasında, feminist ve tarihselci **söylemlerini sitemli ve alaysı bir dille ortaya koydu.**¹⁰ Tuksal'ın konuşmasından bazı ifadeler şöyledir:

“Gerçekten bu kadar çok kadının ve biraz mecburen de erkeklerin bu konu (Kur'an-Kadın) üzerinde böyle, artık ince ince düşünmeye başlaması, tebliğler hazırlaması, konuşuyor olması beni gerçekten çok memnun ediyor.”¹¹

İlahiyat Fakültesindeki kız öğrencilerin sayısı arttı. Mecburen, erkekler gelmediği için. İlahiyat para getiren bir iş olsa, merak etmeyin kız öğrencilere yer kalmazdı. Bütün dünyada böyledir, statüsü düşen işlerde kadınlar yoğunlaşır, kadınların yoğunlaştığı işlerin statüsü düşer.¹²

Aydınlanmacılar, insan diye bir kavram icat ettiler ve bu kavram üzerinden insan hakları, doğal haklar teorisi filan geliştirildi. Fakat, **o dönemin kadınları bir baktılar ki insanın içinde kendileri yoklar, sadece erkekler var.**¹³

Kendi toplumumuza İslam'da Kadın kitapları tarihi kaç bakalım, kadınların dinle ilişkisine bakalım. Mesela, 30-40 sene önce yazılmış kitaplar var. Yani neden böyle bir kitap yazma ihtiyacı duydu bizim hocalarımız? Çünkü kadını... Yani erkek, insanı karşılıyor, onun için, **erkek için özel bir kitap yazılmıyor İslam ve erkek diye. Fakat kadın cinsi, dini açıdan tam anlamıyla erkeği karşılamadığı için, birtakım farklılıkları olduğu için, İslam ve kadın diye ayrıca bir şey yazılması gerekiyordu ve yazdılar çünkü bakış açısı böyleydi. Bu farklılık anlayışı nereden kaynaklanıyordu? Kadın fıtratının erkek fıtratının farklı oluşu, bu nedenle toplumsal rollerimizin farklılığı ve dini hükümler açısından farklı farklı konumlarda olmamız. Yani kadınlar dinle tanışırken, ... böyle yüksek bir duygusal bir şey içinden tanışmıyorlar dinle.**

Neyle tanışıyorlar, nasıl tanışıyorlar? Mesela cemaatle kılınan bir namaz görüyorlar, erkekler ön safta, imam her zaman erkek, kadınlar arka tarafta. İsterseniz erkek cemaatine biraz yanaşın, kıyamet kopar vallahi. Yani buradan başlıyor bizim şeyimiz.¹⁴

H. Fatıma'nın, H. Ebubekir'in hali-feliğini tanımadığını tanımadan öldüğünü kaç kişi biliyor burada? ...¹⁵ H. Fatıma'nın siyasi kişiliği, sadece Şiiilerin bildiği, işlediği bir konudur. Sünniler, H. Fatıma'nın ... Yani tipik bir ezilmiş kadın figürüdür H. Fatıma.¹⁶

Son bir şey: Somut göstergeler... Mesela en önemli şey, ekonomik güç yani dünyadaki servetin %98'i -öyle söyleniyor- erkelerin elinde, %2'si bütün dünyadaki kadınların elinde. Bu bile çok somut bir gösterge değil mi? Yani kadınlar..."¹⁷

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü gibi H. Ş. Tuksal, bu şekilde dini, dünyevi ve fitri yönler itibariyle kadınla erkeği çatıştırdıktan sonra, din ve dünyada kadının, "insan" terimi kapsamına alınmadan değerlendirildiğine işaret ediyor. Erkeklerin imam olmasını, cemaatin önünde yer almasını ve kadınların arka safta yer almasını da dini yanlış tanıtan bir manzara olarak yorumluyor.

Aşağıda yer alan ifadelerinde ise Tuksal, **Asr-ı Saadet'te indirilen hükümleri, bugün bize söylenmiş gibi anlamının yanlış olduğunu ifade ederek açıkça tarihselliği savunmaktadır.** O ifadeler şöyledir:

"Ama biz bugün vahye bakarken, hep o insanlık durumunu görmeyip sadece söylenen şeyi, yani o günkü insanlara söylenen şeyi bize söylenmiş kabul ettiğimizde, ben yanlış yaptığımızı düşünüyorum. Bu durumu görmemiz gerekir."¹⁸

Bu ifadelerinden Tuksal'ın **sıkıntısının asıl nedeni anlaşılmış oluyor. O sıkıntı, bütün** tarihselcilerde olduğu gibi, Peygamber Efendimiz'e indirilen dini hükümleri bugün itibariyle kabul etmemektir. Bu yüzden Tuksal'ın, dinin kadınla ilgili hükümlerini de kabul etmediği anlaşılıyor. Bu konuda da Said Hatipoğlu yönetiminde bir de doktora tezi hazırlıyor. (**Kadın Karşısı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri**, Kitabiyât, Ankara, 2006).

SONUÇ

Türkiye Diyanet Vakfı (Kadın Kolları) tarafından Diyanet'in onay ve desteğiyle yapıldığı belirtilen sempozyumda Kuran-ı Kerim'in Allah kelamı olup olmadığını tartışmaya açılarak, Kur'an'ın dini delil olmayabileceği ve müminler için bağlayıcı özellikte olmayabileceği konuşuluyor. İslam'ın kadınla ilgili hükümleri de "gelecek" olarak nitelenip adeta alaya alınıyor. Sempozyumun sonunda Ayşe Sucu, katılımcılara ve emeği geçenlere teşekkür ediyor. Özellikle **böyle bir sempozyuma imkân ve onay verdikleri için Diyanet ve Vakıf yetkililerine ayrıca şükranlarını sunuyor.** "*Kadın ve vahiy bağlamında Diyanet'in TDV çatısı altında bugüne kadar yaptığı en büyük sempozyumdu*" sözleriyle sempozyumun önem ve ihtişamına işaret ediyor.¹⁹

Bilindiği gibi TDV, Diyanet yönetiminde bir vakıftır. Diyanet İşleri Başkanı TDV'nin Müttevelli Heyeti Başkanıdır. Dolayısıyla Yönetim Kurulu Diyanet tarafından oluşturulur ve Diyanet üst yönetiminden DİB Başkan'ın onayladığı kişiler bu kurulda yer alır. TDV Genel Müdürü ve altındaki diğer personel de yine Diyanet yönetimi tarafından tayin edilir.

Sempozyum tarihinde Mehmet Görmez ve M. E. Özafşar, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı sıfatlarıyla hem Diyanet'in hem de Vakfın en etkin yetkilileri durumundadırlar. Kitabın yayınlandığı tarihte (2013) de ise Görmez, DİB Başkanıdır. Bu bakımdan, gerek Diyanet-TDV arasındaki bu organik bağ, gerekse Diyanet yetkililerinin sempozyumda bizzat görev üstlenmeleri olsun, destek ve onay vermeleri olsun, sempozyumun Diyanet'le sıkı bağını ve ilintisini ortaya koymaktadır. Bu itibarla, *"bu faaliyeti TDV yapmıştır, Diyanet'in bunda sorumluluğu yoktur"* demek mümkün değildir.

Kamuoyunda oluşan kanaatler, Diyanet tarafından doğrudan yapılması sakıncalı addedilen bazı icraatların, KURAMER²⁰ ve FRANKFURT İSLAM TEOLOJİ BÖLÜMÜ²¹ gibi, TDV ve bu vakıfla ilintili birimler tarafından yürütüldüğü yönündedir. Medyada yer aldığına göre, Kur'an aleyhine daha vahim bir sempozyum, Prof. Dr. Ömer ÖZSOY yönetimiindeki Frankfurt İslam Teoloji Bölümü tarafından icra edilmiştir. Diyanet İşleri Bakanlığı protokol duyuruları arasında yayınlanan yazıya göre Frankfurt İslam Teoloji Bölümü, Diyanet tarafından kurulmuş ve TDV ve Goothe Üniversitesi ile protokole bağlanmıştır. Kur'an aleyhine icra edilen Frankfurt sempozyumunun ve Ömer Özsoy'un Kur'an aleyhine söylemlerinin yayılması üzerine Diyanet, Frankfurt İslam Teoloji Bölümü'nün kendileriyle bir ilişkisinin olmadığını belirtse de hakikat gün gibi ortadadır. Daha sonra ise, Frankfurt'ta kurulan bu bölümün statüsünün değiştirildiği yönünde açıklamalar yapıldığını duyduk.

Bu makale www.ahmetgelisgen.com adresinden alınmıştır.

Dipnotlar

1. İbrahim Hilmi Karşlı'nın tebliğinin müzakeresi bağlamında konuştuklarından bazı cümleler. Bkz. TDV, a.g.e. s. 168-171.
2. Müzakerede (orijinal DVD'de) yer almadığı halde, basılan kitapta, konuşmacının ifadesini yumuşatmak amacıyla, sözü rivayete dönüştüren **"çeşitli kaynaklarda aktarılan bir rivayetle ilgili yaklaşımını şu şekilde aktarıyor"** ifadesinin eklendiğini olduğunu gördük. Bkz. TDV, a.g.e., s. 168.
3. Kur'an'ını ve Dinini korumayı vâd eden Allah (c.c.), Dini'nin ana kaynaklarından olan Sünnet'i de korumayı da vâd etmiş olur. Çünkü Sünnet olmadan Kur'an anlaşılabilir, İslam yaşanmaz. (A. Gelişgen).
4. Yani, sünnet bozulmuş, hâşâ!
5. Sempozyumun basılan kitabında ifade, *"Kur'an'ı tarihsel, kültürel, sosyal koşullardan bağımsız olarak, tarihin sonu olarak, bitmez ve tükenmez bir hazine olarak görme eğilimidir"* şeklindedir. Yukarıdaki ifade ise, orijinal DVD'den alınmıştır. Bkz. TDV, a.g.e., s. 170.
6. Bu ifade, orijinal Dvd'de yer alan ifadedir. Kitapta değiştirilen ifade şöyledir: *"Geleneksel dinsel algıda, hatta dinin veya metnin kendisinde onu rahatsız eden bir konuda eleştirel bir tutum benimsemesinden daha doğal ne olabilir ki! ..."* TDV, a.g.e., s. 168.
7. Bkz. TDV, a.g.e., s. 168-171.
8. TDV, a.g.e., s. 354-357.
9. Bkz. Tuksal, Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri, Kitabiyat, Ankara, 2006.
10. Türkiye Diyanet Vakfı, Kur'an ve Kadın Sempozyumu 4-5 Haziran 2010, TDV Yayın Matbaacılık, 2013, Ankara, s. 354-357.
11. TDV, a.g.e., s. 354.
12. TDV, a.g.e., s. 355.
13. TDV, a.g.e., s. 355.
14. TDV, a.g.e., s. 355, 356.
15. Objektif İslam tarihi kaynaklarında böyle bir iddiaya rastlamak zor. Konuşmacı, bu iddianın Şii kaynaklarda olduğunu söylüyor zaten.
16. TDV, a.g.e., s. 354.
17. TDV, a.g.e., s. 357.
18. TDV, a.g.e., s. 357.
19. TDV, a.g.e., s. 356.
20. TDV'na bağlı 29 Mayıs Üniversitesi'nin alt birimidir.
21. Başlangıçta Diyanet ve TDV tarafından kurulumu sağlanmıştır.

HASAN KUDUOĞLU

DEVLET-İ ALİYYE'NİN YİRMİ İKİNCİ SEYHULİSLAMI,
(FATİH ÇARŞAMBA'DAKİ KABRİ VE MEDRESESİNDEN HİÇBİR ESER KALMAYAN)

BAYRAMZÂDE ZEKERİYYÂ EFENDİ

(Rahimehullâh)

Vilâdet târihi: 920 / 1514 - Vefât târihi: 1001 / 1593

Şeyhulislâmlık târihi: 27-28 Receb 1000 - 9-10 Mayıs 1592 / 11 Şevvâl 1001 - 11 Temmuz 1593

Şeyhulislâmlık müddeti: 1 yıl, 2 ay, 2 gün - Şeyhulislâmlar arasındaki sırası: 22.Şeyhulislâm

Meşihat makâmındaki sırası: 22 - Meşihat dönemindeki pâdişâh: 3.Murâd Hân

- Târihçe-i Hayât-ı Necîbesi -

Zekeriyyâ Efendi (Rahimehullâh) 920'de (1514) Ankara'da doğdu. **Ankaralı Bayram Efendi**'nin oğludur. (Bkz.: Resim-1)

- İlmî Hayâtı ve Vazîfeleri -

İlk tahsîlini Ankara'da büyük ağabeyi **Ya'kûb Efendi**'den aldıktan sonra İstanbul'a giderek Sahn-ı Semân müderrisi **Arapzâde Abdülbâki Efendi** ve daha sonra **Mâlûl Emîr Efendi**'ye intisâb etti.

1-Osmanlı döneminde Ankara, Hacı Bayram civârı

950'de (1543) **Emîr Efendi** ikinci defâ Mısır kadısı olduğunda onunla berâber Kâhire'ye gitti. Orada **Şeyh Ali ibni Ğânim el-Makdisî** (ö.1004-1596) ile berâber ders okudu. **Emîr Efendi** Anadolu kazaskerliğine getirilince mülâzemetini ondan aldı.

İlk görevi Bursa Hamza Bey Medresesi müderrisliğidir. (Bkz.: Resim-2)

Bursa Kadısı **Karaçelebizâde**'nin tavsiyesiyle **Kânûnî Sultân Süleymân Hân**'ın Nahçıvan seferine (1553-1555) katıldı, Halep kışlağında pâdişâhın yakınında bulundu.

Ardından 30 akçe ile Bursa Çendik Medresesi, (Bkz.: Resim-3) daha sonra 40 akçe ile Kaplıca Medresesi müderrisliğine tâyin edildi. (Bkz.: Resim-4)

Zekeriyyâ Efendi (Rahimehullâh) 970'te (1562-63) bu görevinden ayrılınca, **Sinan Efendizâde Ali Efendi İznik**'te Süleyman Paşa pâyesine terfî ettiği için kendisinden boşalan **Atik Ali Paşa Medresesi** müderrisliğine **Zekeriyyâ Efendi** (Rahimehullâh) başvurdu.

2- Bursa Hamza Bey Câmii.

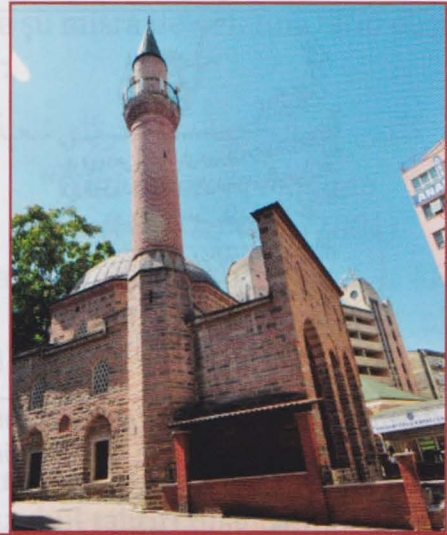
Hamza Bey Medresesi, Bursa Osmangazi'deki Hamza Bey Câmii'nin içerisinde yer aldığı külliye'nin bir parçasıydı. 2. Murâd Hân'ın vezirlerinden **Hamza Bey** tarafından yaptırılmıştı. Câmii günümüzde mevcut ise de medrese 1930'lu yıllara kadar ayakta kalabilmişti.

Kendisiyle birlikte altı aday daha vardı ki onlar da kırklı medreselerden mâzul olan; **Arapzâde Abdürraûf Efendi**, **Deli Kerîm Çelebî Efendi**, **Manav Seyfî Efendi**, **Benlî Mahmud Efendi** ve **Ayas Efendi** (Rahimehümlâh) idiler.

Şeyh Vefa Câmii'nde 20 Cemâziyelevvel 973 (13 Aralık 1565) târihinde Rumeli ve Anadolu kazaskerleri **Hamîd** ve **Perviz** efendiler huzûrunda "**Hidâye**"nin "Kitâbü'l-Cinâyât" bahsi okutularak yapılan imtihanı kazandı ve müderrisliğe atandı.

Şevvâl 975'te (Nisan 1568) Üç Şerefeli Medrese pâyesiyle taltîf edildi. Zilka'de 977'de (Nisan 1570) Sahn-ı Semân müderrisi oldu. Safer 980'de (Haziran-Temmuz 1572) Yavuz Sultân Selim Medresesi'ne nakledildi.

Zekeriyâ Efendi (Rahimehullâh) kadılığa geçince Safer 981'de (Haziran 1573) Halep kadılığına gönderildi. Zilka'de 982'de (Şubat-Mart 1575) azledildiyse de iki yıl kadar sonra Bursa kadılığına tâyin edildi (Şâban 985 / Ekim-Kasım 1577). Bu görevi Rebûlevvel 988 (Nisan-Mayıs 1580) târihine kadar sürdürdü.

3- Bursa Karaşeyh Câmii

Bursa Çendik Medresesi, Kara Şeyh Câmii yakınında bulunuyordu. Bu medreseyi, **Fâtih Sultân Mehmed Hân** dönemi vezirlerinden **Söle Mehmed Paşa** yaptırmıştı. Medrese 1906-1907 yıllarına kadar ayakta bulunuyordu. 12 hücreli ve bir de ders-hânesi olan bu medrese de günümüze gelememişti.

985'te (1577) İstanbul'da yaptırdığı sayım, başşehrin o sıradaki nüfusu ve nüfus yapısı, iktisâdî imkânları, dînî, ticârî ve içtimâî durumu hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler içermektedir.

Bursa kadılığının ardından İstanbul kadılığına getirildi (Zilhicce 988 / Ocak-Şubat 1581). Zilhicce 989'da (Ocak 1582) Anadolu kazaskeri oldu ve iki yıl kadar görevini sürdürdü, Rebûlâhir 991'de (Nisan-Mayıs 1583) emekliye ayrıldı. Bu sırada bir teftiş geçirdiği ve **Molla Muhyiddin Efendi**'nin müfettiş tâyin edildiği eski Diyarbekir kadısına gönderilen hükümden anlaşılmaktadır.

4-Kaplıca Medresesi de denilen medrese Murad Hüdâvendigâr'ın câmiiinin üst katına inşa ettirdiği medresedir

تاریخ
 زین عرو دهن و در فی اسبابی عزیز که عزت و نفوذ معتقد است
 بزرگ خورشید امانت تو در حق اولی اخطا اسباب معنی
 اولی زین عرو ستمه نصیحتی داند اولی در حق شایسته است

اگر خسته از این سیر و سیر از این سیر و سیر از این سیر
 زانرا ایامته هلال اولی و بلای بر زانرا ایامته هلال

5- Bayramzâde Zekerıyyâ Efendi'nin hatt-ı desti (el yazısı) ile yazdığı bir fetvâ örneği (işâretli yer kendi yazısıdır).

“el-Cevâb: **Allâhu** a'lem, kıymet-i rehn ile deyn berâber ise deyn sâkit olur, deyn zâid ise ziyâde emânet helâk olur. Deyn zâid ise ziyâdesi bâkî kalır.

Ketebehû el-fakîr **Zekerıyyâ**. Ufıye anhû.”

994'te (1586) Şam yoluyla hacca gitti, dönüşünde pâdişâhın huzûruna çıkınca kendisine hil'at giydirildi. Ardından **Şeyhulislâm Abdülkâdir Şeyhî Efendi**'nin uhdesindeki Süleymâniye dârü'l-hadis müderrisliği kendisine verildi.

Beylerbeyi Vak'ası sırasında (Cemâziyelevvel 997 / Mart-Nisan 1589) Rumeli kazaskeri oldu. **Zekerıyyâ Efendi** (Rahimehullâh)ın, bu vazîfede iken nöbet usûlüyle mülâzim alınması emredilince liyâkatli ve bilgili adayları tâyin etmek üzere deftere kaydettiği bilinmektedir.

O dönemde vezîriâzam olan **Koca Sinan Paşa** ile arası pek iyi değildi. **Sinan Paşa** bir telhisinde **Zekerıyyâ Efendi** (Rahimehullâh)ın bâzı kimseleri araya koyarak kazasker olmak istediğini, böyle bir tâyinin isâbetli bulunmadığını, fitneye yol açacağını, onun “Gerek kendisinin, gerek kapısının pâk olmadığını” belirtmişti. Ancak pâdişâhın telhis üzerine yazdığı hattında bu fikre katılmadığı anlaşılmaktadır. **Zekerıyyâ Efendi** (Rahimehullâh) bir süre sonra azledildi.

Bunun sebebi, devlet alacaklarını tahsilde ihmâli görülen kadıların hapse atılmasına tepki gösteren ilmiye ricâlinin Fâtih

Câmii'nde toplanarak huzursuzluğa yol açmaları, bunda da **Zekerıyyâ Efendi** (Rahimehullâh)ın ihmâlinin bulunduğu hükmedilmesi idi (Şa'bân 998 / Haziran 1590).

Fakat bir yıl geçmeden tekrar Rumeli kazaskerliğine getirildi (Receb 999 / Mayıs 1591).

- Şeyhulislâm Olması -

Yetmiş sekiz yaşında iken, bir şikâyet üzerine olaylı bir şekilde görevinden alınan **Bostanzâde Mehmed Efendi**'nin yerine Mi'râc Gecesi'nde şeyhulislâm oldu (27-28 Receb 1000 / 9-10 Mayıs 1592). (Bkz.: Resim-5)

Şâir **Hükmî Efendi** buna:

زَكَرِيَّايَه وَيَرْيَلْدِي فَتْوَى

“**Zekerıyyâ**'ya verildi fetvâ.”

mısra'ını târih düşürmüştür.

Zekerıyyâ Efendi (Rahimehullâh)ın şeyhulislâm olması hakkında şu beyt söylenmiştir:

كَلُورْ هَزْ يُوْزْ يِيْلْ اِيْچَرَهْ دِيْنِيْ بَرْ تَجْدِيْدْ اِيْدَرْ اَدَمْ
 بُوْنُكْ كِيْ بِيْ مُجَدِّدْ بِيْكَدَهْ بَرْ اَنْجَقْ كَلُورْ حَقًّا

“Gelür her yüz yıl içre dîni bir tecdîd ider **Âdem**,
 Bunun gibi müceddid binde bir ancak gelir hakkâ.”

Şeyhulislâmlığı sırasında **Zekerıyyâ Efendi** (Rahimehullâh)ın şer'î ve idârî konularda dikkatli ve basîretli davrandığı belirtilir. Devrin târihçilerinden **Selânikî** onun bu yönünü şöyle bir örnekle açıklar:

“Şam beylerbeyi ile kadısı örfî bir vergi yüzünden Şam defterdârını, ‘Katli icâb eder, küfür söyledi.’ diye şikâyet eder. Bunun üzerine **3.Murâd Hân** durumun şeyhulislâmdan sorulmasını buyurur. Şeyhulislâm: ‘Tevbe eylemişse katlolunmaz.’ fetvâsını vererek ortalığı yatıştırır.”

6- Şeyhulislâm Zekeriyâ Efendi'nin kemiklerinin, baş ucuna gömüldüğü Kovacı Dede'nin kabri

- Vefâtı -

Zekeriyâ Efendi (Rahimehullâh)ın şeyhulislâmlık görevi ânî ölümü sebebiyle fazla uzun sürmedi. Kaynaklara göre bahâriye hil'ati giydirilmek üzere saraya dâvet edildiğinde huzûra girmek için beklerken Dârüssaâde Ağası Gazanfer Ağa ve Yeniçeri Ağası Mehmed Ağa ile sohbet etmiş, onlara gece rüyâsında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimiz'i gördüğünü ve yer gösterip kendisini dâvet ettiğini anlatırken fenâlaşarak ölmüştür (11 Şevvâl 1001 / 11 Temmuz 1593).

Fâtih Câmii'nde kılınan cenâze namazından sonra Sultan Selim Câmii yakınında Muharrem 1001'de (Ekim 1592) inşâ ettirdiği medrese, dârü'l-hadis ve dârü'l-kurrânın yanına defnedildi. (Bkz.: Resim-6)

Lâkin bugün bu zâtın kabri mevcut değildir. Zîra defnedildiği medresesinin hazîresi, yol genişletilirken yıkılıp yola katılmıştır. Burada bugün park ve Fatih Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi yer almaktadır.

Vefâtına Cenâbî Çelebî:

فُجَاءَةً زَكْرِيَّا أَفْنَدِي كُجْدِي هَمَّانُ
"Füc'eten Zekeriyâ Efendi göçtü hemân." (1001)

mısra'ı ile târih düşürmüştür.

Bir de şu mısra ile vefâtına târih düşürülmüştür:

كُتِبِي دِيوَانِ جِهَانْدَنْ زَكْرِيَّاءِ سَعِيدِ
"Gitti divân-ı cihândan Zekeriyâ-i sa'îd." (1001)

Bunlarla birlikte ayrıca: «رِزَا» "Rızâ" (1001) kelimesi de vefâtına târih olarak düşürülmüştür.

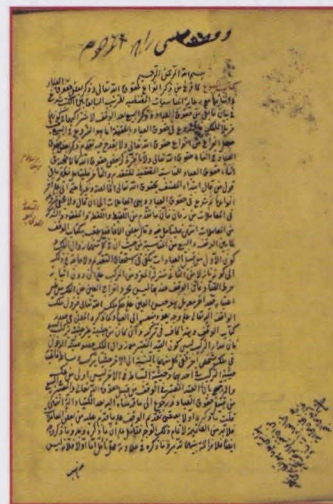
- İlmî Eserleri -

Zekeriyâ Efendi (Rahimehullâh)ın hazırladığı İstanbul tahrîri dışında dînî mâhiyette eserlerinin bulunduğu tespit edilmektedir.

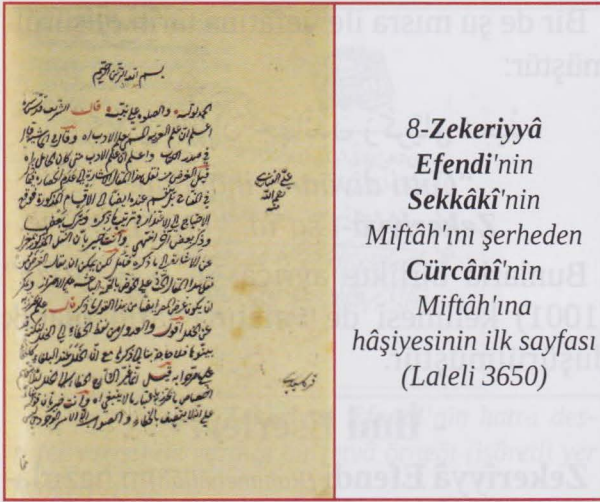
1) Sadrüşşerîa'nın dedesi Burhânüşşerîa Mahmûd'un, kendisi için kaleme aldığı ve Hanefî mezhebinde dört müteber fıkıh metninden biri kabûl edilen "Vikâyetü'r-rivâye"nin en meşhur şerhi olan "Şerhu'l-vikâye" adlı fıkıh kitabına "Hâşiye 'alâ Sadri's-şerî'a" adıyla bir şerh yazmıştır. (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, no:1089-1090)

2) "Hidâye" adlı meşhur Hanefî fıkıh kitabına "Kitâbu'l-büyû"dan başlayıp kitabın sonuna kadar "Hidâye" şârihi İbnü'l-Hümâm'a zeyl olmak üzere bir hâşiye yazmıştır. (Süleymâniye Ktp., Serez, no:964, Sultan Ahmed 1, no:90) (Bkz.: Resim-7)

3) Sekkâkî'nin "Miftâhu'l-'ulûm" adlı eserine Seyyid Şerîf Cürçânî'nin yazdığı "el-Misbâh fi Şerhi'l-Miftâh" adlı eser üzerine bir hâşiye kaleme almıştır. (Süleymâniye Ktp., Lâleli, no:3650, verak:41-121) (Bkz.: Resim-8)

7-Zekeriyâ Efendi'nin Hidâye Hâşiyesi'nin ilk sayfası (Serez 964)

8-Zekeriyyâ Efendi'nin Sekkâkî'nin Miftâh'ını şerheden Cürcânî'nin Miftâh'ına hâşiyesinin ilk sayfası (Laleli 3650)

“**Bezzâvî, Keşşâf, Telvîh, Mevâkîf, Dürer-Ğurer ve Hâşîye-i Tecrîd**” gibi okuduğu kitaplarda notları vardır. Bu çalışmalarını dolayısıyla “**Şârihu'l-Hidâye ve'l-Miftâh, Muhaşşî-i Sadrüşşerîa**” lakaplarıyla anılmıştır.

4) Ayrıca bir “**Dîvân**”ı mevcuttur ki orada “**Meylî**” mahlasını kullanmıştır. Bu “**Dîvân**”ın bir nüshasına kütüphânelerde rastlayamasak da bâzı şiir mecmûalarında şiirlerinden örnekler yer almaktadır. (İstanbul Üni., Ty 3552)

İnce bir mânâ ifâde eden bir beyti şöyledir:

خَطًّا إِثْدُمُ قَاشِي يَاسِنِي رَايَهُ أَيَلِدُمُ تَشْبِيهَ
بَكَ أَبْرُوي جَانَانُ مُنْحَرِفِدِرُ دَاخِي طُوغْرُلْمُرُ

“Hatâ itdüm kâş-ı yâsını
râya eyledim teşbîh,
Bana ebrû-yı cânân
münharifdir dahî doğrulmaz.”

9- Zekeriyyâ Efendi'nin kemiklerinin başucuna defnedildiği Kovacı Dede Mescidi'nin eski hâli

Mânâsı: “Yârin, normal duruşunda kaşında ortaya çıkan ye harfinin eğimine benzeyen az kıvrımı (yay kaşım), daha çok eğimli olan ve tebessüm hâlinde beliren re harfine benzeterek hatâ etmişim. (Çünkü o benden hiç memnun olmadığı için) artık yârin kaş benden yüz çevirmiştir, bir daha da doğrulmaz.”

- Hayır Eserleri -

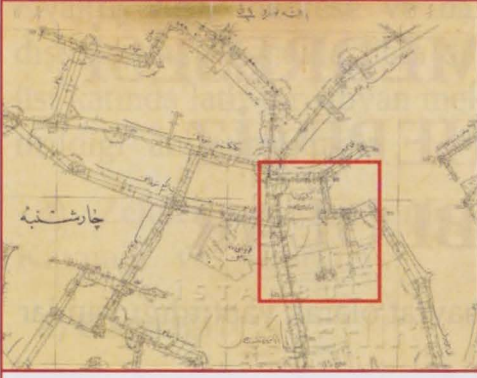
Zekeriyyâ Efendi (Rahimehullâh) bugün Fatih Çarşamba'daki Kovacı Dede Câmii'nin (Bkz.: Resim-9) karşısındaki park ve Fatih Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi'nin bulunduğu yerde bir medrese binâsı, dâru'l-hadîs ve dâru'l-kurrâ yaptırmıştı. (Bkz.: Resim-10 ve 11)

Ölümünden sonra oğlu **Şeyhulislâm Yahyâ Efendi** tarafından düzenlenen 1594 târihli vakfiyesine göre medrese 12 hücre ve 1 dershâne ile su kuyusu, geniş bir avlu ve abdesthânelerden ibâret olup kuzey tarafında geliri medreseye tahsis edilen iki dükkân vardı.

18.yüzyılın sonlarında bile ismine rastlamadığımız dâru'l-hadîs ise 13 oda ve 1 dershâne ile dâru'l-kurrâyâ tahsis edilen büyük bir odadan ibâretti.

Vakfiyesinde müderris, talebe ve medrese kütüphânesi hâfız-ı kütübü için tahsisatlar, verilecek dersler ve ders usulleri hakkında bilgiler ve şartlar bulunmaktaydı. Birçok tâmir geçiren medrese 1914'te yapılan tespitte harâb olduğu için dâru'l-hilâfe kadrosuna alınmamıştı.

(Doç. Dr. Mustafa Âsım Yedi yıldız'ın 2003 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nde yayımladığı bu medresenin vakfiyesini, hepimize ibret olması için yazımın sonunda sizlere arzedeceğim!)

10- Osmanlı dönemi haritalarında Fatih Çarşamba'daki Kovacı Dede Câmii'nin karşısında yer alan Şeyhulislâm Zekeriyyâ Efendi Medresesi

11- Birinci Cihan Harbi öncesinde bir Alman şirketine hazırlatılan ve pafta çerçevelerinin renginin mavi olması sebebiyle "Alman Mavileri" diye bilinen haritalarda Şeyhulislâm Zekeriyyâ Efendi Medresesi

- Şahsiyeti -

Zekeriyyâ Efendi (Rahimehullâh)ın ilmî ve ahlâkî üstünlüğü hakkında **Ebû Nüvâs**'ın:

لَيْسَ عَلَى اللَّهِ بِمُسْتَكْرٍ
أَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمَ فِي وَاحِدٍ

"Reddedilecek bir şey değildir **Allâh**'a,
Bütün âlemi cem etmesi bir insanda."

beyti söylenir olmuştur.

Zekeriyyâ Efendi (Rahimehullâh)ın soyu bir ilmiye âilesi olarak devâm etmiş, bu âileden 17. yüzyılın sonlarına kadar birçok âlim ve şâir çıkmıştır. Meşhur şâir ve âlim **Şeyhulislâm Yahyâ Efendi** onun büyük oğludur.

Ortanca oğlu **Mehmed Efendi** müderris idi, sonra İzmir Mollası oldu.

Küçük oğlu **Şeyhî Lütfullâh Efendi**, **Hoca Sâdeddin Efendi**'den mülâzim olup çeşitli medreselerde müderrislik ve yedi defâ Filibe kadılığı yapmış, daha sonra Anadolu kazaskerliğine kadar yükselmiştir.

Rukiye Hanım adında da bir kızı vardı.

Rûhu için el-Fâtiha.

Kaynaklar:

(İsam, İslam Ansiklopedisi, 44/211-212; Müstakimzâde Süleymân Sa'düddîn, Devhatü'l-meşâyih, sh:34-36; Devhatü'l-meşâyih, Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, kayıt no:5497, verak:17a-17b; Ahmed Sıdkî, Mu'cemü şüyûhi'l-İslâm fi'l-'ahdi'l-'Osmânî, 1/398-403; Nev'î Zâde 'Atâî, Hadâiku'l-hakâik fi tekmileti'ş-Şekâik, sh:322-324, 747-748; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i 'Osmânî, 2/427; Şemsüddîn Sâmî, Kâmûsu'l-'âlâm, 4/2416-2417; İlmiyye Salnâmesi (haz. Seyid Ali Kahraman, Ahmed Nezih Galitekin, Cevdet Dadaş), sh:343-345, 730-731; Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, 1/321; Abdülkadir Altunsu, Osmanlı Şeyhulislâmları, sh:45-46; Serhat Başar, Osmanlı Şeyhulislâmları, sh:72-73; M.Orhan Bayrek, İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar, sh:67; İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, 5/117-118; Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi'nde Şeyhülislam Fetvaları, sh:12; Ali Fuat Bilkan, Yusuf Çetindağ, Şeyhülislâm Şâirler, sh:73-76; Mübahat S. Kütükoğlu, 20.Asra Erişen İstanbul Medreseleri, sh:216-219; Cahid Baltacı, 15-16. Asırlarda Osmanlı Medreseleri, 2/716-717; 51 Numaralı Mühimme Defteri: Sultanın Emir Defteri (haz. Hikmet Ülker), İstanbul 2003, hk. nr. 68; Koca Sinan Paşa'nın Telhisleri (haz. Halil Sahillioğlu), İstanbul 2004, sh:173, 228-229 (nr. 133, 186); Selânikî, Târih (haz. Mehmet İpşirli), sh:183, 212, 225, 235, 270, 291, 322-323; Hasanbeyzâde Ahmed, Târih (haz. Şevki Nezihi Aykut), Ankara 2004, 2/258, 355, 372, 373, 379, 380-382, 409; Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi (haz. Ziya Yılmaz), Ankara 2003, 1/53, 57, 103, 176, 2/1177; Peçuyul İbrâhim, Târih, 1/33; Kâtib Çelebi, Fezleke, 1/13; Na'imâ, Târih (haz. Mehmet İpşirli), Ankara 2007, 1/51, 82, 3/991, 4/1926; Zeki Arıkan, Şeyhülislam Zekeriyya Efendi'nin İstanbul Sayımı, Tarih Boyunca İstanbul Semineri, Bildiriler (haz. Mübahat S. Kütükoğlu), İstanbul 1989, sh:39-57; M. Asım Yediöldüz, Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı, UÜ İlâhiyat Fakültesi, 12/1, Bursa 2003, sh:153-166)

İletişim adresi: hasan.kuduoglu@outlook.com

ZEKERİYYÂ EFENDİ MEDRESESİ VAKFIYESİ'NDEN HEPİMİZ İÇİN İBRET LİK TABLOLAR

Bu vakfiyeyi **Doç. Dr. M.Asım Yedi yıldız** 2003 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nde yayımlamıştır (12/1, sayfa:153-166). Biz oradan dikkat çekici bâzı yerleri sizlere arz etmek istedik.

Zekeriyya Efendi'ye âit elimizdeki vakfiye, Evâil-i Rebiulevvel 1052h./1642 tarihli Şer'iyeye sicilinde bulunan bir sûrettir (B 63/259: 93b- 98 1052h).

Zekeriyyâ Efendi Medresesi'nin Vakıfları

1) Vakfiyesi

Zekeriyya Efendi'ye âit elimizdeki vakfiye, Evâil-i Rebiulevvel 1052h./1642 tarihli Şer'iyeye sicilinde bulunan bir sûrettir (B 63/259: 93b- 98 1052h).

Dili Arapça olan bu sûretin başında, vâkîf, vakfını niçin tesis ettiğini belirtmekte, daha sonra hayrât ve akarlar sayılmakta ve vakfın işleyişinin nasıl olacağı, personele ne gibi ücretler ödeneceği vb. konularda vâkîfın şartları zikredilmektedir.

2) Zekeriyya Efendi Vakfının Hayrâtı

Zekeriyya Efendi'nin, Osmanlı vakıflarının kurulmasını sağlayan hayrât anlayışı çerçevesinde İstanbul'da Sultan Selim'de Kovacı Dede denilen mevkide, medrese, dâru'l-hadis ve sibyan mektebinden müteşekkil binaları inşa ettirdiğini vakfiye sûretinden öğreniyoruz.

Vâkîfın hayrat olarak yaptırdığı yapılar şunlardır:

a) Medrese:

Vakfiyeye göre, vâkîf, medrese inşaatını ikinci kez Rumeli kazaskeri iken başlatmış ve şeyhulislam olunca tamamlamıştır. Külliyesinin merkezî birimi olduğu anlaşılan bu yapı, on iki "hücre" (küçük oda) ve "dershane" adıyla bilinen büyük bir salondan ibaretti.

b) Dâru'l-hadis

Dâru'l-hadis, medresenin yanında idi ve 13 oda (hücre) ve dersane denilen bir salondan (beyt) oluşmaktadır. Medreseyle ortak duvarı olan bu yapı, iki pencere, sağlam kubbeli, güzel bir bina idi. Odaların bittiği noktada tuvalet ile kuzey tarafında iki dükkan (hanut) mevcuttu. İçinde su kuyusu da bulunan geniş bir bahçesi vardı.

c) Dâru'l-kurra

Fakir talebeler için yapılmış dâru'l-kurrâ, medresenin hemen yanında dâru'l-hadis bünyesinde inşa olunmuş bir odadan ibaret idi. Vakfiyenin bir yerinde, Zekeriyya Efendi'nin dâru'l-kurrânın içine defnedildiğinden bahs olunmaktadır. Bu durumda Zekeriyyâ Efendi'nin vefatından sonra dâru'l-kurrânın türbe hâline dönüştüğü söylenebilir. Zaten vakfiyede de bu ifadeyi bulmaktayız.

d) Sibyan Mektebi

Vakfiyeden, medrese ve dâru'l-hadis dışında, fakir çocuklar için dükkanların üst katında latif bir sıbyan mektebi yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

3) Zekeriyya Efendi'nin Vakfının Kaynağı ve Akarları

a) Kaynağı

Zekeriyyâ Efendi'nin deruhte ettiği vazifeler dikkate alındığında, kaynak sınırlılığı yaşamadığı söylenebilir. Nitekim, vakfiyede, oğlu Yahya Efendi'nin, bütün bu akarların merhum babasının mülkleri olduğunu, kendilerinin temellük edemeyeceği bir şekilde vereselerine intikal ettiğine dair beyanlarını okuyoruz. Yahya Efendi, babasının bundan da zengin olduğunu belirtmiştir. Sonradan vakfedilen akarların bir kısmı vâkıfın satın aldığı mülklerden oluşmaktaydı.

b) Akarları

Evler, dükkanlar ve bahçeler vakfının akarları arasında, en önemli yeri işgal etmektedir. Bunları aşağıda belirtilen şekilde gruplandırmak mümkündür:

- Evler¹
- Odalar²
- Dükkanlar.³
- Bahçeler.⁴
- Değirmen.⁵

4) Vakfın İşleyişi

a) Medrese:

Medrese, dini ilimlerle fenlerdeki aklı incelikleri ve naklî hakikatleri kavrayabilecek talebelerin usûl ve furû, meânî ve ilm-i kelim konularında yetiştirilmesi için tesis olunmuştu.

Bu amaçla zikredilen ilim ve fenlerde ders verecek bir müderris tayin edilmişti. Medrese hücrelerinden her birinde bir talebe kalacaktı.

Zikredilen nitelikteki talebeler, haftanın her gününde müderrise usul ve furû tabir edilen fenler ile meânî ve ilm-i kelimadan bir ders okuyacaklardı. Medresede muîd adıyla bir müderris yardımcısı bulunacak ve ilimle meşgul olan talebelere gördükleri dersi muhtasar (özet) olarak izah edecekti.

Medresede, İmam-ı Azam'ın görüşleri üzerine Sadrü's-Şerî'a'nın yazdığı muteber fıkıh kitaplarından ders verilecek ve ders, talebelerin izan ve anlayışına göre açıklanacaktı. Talebelere her biri dersi, müderrise, nöbetleşe ve münakaşa ederek okuyacak, gece kalanlar ve mukassırînler dışında derste hazır bulunacaktı.

b) Dâru'l-hadis:

Dâru'l-hadiste, mülâzemetten ayrılmış mütalaa yapabilecek salih bir kişi görev yapacak ve haftanın belli günlerinde tembellik ve tatilden çekinerek hadis nakledecekti. Muteber hadis kitaplarının en güzel hadisleri seçilip **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in en güzel haberleri öğretilenecekti.

c) Dâru'l-kurrâ:

Zekeriyya Efendi'nin kabrinin de bulunduğu ve bu sebeple türbe haline geldiği daha önce belirtilen dâru'l-kurra, vakfiyeden anlaşıldığı kadarıyla aynı zamanda kütüphane işlevi de görmekteydi. Vâkıf, türbeye konulmak üzere bazı kitaplarını da vakfetmişti.

Ve bunların talebelere iâre (ödünç) suretiyle verilmesini şart koşmuştu. Bunun için emin ve salih bir kişi hâfız-ı kütüp olarak görevlendirilmişti. Hâfız-ı kütüp, haftada iki gün kitap sandıklarını açmak ve taliplere bu kitapları -kıymetlerine uygun rehin alarak- vermekle yükümlü tutulmuştu.

Vâkıfın kabrinde sabah oluncaya kadar kandiller yakılacaktı. Kur'an'ı iyi bilen sesi güzel bir kişi, türbede tecvîd ve tertîl üzere aşırı okuyacaktı. Haftada iki gün, salih mücevvid (tecvidi bilen) bir kişi, merkad-i şerifte tecvid dersi verecekti.

Külliyeye gelen kişilere su ikram ediliyordu. Gerektiğinde, binalar tamir edilmekteydi. Bir görevli Bursa'nın en güzel üç suyundan içilmek üzere su getirmekteydi.

Külliyeye, her gün ferraşlar tarafından temizleniyordu. Namazcı denilen görevliler, her gün nafîle namazı kılıp, sevabını vâkıfın ruhuna bağışlıyorlardı. Külliye'nin bahçeleri özel görevlilerce imâr edilmekteydi.

Kapıcılar sabah akşam kapının açılıp kapanmasıyla ilgilenmekteydi. Husûsî bir görevli, yağmur yağması durumunda, medresenin sularını yağmur sularından temizliyor, insanların abdest alması için medrese ve dârulhadise konulmuş menhûte denilen taştan su kaplarını (maslakları) suyla dolduruyordu.

Zekeriyyâ Efendi Vakfının Personeli

Buradaki liste çok uzayıp gitmektedir. Onun için dikkat çekici bâzı görevlileri sizlere arz etmek isterim:

Namazcı:

Bâzı vakfiyelerde yer alan namazcıya Zekeriyyâ Efendi Vakfı'nda da rastlıyoruz. Vâkıf, salih bir kimsenin her gün kendi ruhuna bağışlanmak üzere Allâh rızası için iki rekât nafîle namaz kılmasını ve bu zatın mütevellinin görüşüne göre tayin edilmesini istemektedir.

Cüz-hân:

Vâkıf, medrese odalarından faydalanacak bir talebe kalmadığında, odaların başkalarına verilmesini de şart koştur. Ancak bu odalarda kalacak kimseler her sabah vâkıfın türbesinde toplanarak haftanın 2. ve 5. günleri Kur'an'dan bir cüz okuyacaklardı. Bu iş için her hücre sâkinine günlük 1,5 dirhem ödenmesi şart kılınmıştı.

Bu görev, öncelikle hücrelerde kalan fakir mülâzimlere, sonra muhtaç olan diğerlerine, daha sonra medrese müderrisleri veya kadınlara verilecektir.

Duâ-gû:

Vâkıfın şartlarından biri de vefatında sâlih iki kişinin nöbetleşe mezarında akşamdan sabaha kadar bekleyerek ruhuna dua etmeleri ve türbesinin tesbih-ü tehlil ile açılmasıdır. Duâ-gûlar, hizmetlerine mukâbil ücret alacaklar ancak bu ödeme görevlerini yaptıkları sürece devam edecektir.

Aşir-hân:

Vâkıfın şartlarından biri de, Kur'an ehlinde sesi ve elhânı güzel bir kişinin türbesinde vakfettiği Kur'an'dan bir aşır tecvid ve tertil üzere ve Mushaf-ı Şerif'e iz'ân içerisinde okuması idi.

Dipnotlar

1 - Bu evler şunlardır:

Dâru'l-hadis yakınındaki, üst katta üç odası ve alt katta dört dükkanı bulunan, iki taraftan Koğacı Dede vakfına hudud bir ev.

Sultan Selim mahallesinde, bir tarafı umumi yol, bir tarafı zâviye, Surûrî Bey ve Ahmed Çelebi mülkleri ile hudud, biri üstte ikisi alt katta olmak üzere üç oda ve üst katta selamlık denilen bir odadan müteşekkil bir ev.

Dahiliye kısmında, alt katta iki oda ve bir sofası, haric kısımda, üst katta da selamlığı olan Şeyhi Bey'den satın alınan ev.

Üst katında iki odası olan bir başka ev.

İstanbul'un Balat kapısı dahilinde Hacı İsa mahallesinde, zimmî evleriyle çevrili bir ev. Bu evin üst katında fırın, kenif (tuvalet) ve tahtapûş denilen bir sofa, alt katında, dört oda, su kuyusu, iki fırın, büyük bir mahzen vardı. Ayrıca 15 zira boş arsası bulunuyordu.

Yine Hacı İsa mahallesinde dört oda, iki fırın, iki su kuyusu, iki kerihhâne (tuvalet), buzhane tabir edilen bir dükkan ve bir sabbağ (boyacı) dükkanından müteşekkil bir ev.

Cebe Ali kapısı dışında, denize bakan kayıkthane diye bilinen ve arsası için büyük Ayasofya vakfına 15 akçe mukataası bulunan bir ev.

2 - Odalar şunlardır:

Fener kapısı içinde, Cafer Subaşı mahallesinde, 38 kapısı olan ve her kapı biri altta diğeri üste olmak üzere iki hücreden oluşan odalar. Ayrıca bir kenifi (tuvalet), mahûta-i yesîresi (geniş bir avlusu) ve müşterek iki su kuyusu da bulunmaktaydı.

Bursa'da, Meyve Kapanı mevkiindeki odalar ki, batı tarafında 5 odanın alt katında iki dükkan, iki mahzen, üç hücre, şark tarafındaki üç odanın altında ise üç dükkan, üç mahzen bulunmakta ve içinde Pınarbaşı suyunun aktığı bir ark vardı. Bu dükkanlar, Abdülkerim hücreleri ve dükkanları,

Molla Çelebi, Ferah Kethüda, Fatma bt. Abdülrahman, Başçı İbrahim ve umumi yol ile hem hudut idi. Arsası için yıllık, 20 dirhemi Başçı İbrahim vakfına, 10 dirhemi Çerağbey vakfına, 2 dirhemi Ribat mesâlihine, kalanı Arap Mehmed vakfı ve Hacı Abbas vakfına olmak üzere toplam 43 dirhem mukataa ödenmekteydi

Deveciler diye maruf yerdeki odaların tamamı.

Balık Pazarı denilen çarşıda 10 hücre.

3 - Dükkanlar ise şunlardır:

Balat kapısı dahilinde haffaflar çarşısında, üst katta iki oda bulunan Gayrimüslimlerin evleriyle çevrili dükkanlar.

Fener kapısı dahilinde, Namazgah denilen mevki ile sınır dükkanlar.

Tahta'l-kalede bir dükkan.

Gökdere hudûnda Irgandı köprüsü yanındaki 6 dükkan ve 5 hücre.

Balık Pazarı'nda Sırçaniyye medresesi, darp-hane ve umumi yolla sınırlı bu bakırcı dükkanı içindeki bakır kaplarla beraber vakfedilmişti.

Uzunçarşı'daki dükkan hissesinin tamamı.

Sınırları belirtilmeyen herkesçe bilindiği kaydedilen bir dükkan

Balık Pazarı denilen çarşıda 10 hücre.

4 - Bahçeler:

Büyük cadde altında Atıcılar mevkiindeki iki bahçe.

Kadı Kadiri Efendi bahçesi ile hem-hudut olan bir bahçe.

Üskübî vakfına bitişik bir bahçe.

Hakkında bilgi bulunmayan üç bahçe

Alibey Köyü'nde, duvarlarla çevrili, içinde meyveli ağaçları ve suyu bulunan mamur bir bostan.

5 - Eski kaplıcaya yakın dere, (muhtemelen NiN lüfer Deresi) üzerindeki bir değirmen.

ÖMER FARUK KORKMAZ

HAC VE UMRE İBÂDETLERİNDEKİ YAYGIN HATÂLARIMIZ

İbadetlerin yerine getirilmesinden çok nasıl yapıldıkları önemlidir. Zira yapılması gerektiği şekilde yerine getirilmeyen bir ibadet yapılmamış gibi vebal sahibi yapar sahibini. Bu yüzden Hazreti Peygamber ﷺ, erkânı, şartları ve âdâbıyla yerine getirilmeyen ibadetlerin kula bir şey kazandırmayacağını ifade buyurmuştur. Örneğin, oruç tutan birinin tuttuğu orucun şuuruna varmadan vazifesini yerine getirmesiyle ilgili şöyle buyurmuştur Fahr-i Kâinât: “Kim yalan söylemeyi, onunla amel etmeyi ve cahilliği bırakmazsa yemesini içmesini terk etmesine Allah ﷻ’ın ihtiyacı yoktur.”¹

Sair ibadetlerin de gerektiği şekilde ifâ edilmemesi durumunda netice olarak tahsil edecekleri bir şey olmayacaktır.

Şu halde bizden istenilen şey, ibadetleri yerine getirilmeden önce kulluk şuuruna sahip olmak ve dinin vazife olarak bizlere yüklediği ibadetlerdeki hikmeti ve hedefi iyice kavramaktır.

Bu yüzden olmalıdır ki, Cenab-ı Hak hac ve umre vazifelerimizi yerine getirmemizi talep ettiği ayet-i celîlede “Hac ve Umre yapın” buyurmamakta, bilakis “Hac ve Umreyi Allah için tamamlayın”² buyurmaktadır. Dikkat edilirse bu ayet-i kerimede her iki ibadetin tamamlanması istenmektedir. Buradaki tamamlamaktan maksat, hac ve umrenin Allah ﷻ’ın istediği ve Resulullah ﷺ’in da “Hac vazifelerinizi (benden) alın”³ buyurarak tayin ettiği şekil üzere yapılmasıdır. Zira bir şeyin itmâm edilmesi noksan edilmesinin zıddıdır.

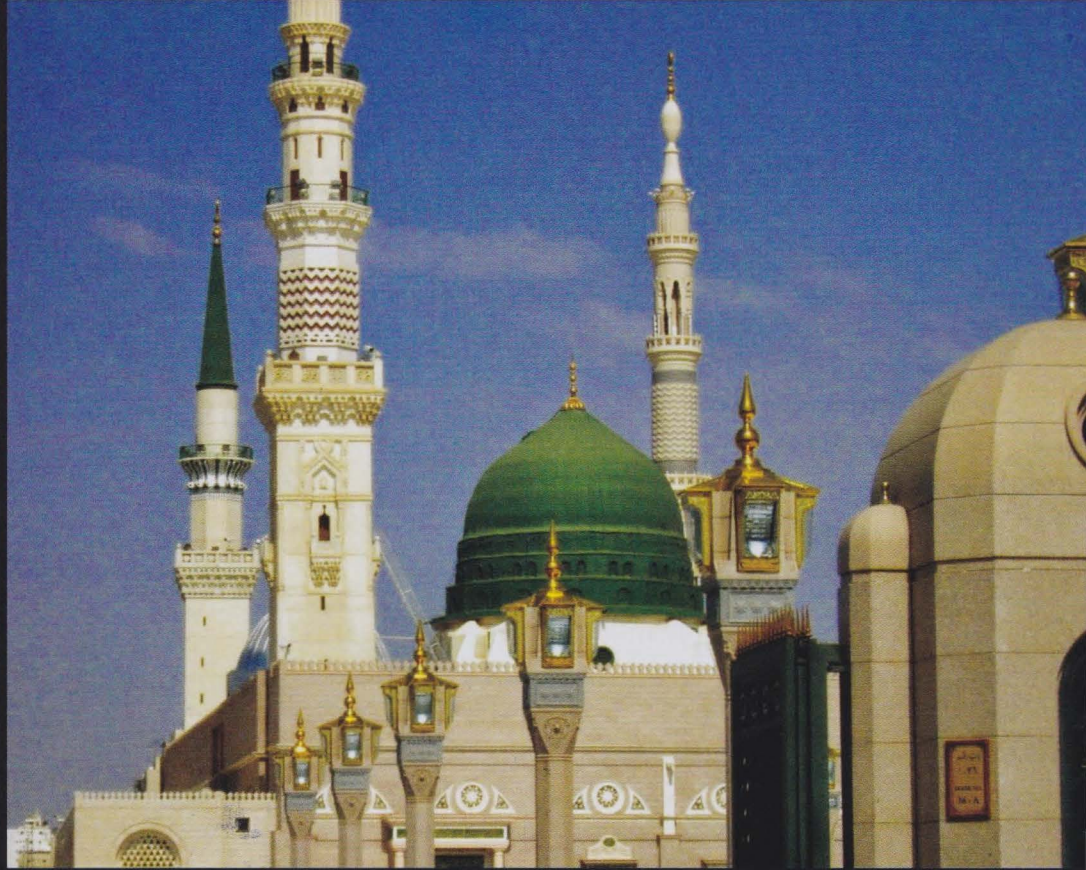
Buna göre mana “Bu ibadetleri kâmil olarak yerine getirin. Bu ibadetlerin özünün kendilerine bağlı olduğu şartlarından herhangi bir şeyi eksik olarak yapmayın” demek olur.⁴

İbadetin tatbikinden önce keyfiyetine önem verilmesi gerektiğine dair diğer bir delil de “Allah’ın size öğrettiği şekilde O’nu anın (namaz kılın)”⁵ şeklindeki ayet-i kerimedir. Zira bu ayet-i kerimede Cenab-ı Hak bizlerden sadece namaz kılmamızı talep etmemekte bilakis kendisinin öğrettiği şekilde kılmamızı istemektedir. Başka ayet-i kerimelerde namazın ikâme edilmesi ile kastedilen mana da bu olsa gerektir.

Niyet Bozukluğu

Hac ve umrenin tamamlanmasına engel olacak hususlardan biri niyet bozukluğudur. Nitekim bu niyet bozukluğu her ibadete hâlel getirecek bir nakıstır. Efendimiz ﷺ “Ameller ancak niyetlere göredir”⁶ buyurmuştur. Amelin makbul ve me’cûr olmasıyla niyetin sahih olması arasındaki münasebeti bir başka hadislerinde “Niyeti olmayanın ameli yoktur, sadece Allah rızasını gözetmeyene de sevap yoktur”⁷ buyurarak dile getirmiştir Efendimiz ﷺ. Abdullah b. Mesud رضي الله عنه, “Hiçbir söz amel olmadan fayda vermez.

Hiçbir söz ve amel niyet olmadan fayda vermez. Hiçbir söz, amel ve niyet sünnete uygun olmadan fayda vermez”, Zeyd eş-Şâmî de “Ben her şeyde niyetimin olmasını isterim hatta yemek ve içmekte bile” buyurarak niyetin önemine vurgu yapmışlardır.⁸

O halde hac ve umre ibadetlerimizde niyetlerimize çok dikkat etmemiz gerekiyor. Bu ibadetleri sadece ve sadece Allah ﷻ’ın bize yüklemiş olduğu bir vazife oldukları için yerine getirdiğimiz şuurlunda olarak ve Allah ﷻ’ın rızasını kesb etmek gayesini güderek ifa etmemiz bir vecibedir bizler için. Aksi takdirde birer ibadet olan bu vazifeler sadece bir ziyaretten ibaret olurlar. Ne var ki, bugün yaygın hatalarımızdan biri de bu ibadetlerdeki niyetlerimizi koruyamamamız ve işin içine desinler, görsünler, işitsinler gibi bir takım sû-i niyetleri karıştırmamızdır.

Oysa ki bu niyetler ibadetleri kemiren ve sevabını yok eden birer kene mesabesindedirler.

Geride aktardığımız âyet-i kerime-de yapılan hac ve umreyi tamamlama vurgusunun bu başlıkla alakası fazladır. Zira, Araplar hac ibadetiyle sadece toplanmayı, dayanışmayı ve çarşı pazar gezmeyi kastediyorlardı. Allah ﷻ bu âyet-i kerimeyi inzâl buyurarak, bu ibadetleri sadece kendisi için yapmalarını emir buyurdu.⁹ Bir anlamda Allah ﷻ onlardan hac ve umre vazifelerini alışveriş gezintisi veya senelik bir tanışma, görüşme cemiyetine çevirmemelerini bunları kendisine kulluk niyetiyle yapmalarını istemiştir.

Paranın Helal Olmaması

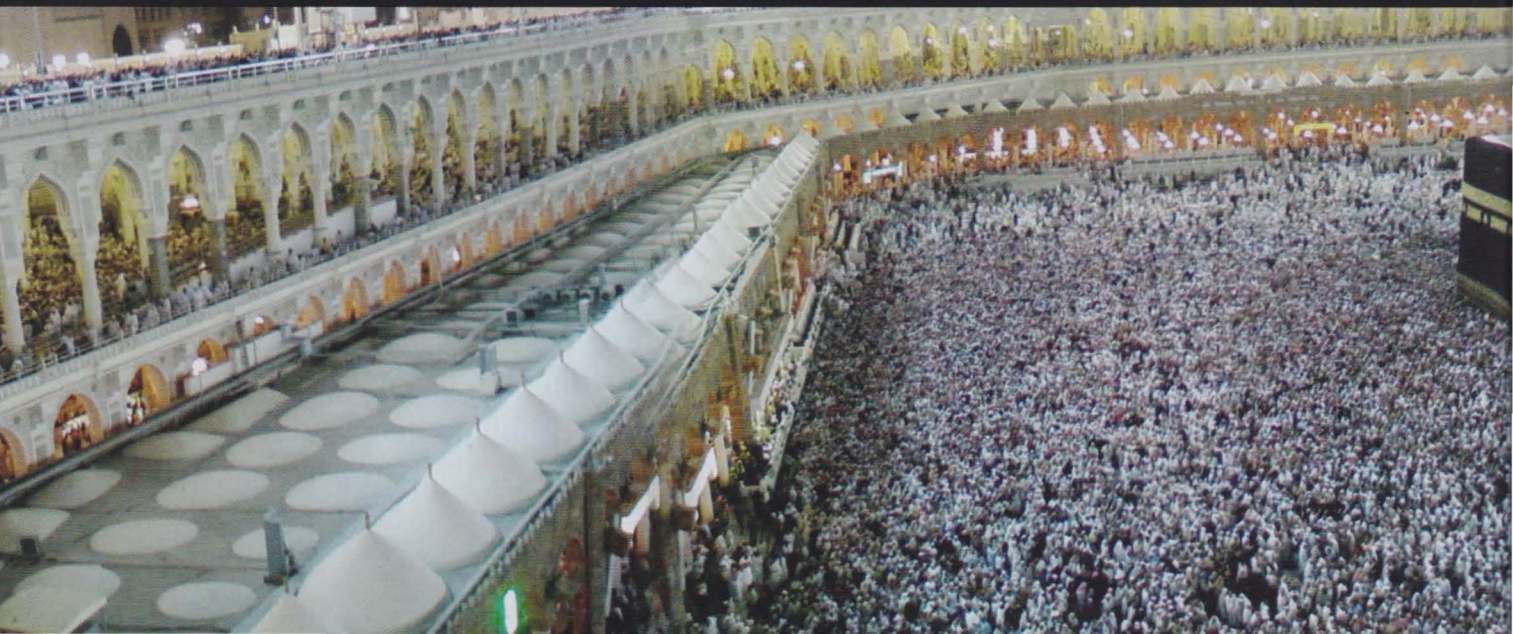
Hac ve umre vazifelerimizi yerine getirirken dikkat edilmesi gereken ve bugün en çok ihmal edilen noktalardan biri de oraya helal parayla gitmek gerektiğidir. Kendisine haram ve şüphesinin karışmadığı sütün aklığındaki berraklık gibi temiz ve helal bir para. Turizm seyahatine indirgenmiş umre ziyaretlerini, bankalardan ve farklı kurumlardan çekilen haram veya şüpheli paralarla yerine getirmektense bulunduğumuz yerde vazifelerimizi yerine getirerek haram ve şüpheden

kaçınmamız evlâdır. Çünkü haram veya şüpheli parayla yapılan ibadette Cenab-ı Hakk'ın bizi reddetmesine mâruz kalma gibi bir tehlike mevcuttur. Ve böylesine bir hac ve umre ziyaretinden, netice olarak yanımızda sadece dünyevî bir ziyaret ve gezme tozma kalır. Uhrevi neticeyi ise Hazreti Peygamber ﷺ şöyle haber vermektedir:

“Kişi helal parasıyla hac için yola çıkıp bineğine ayağını koyduğunda “Lebbeyk” deyince Sema’dan bir münadi ona şöyle nida eder: ‘Buyur, sana itaate son derece hazırım. Azığın helal, bineğin helaldir. Ve haccın da makbuldür.’ Fakat kişi haram bir para ile hac için yola çıkıp bineğine ayak bastığında “Lebbeyk” deyince ona da ‘Lebbeyk yok, sana itaat de yok. Azığın haram, bineğin haram, Haccın da makbul değildir’ şeklinde nida eder.”¹⁰

Günahlardan Sakınmama

Günahlardan her daim sakınmalıyız. Zira günah insanın kalbini karartır ve nihâî olarak hakikatlerden tesirlenmemesine sebep olur. Ancak günahattan özellikle sakınmamız gereken yer Haremeyn-i Şerifeyn’dir. Zira buralarda işlediğimiz sevaplar nasıl ki diğer yerlerde işlediklerimize nispetle kat kat fazla oluyorsa günahlar da aynı şekilde katlanmaktadır.

Bu yüzden hac ve umre ziyaretlerimizde hususiyle gıybet, iftira vb. gibi rahatlıkla düşebileceğimiz günahlardan ve umumiyle de küçük günahlardan kaçınmamız gerekir.

Nasıl ki, hacmine nispetle önemseyebileceğimiz ufacık bir nesne gözümüz gibi hassas bir mahalle girdiğinde ziyadesiyle rahatsız ediyorsa, başka mekanlarda önemsiz gibi görülen hatalar da mukaddes topraklarda çok büyük olur. Çünkü mekan hassastır. O kadar hassastır ki, Hazreti Peygamber ﷺ: “Allah Teâlâ, ümmetinden, konuşmadıkları ve amel etmedikleri sürece kalplerinden geçen vesveseleri affetmiştir”¹¹ buyurmasına rağmen Cenab-ı Hak “Kim orada (böyle) zulüm ile haktan sapmak isterse ona acı azaptan tattırırız”¹² buyurarak Mekte’de; Harem-i şerifte günah işlemeyi kastetmenin dahi azaba düşürmekle neticeleneceğini bildirmiştir. Abdullah b. Mesud رضي الله عنه bu ayet-i kerimenin tefsiri sadedinde “Kim Beytullah’ın yanında bir günah işlemeyi murad ederse Allah ona azab-ı elimi tattırır” demiştir.¹³

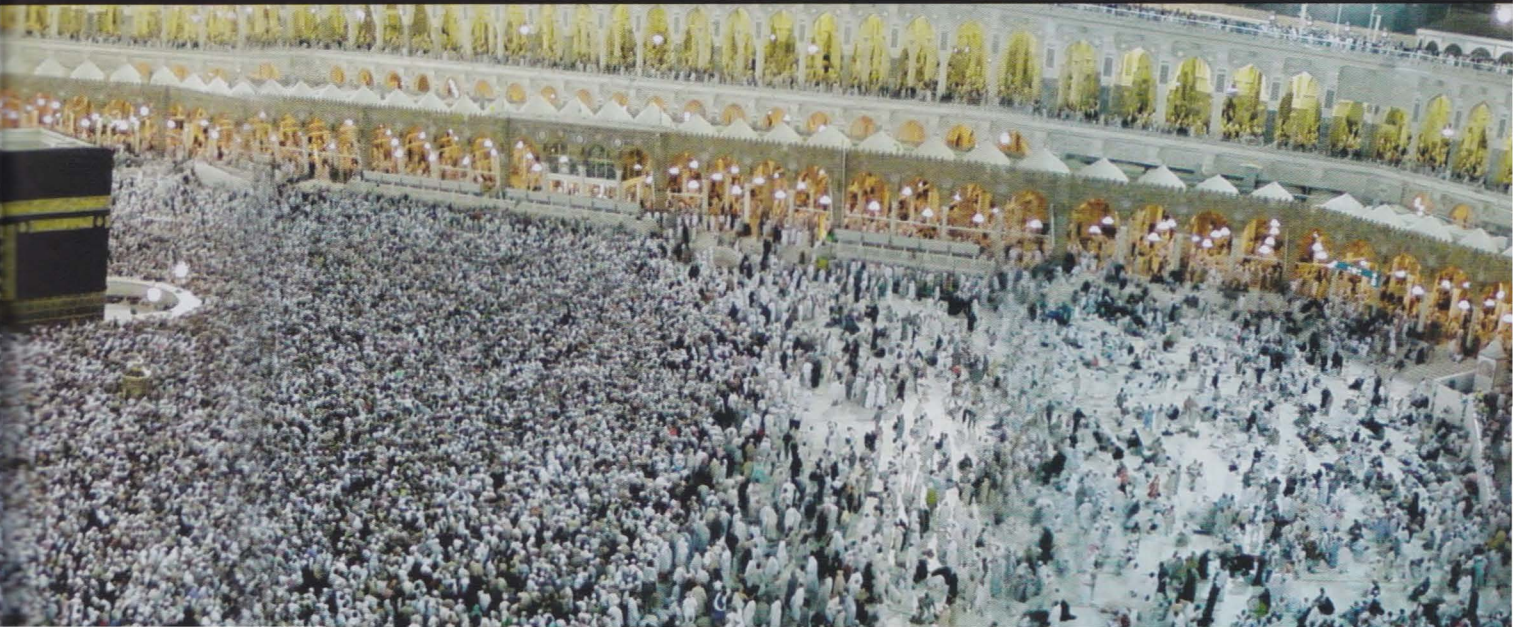
Haremde günah işlemek başka bir açıdan bakıldığında Allah ﷻ katında en sevimsiz insanlar zümresine dahil olmak anlamına da gelir.

Zira Allah Resulü ﷺ bir hadislerinde Allah ﷻ katında en sevimsiz üç sınıf insanı sayarken birinci olarak “Haremde haddi aşırıp günaha bulaşan” kişiyi tadat etmektedir.¹⁴

Sabırsız Tutumlar

Sabır, Müslümanın günlük hayatındaki süsü ve muhafızıdır. Müslüman, inancının bir gereği olarak her an her türlü imtihanla karşılaşmayı göze alan insan demektir. Zira Rabbimiz, Kur’an-ı Kerim’de bizleri birtakım şeylerle imtihan edeceğini haber verirken şöyle buyurmaktadır: “Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele!”¹⁵ Lokman رضي الله عنه da oğluna yaptığı nasihatte “Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir”¹⁶ buyurarak başımıza gelen kerih işlere sabretmemizin elde edilmesi için peşinde koşulacak ve az kişide bulunan güzel hasletlerden olduğunu belirtmiştir.

Bu ayetlere inanan bir müminin basit dünyevi olaylar karşısında nefsine, gazabına yenik düşmemesi ve sabırlı olması gerekir.

Hac ve umre ziyaretlerimizde fazlaca karşılaştığımız bu sabırsız tutumlar şahit olan insanları da üzmekte ve huşularını bozmaktadır. Sabrı bir zinet olarak takınmayan ziyaretçiler en ufak bir olumsuzlukta ibadetin sekînetine hiç de yaraşmayacak tavırlar sergileyebilmektedirler. İlk bakışta önemsiz gibi duran bu tutumlar kişinin ibadetini sevap bakımından eksiltecek ve hatta iptal dahi edebilecek bir keyfiyete sahiptir. Bunun için Cenab-ı Hak, hacca niyet eden kişilerin ne yapmamaları gerektiğini sayarken “Hac, bilinen aylardadır. Kim o aylarda hacca niyet ederse (ihramını giyerse), hac esnasında kadına yaklaşmak, günah sayılan davranışlara yönelmek, kavga etmek yoktur”¹⁷ buyurarak üç şeyden uzak durmaları gerektiğini ifade buyurmuştur. Bu sayılanlar içerisinde cinsel ilişki Arafat’tan önce yapıldığında haccı iptal ettiğine göre başkalarıyla kavga etmek ve ibadetimizi bir cedel serüvenine çevirmek de uhrevi anlamda haccımızın iptal olmasına sebebiyet verebilir.

Şuursuz Hareketler ve İnsanlara Eziyet Verme

Vazifelerimizi yerine getirirken en çok göze çarpan eksikliklerimizden biri de şurdan yoksun oluşumuzdur. Allah Resulü ﷺ’nün namaz mesabesinde olduğunu söylediği¹⁸ tavaf ibadetini yerine getirirken dünyevî konuları konuşmamız, hatta kimi zaman gıybete düşmemiz, yine bir ibadet olan sa’y vazifemizi yerine getirirken mâlâyânî işlerle iştigal edişimiz, bilimum vazife ve ziyaretlerimizde ellerimizdeki telefon vb. elektronik eşyalarla meşgul oluşumuz bunlardan bazısıdır sadece. Hac ve umre vazifelerinden maksat, o mekanların manevi havasını doyasıya teneffüs etmek, oralarda

yaşamış ulvî şahsiyetleri tahayyül etmek ve o beldelerde yaşanmış hadiseleri hayal ederek manevî duygularımızı takviye etmek iken, sıradan bir gezintiye çıkmışçasına fotoğraf çekmek veya başka alâ-yişlerle meşgul olmak bâriz bir mahrûmiyettir.

İbadetlerimizi yaparken başkalarına eziyet vermek de başka bir şuursuzluk örneğidir. Hele eziyet vermek şöyle dursun, öylesine mukaddes bir mekanda Hacer-i Esved’i öpme gayesiyle bir sünneti yerine getireceğim diye haramın ta içine dalan kadınlara ne demelidir?! Bu nasıl bir şuursuzluktur?!

Hacer-i Esved’i öpmek için Kur’an’ın apaçık naslarını çiğneyen, İslam’ın rükünlerinden biri olan mahremiyet esasını ihlal eden, tesettürü ayaklar altına alan kadınlar, insanı şeytanın maskarası yapacak bir iş yapmaktadırlar. Her gün binlerce insanın gözü önünde cereyan eden bu din cinayeti, ne yazık ki zamanla artık normal bir hale dönüşmüştür.

İzdihamla yerine getirilen bu tarz ibadetlerde kadın erkek ihtilatının yanında başkasına eziyet vermek de büyük bir hata olarak çıkıyor karşımıza. Kendi vazifesini yerine getirecek diye insanların arasına bodoslama dalan ve bu vesileyle etrafındaki insanlara fiziksel anlamda verdiği zararın yanında huzurlarını bozarak manevi anlamda da zarar veren şuursuz Müslümanlar maalesef ki o mukaddes mekanlarda büyük bir verbal üstlenmektedirler. Hazreti Peygamber ﷺ, bu vesileyle Hazreti Ömer رضي الله عنه’e hitaben şöyle buyurmuştur: “Ey Ömer! Sen güçlü bir adamsın. Hacer-i esved’e (ulaşmak için), zayıfa eziyet vererek izdiham yapma!

Şayet bir boşluk bulabilirsen onu istilam et, bulamazsan ona yönel, tekbir ve tehlil getir.”¹⁹

Hâdise aslında bundan ibarettir. İslâmiyet kimseye gücünün yetmediği şeyleri yüklememiştir. İzdiham sebebiyle bir müstehabı yerine getiremiyorsak dinimiz mutlaka o ecri başka şekilde temin etme fırsatını bizlere vermiştir. Buna rağmen, sözde o müstehabı yerine getirme gayesiyle harama girmek tam bir şuursuzluk nişanesidir. Nitekim, Allah Resülü ﷺ Hazreti Ömer ﷺ'e yaptığı bu tavsiyeyi kendisi bile uygulamış ve Hacer-i esved'in yanında izdiham olduğunda elindeki asâ ile onu istilam etmiştir.²⁰

Fiziksel Şartlara Çok Önem Vermek

Müslümanların dünyevileşmesiyle doğrudan alakalı olan bu husus hac ve umre ziyaretlerimize de fazlasıyla sirayet etmiş durumdadır. Daha yolculuğa çıkmadan önce bu ibadetlerden ne kadar istifade edebileceğimizi konuşacak yerde hangi otelin daha lüks ve yakın, hangi lokantanın daha münasip, hangi alışveriş merkezinin daha uygun ve hangi yiyeceklerin daha meşhur olduğunu konuşuyoruz ne yazık ki. Bu konuşmalarımız sadece bir ön hazırlık olarak kalmıyor ne yazık ki.

Bilakis bu şartlar, henüz daha oralara varmadan önce kafamızda tasarlayarak ölçüp biçtiğimiz bir profil olarak kalıyor. Oraya vardığımızda zihnimizde kalıplaştırdığımız bu profili tam anlamıyla bulamayınca büyük bir yıkım yaşıyoruz. Yaşadığımız bu gereksiz buhran da uhrevî anlamda bize zarar verecek ve ibadetimizin sevabını yok edecek sözler sarf etmeye sev ediyor bizleri.

Halbuki, bu ibadetlerin dünyevî zevku sefa için olmadığını ve bunları yerine getirirken rızaullahın peşinde olmamız gerektiğini kavrayabilseydik karşılaştığımız kötü şartların bizlere daha çok sevap kazandırabileceğini düşünebilecektik. Ne var ki, işi ta başından dünyevî şartlara endekslediğimiz için bütün bunlar aklımıza dahi gelmiyor.

Buraya kadar anlattığımız kısım işin gitmeden önceki ve oradaki bölümüyle ilgili. Bir de meselenin oradan döndükten sonraki veçhesi var. Hac ve umre ziyaretlerini turistik bir geziye indirgeyenler oralarda geçirdikleri boş vakitlerini ve zevku sefa peşinde koşmalarını “Şurada yemek yedik, burada çay içtik, şu otelde konakladık, falanca yerde falan yemeği yedik” gibi böbürlenme cümleleriyle ballandıra ballandıra anlatıyorlar. Ne büyük bir şuursuzluk ve basiretsizlik bu! Mücevher avına çıkmış bir topluluk içinde yoldaki restoranda vakit geçirerek geriye eli boş dönen bir ahmağın yediği yemekleri büyük bir gururla (!) anlatması gibi bir hamakattır bu. Allah ﷻ böyle akıbetlerden tüm Müslümanları muhafaza eylesin.

Araplara Hürmetsizlik

Hacılarımız ve umrecilerimizin kaybedebilecekleri bir nokta da araplara karşı olan hürmetsizliktir. Hacca veya umreye gidip dönmüş olan birçok kimseden duymuşuzdur şunlara benzer cümleleri: “Her şey çok güzel de araplar çok pisler, temizliğe hiç riayet etmiyorlar, insanlara karşı çok kaba davranıyorlar, görmemiş gibiler; elleriyle pilav yiyorlar” vs. Her milletin temiz fertleri olabildiği gibi temizliğe riayet etmeyen kişileri de olabileceği gerçeğini ıskalayarak sorumsuzca

sarf edilen şu sözler Allah Resulü ﷺ'ni üzebilecek sözlerdir. Kur'an-ı Hakim Resulullah ﷺ'a eziyet eden kimselerin dünya ve ahiret lanetlendiklerini haber verirken²¹ bir Müslüman ona eziyet verecek bu tarz cümleleri nasıl sarf edebilir?! İnsanoğlunun, mensup olduğu millete hakaret edilmesiyle üzüleceği bir hakikattir. Bunu bildiğimiz halde böyle bir şeye nasıl teşebbüs edebiliriz? Üstelik Hazreti Peygamber ﷺ'den, bu bapta bizlere nasihat: "Üç şeyden ötürü arabı seviniz, ben arabım, Kur'an-ı Kerim arapçadır ve cennet ehlinin lisanı arapçadır"²² buyurduğu nakledilmişken.

Hac ve umre ziyaretlerimizde Araplara karşı son derece hürmetli olmalı ve bunu Hazreti Peygamber ﷺ'e hürmetin bir parçası saymalıyız. Ne oradaki konuşmalarımızda ve ne de döndükten sonraki anlatımlarımızda bu istikametın zıttına şeyler söylememeliyiz. Araplara olan hürmetimiz sadece bu ziyaretler ve sonrasıyla sınırlı kalmamalı ve hayatımız boyunca devam eden bir haslet olarak dâimî olmalıdır.

Allah ﷻ'in Şi'arlarına Hürmette Kusur

Şa'îre kelimesinin çoğulu olan "şe'âir", "alâmet" manasına gelmektedir. Şe'âirullah ise Allah ﷻ'ı hatırlatan, ona delalet eden şey demektir. Cenâb-ı Hakkı hatırlatan, onun için olan her şey şe'âirullahıdır.²³ Bu anlamda Allah ﷻ, Hacer-i esved'i, Kabe'yi,²⁴ Müzdelife'yi ve Arafat'ı²⁵ kendisini hatırlatan şiarlarından saymış ve "Her kim Allah'ın şiarlarına tazim ederse bu kalplerin takvasındandır"²⁶ buyurarak bunlara tazim etmenin kalpte bulunan takvayı gösterdiğini beyan etmiştir.

Başka bir âyet-i kerîmede ise "Şüphe yok ki, Safa ile Merve Allah'ın koyduğu nişanlardandır"²⁷ buyurarak Safa ve Merve'yi de bunlara eklemiştir. Kur'an-ı Kerim, Allah ﷻ'ın şiar olarak tayin buyurdıklarına tazimde bulunmamızı istemektedir.

Mukaddes mekanlardaki bu şiarların yanında tazime yakışmayacak ve laubalilik sayılacak hareketlerden uzak durulması gerekir. Ama ne yazık ki bugün, Müslümanların tavaf esnasında birbirleriyle şakalaşmaları, ziyaret mekanlarında lakayt hareketlerde bulunmaları, Uhud'a gidip oradan gerekli hisseyi çıkarma yerine orayı bir alışveriş panayırına çevirmeleri, Mescid-i Nebevî'de gayrı ciddi bir tavırla kibleye doğru ayaklarını uzatmaları, müvacehe-i şerifin önünde ayak ayak üstüne atmaları gibi birçok nahoş davranışlar Allah ﷻ'ın şiarlarına karşı sergilenen saygısızlık örnekleridir. Zikrettiğimiz ayetin fehvasınca, be denli davranışlar kalpte takva duygusunun olmadığının alâmetidir.

Netice

Bir Müslüman her şeyden önce edebi, hayayı, huşuyu ve takvayı tahsil etmelidir. Bu saydığımız şeyler, ilimden önce geldiği gibi ibadetlerden de önce gelir. Bu yüzden kişi, hacca veya umre gitmeden önce hacı olmalıdır. Aksi takdirde oralara gitmek kişiye bir şey kazandırmayacağı gibi belki kaybettirir. İbadetlerin surete dönüşmesi, birçok şeyin muhtevasını yitirmesi ve Müslümanların müthiş bir kimlik kaybı yaşaması ahir zaman fitnelerinden birisidir.

Zira Efendimiz ﷺ: "İnsanlar üzerine İslam'dan sadece ismi, Kur'an'dan da sadece resminin kalacağı bir zamanın gelmesi yakındır.

Onların mescidleri ma'murdur ancak hidayetden yoksundur. Onların uleması semanın altındaki en şerli kimselerdir. Fitne onlardan çıkmış ve onlara dönerdir.”²⁸ buyurarak bunu bizlere haber vermiştir.

Hadis-i şerifin gölgesinde bugünkü hac ve umre ziyaretlerimize bakıp maziye yolculuk yaptığımızda, eski zamanlarda çok daha zor şartlarda gerçekleştirilen ibadetlerin daha kaliteli ve şuurlu olduğunu görüyoruz. İmkanlarımız daha geniş, kaldığımız oteller daha rahat ve lüks, ulaşım araçlarımız çok daha müreffeh olsa da kalitemizin daha düşük olduğu da acı bir gerçek. Kaybettiğimiz bu kaliteyi tekrardan yakalayabilme adına bir kısmını burada zikrettiğimiz eksikliklerimizi telafi edebilme temenni ve duasıyla...

Dipnotlar

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XV/521, No:9839, Buhârî, “Kitâbu’s-Sıyâm”, No:1804, Ebû Dâvud, “Kitâbu’s-Sıyâm”, No:2362, İbn Huzeyme, *Sahih*, “Kitâbu’s-Sıyâm”, No:1995, İbn Hibbân, *Sahih*, “Kitâbu’s-Sıyâm”, No:3480

2 Bakara, 196

3 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, No:14419, Müslim, “Kitâbu’l-Hac”, No:1297, Nesâî, “Menâsiku’l-Hac”, No:3062, Ebû Dâvud, “Kitâbu’l-Menâsik”, No:1970, Beyhaki, *es-Sünenu’l-Kübrâ*, No:9826, Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Evsat*, No:1929, *el-Mu’cemu’l-Kebîr*, No:6570

4 Ebu Hayyân el-Endelûsî, *el-Bahru’l-Muhît fi’t-tefsîr*, Daru’l-Fikr, Beyrut, 1420, II/254

5 Bakara, 239

6 Buhârî, “Bed’u’l-Vahy”, No:1, Müslim, “Kitâbu’l-İmâre”, No:1907, Ebû Dâvud, “Kitâbu’t-Talak”, No:2201, Nesâî, “Kitâbu’t-Talak”, No:3437

7 Beyhaki, *es-Sünenu’l-Kübrâ*, “Kitâbu’t-Tahâre”, No:182

8 İbn Receb el-Hanbeli, *Câmi’u’l-Ulûmi ve’l-Hikem*, Daru’l-Ma’rife, Beyrut, 1408, Baskı. I, s. 13

9 İbn Âdil ed-Dımeşkî, *el-Lübâb fi Ulûmi’l-Kitâb*, Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan, 1998, Baskı: I, III/358

10 Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Evsat*, No:5228

11 Buhari, “Kitâbu’t-Talâk”, No:4968, Ebû Avâne, *Müstahrec*, No:224, Nesâî, *es-Sünenu’l-Kübrâ*, No:5597, İbn Mende, *el-Îmân*, No:350, Humeydî, *Müsned*, No:1207, İshak b. Râhûye, *Müsned*, No:5

12 Hacc, 25

13 Muhammed Ali Sâbûnî, *Safvetu’t-Tefâsîr*, Dâru’s-Sâbûnî, Kâhire, 1997, Baskı: I, II/263

14 Buhari, Kitâbu’d-Diyâ’at”, No:6488, Beyhaki, *es-Sünenu’l-Kübrâ*, No:16325, Taberânî, *Müsnedu’ş-Şâmiyyîn*, No:2940

15 Bakara, 155

16 Lokman, 17

17 Bakara, 197

18 Bezzâr, *Müsned*, No:4853, Beğavî, *Şerhu’s-Sünne*, No:1914

19 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/321, No:190, İbn Kesîr, *Müsnedu’l-Fârûk*, I/314, Beyhaki, *es-Sünenu’l-Kübrâ*, No:9529, İbn Hacer, *ed-Dirâye*, Daru’l-Ma’rife, Beyrut, II/13

20 Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Kebîr*, No:8187

21 Ahzâb, 57

22 Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Evsat*, No:5583, *el-Mu’cemu’l-Kebîr*, No:11441, Hâkim, *el-Müstedrek*, No:6999, Heysemî, *Mecma’u’z-Zevâid*, No:16600

23 İbn Ebî Hâtim er-Râzî, *Tefsîru’l-Kur’ânî’l-Azîm*, Mektebetu’n-Nezzâr, Suud, 1419, Baskı: III, XIII/706, es-Se’âlebî, Ebu Zeyd Abdurrahman b. Muhammed, *el-Cevâhiru’l-Hisân fi Tefsîri’l-Kur’ân*, Daru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabî, Beyrut-Lübnan, 1418, Baskı: I, IV/121

24 es-Sem’ânî, Ebu’l-Muzaffer Mansur b. Muhammed, *Tefsîru’s-Sem’ânî*, Daru’l-Vatan, Riyad, 1997, Baskı: I, III/437

25 Ebu Hayyân, *el-Bahru’l-Muhît*, VII/505

26 Hacc, 32

27 Bakara, 158

28 Beyhaki, *Şu’abu’l-Îmân*, “Neşru’l-İlm”, No:1763

İlm-i Hâl

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA
FİKİH KURULU

VATAN-I ASLÎ MESELESİ

Allah Teâlâ'ya hamd, Resulüne, al ve ashabına salat-u selam olsun.

MUKADDİME

Seferilik; namazların kısaltılması, kurban mesuliyetinin düşmesi, mahremsiz seyahatin yasak olması ve benzeri birçok hükme tesir etmesi itibarıyla fıkihta ve Müslümanların günlük hayatında mühim bir yer teşkil etmektedir. Bu sebeple kişinin hangi şerait ve ahval dairesinde seferi olacağını bilmesi ehemmiyet arz eder.

Seferilikteki esaslardan birisi de “vatan-ı aslî” meselesidir. Bahusus baba memleketine veya yazlığına giden kişilerin namazlarını kısaltıp, kısaltmayacağı çokça karşılaşılan sualler arasındadır. Bu saikle biz, bu makalemizde “vatan-ı aslî” meselesini teferruatı ile inceleyerek zihinlerdeki suallere cevap vermeye gayret edeceğiz.

Gayret bizden, muvaffakiyet Allah'tan...

VATAN-I ASLÎNİN TARİFİ

Vatan-ı aslî, “Vatan-ı karar”, “Vatan-ı ehli”, “Vatan-ı fitrat” diye de isimlendirilir. Bazıları da vatan-ı aslî ve vatan-ı ikameyi “vatan-ı karar” ve “vatan-ı müstear” şeklinde kafiyeli bir üslupla ifade ederler. “vatan-ı aslî” ve “vatan-ı arızı” şeklinde de isimlendirilmiştir.

Vatan-ı aslî: Kişinin doğup büyüdüğü ve “tehhül ettiği” yerdir.

Mebhut'taki ibarelerden Serahsi'nin “Tehhül etmek” ifadesini “vatan edinmek, yerleşmek” olarak açıkladığı anlaşılmaktadır. Molla Ali el-Kari “tehhül” kelimesini sarih bir şekilde “vatan edinmek, yerleşmek” olarak şerh etmektedir ki doğru olan da budur.

El-Kasani ve İbnu'l-Humam ve diğerleri vatan-ı aslînin tarifinde “orda yerleşmeyi kastetmek, ayrılmayı düşünmemek”

kaydını getirir. Molla Ali el-Kari bu manayı “ömrünün sonuna kadar orada durmaya niyet etmek” şeklinde izah eder.

Elbette bu kayıtlar “ölünceye kadar asla oradan çıkmamaya kati surette niyet etmek” şeklinde anlaşılmalıdır. Mezkûr ibarelerden maksat “an itibarı ile farklı bir durum oluşmadığı müddetçe orada kalmak, oradan çıkmaya dair bir niyet barındırmamak” şeklindedir. Yoksa “şimdilik buradayız. Mevla ne gösterir, bilemeyiz” diyen kişinin orayı vatan edinmediği manasına gelmez.

Öyle ise ne zaman, nereye atanacağı belli olmayan ancak buldukları yerden -yetkili merci tarafından tayin edilecek olsa da- ayrılmayı tasarlamayan memurların buldukları yerler onların vatan-ı aslîsi durumundadır. Zira mutlaka tayin edileceklerine dair bir kesinlik yoktur. Velez tayin edilse bile bulunduğu yerde kalmak için memuriyeti bırakma ihtimali de mevcuttur. Ancak bulunduğu yerde kendisini kalıcı düşünmeyen, tayin hakkı verildiğinde kullanmayı murat eden kişi için vazife yaptığı yer vatan-ı aslî olamaz. Binaenaleyh bu kişi, bir ihtiyacı sebebi ile bulunduğu yerden seferi olacağı bir mesafeye çıkacak olsa, sonra vazife yaptığı yere on beş günden az kalmak ve sonrasında başka bir yere gitmek üzere geri dönse, orada namazlarını seferi kılar.

Medreselerde okuyan gurbetçi talebelerin durumu da böyledir. Medreselerinin bulunduğu yerde beş sene kalmayı düşünseler dahi, orada yerleşik olma niyetleri olmadığı için buldukları yer onların vatan-ı aslîsi olmaz.

Molla Ali el-Kari meselenin daha iyi anlaşılması için “kendini o ahaliden kabul etmek” şeklinde bir kayıt koymaktadır.

Bu kayıttan, kişinin memleketiyle aidiyetinin dışında hiçbir bağı kalmasa da oraya gittiğinde seferi olmayacağı anlaşılmalıdır. Kast edilen şey manevi bir aidiyet bağı değil, orda yerleşik olmak gibi fiili bir alakadır.

Vatan-ı aslînin tariflerinde geçen “*teehül*” kelimesini “*tezevüç-evlilik*” olarak anlamak mümkün müdür?

İbni Nüceym, Bahir’de “kim bir belde de evlenirse o beldedendir” şeklinde bir hadis nakleder fakat senedine vakıf olmadık. Şu kadarı da var ki “*evlenmek*” orada yerleşmeyi gerektireceğinden ötürü mana fikhen doğrudur.

İbni Abidin “*teehül*” ifadesini “*tezevüç-evlilik*” şeklinde şerh etmiştir. Buradaki evlilikten maksat da, biraz önce ifade ettiğimiz gibi “orada yerleşik olmak” şeklinde anlaşılmalıdır.

Öyleyse sırf nikâh kıydırmak için başka bir köye giden veya kasabaya inen kişiler için veya Kudüs civarındaki köylerde yaşayanların yaptığı gibi Mescid-i Aksa’da nikâh kıydıran kişiler için bu mekânlar vatan-ı aslî sayılamaz. Zira hiçbir surette orada yerleşik olmaları mevzubahis değildir.

Metinlerde şöyle bir ibare vardır:

“Seferi bir kişi bir şehirde evlense fakat orada ikamete niyet etmese, bu kişinin mukim olacağını söyleyenler olduğu gibi mukim olmayacağı söyleyenler de vardır.”

İbrahim el-Halebi, Ğunyetü’l-mütemelli isimli eserinde böyle bir kişinin mukim olması gerektiğini tercihe şayan bulmuştur.

Burada zikri geçen “evlendiği yerde ikamete niyet etmeyen” kişi ile biraz evvel anlattığımız, başka bir köyde veya Mescid-i Aksa’da nikâh kıydıran kişinin durumu aynı değildir. Zira burada bahsi geçen kişi, yerleşik olmaya niyet etmediği bir yere gidip, akabinde orada evlenen, fiili olarak orada bulunmasına rağmen henüz “buraya yerleşeyim” veya “hayatımın kalanını burada geçireyim” gibi bir niyeti olmayan kişidir. Mezkûr zat, her ne kadar orada yerleşmeye niyet etmemiş olsa da, zahir-i hali yerleşik kalmasını icap ettirdiği için bu fiili duruma itibarla kişi mukim sayılmaktadır.

Tarifte geçen “doğduğu yer” kaydını hususi olarak “doğup büyüdüğü yer” şeklinde ifade ettik. Zira burada da esas olan yerleşik olarak bulunduğu yerdir. “doğmak”, “evlenmek” gibi ifadeler hep yerleşik olmayı izah için kullanılan ifadelerdir.

Binaenaleyh, misalen doğum için başka bir şehirdeki bir hastaneye gidilecek olsa, çocuk orada doğduğu için vatan-ı aslîsi orası olmaz. Bilakis vatan ile alakalı hükümlerin başladığı esnada çocuk ailesi ile nerede yerleşik ise orası vatan-ı aslîsi olarak kabul edilmelidir. Aksini söylemek vatan-ı aslî mefhumuna ters olur.

VATAN-I ASLÎ TAADDÜT EDER Mİ?

Yani bir kişinin birden fazla vatan-ı aslîsi olabilir mi?

Evet, esasen vatan-ı aslî taaddüt edebilir. Bu hususta şöyle denmiştir:

Bir kişinin iki farklı beldede ehli bulunsa her iki beldede de mukim olur.

Bir kişi bulunduğu yeri terk etmeden ve ehlini taşımadan başka bir yerde ikinci bir ehil edinse birinci yer vatan-ı aslî olmaya devam eder.

Öyleyse kendi evinin haricinde yazlığı bulunan kimsenin, eğer yazlığının bulunduğu yerle, orada yerleşik addolunacak kadar hatırı sayılır bir alakası varsa, mesele senenin üç ayı gibi uzun bir müddet orada kalıyorsa veya bundan sonra orada kalmaya karar verebilecek şekilde maişetini giderebiliyorsa, o yazlığında da mukim olacaktır. Şu anlaşılmalı oluyor ki kişinin yeni yerleştiği bir yerin vatan-ı aslî olabilmesi için orada yerleşik sayılması gerekmektedir.

VATAN-I ASLÎ NASIL BOZULUR?

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Fetih günü Medine’den Mekke’ye geldiğinde kendisini seferi kabul ederek namazı iki rekât olarak kıldırması ve Mekke ahalisine (أَتَيْتُمَا صَلَاتِكُمْ فَإِنَّا قَوْمٌ سَفَرٌ) “Siz namazlarınızı tamamlayınız zira biz seferiyiz” buyurmuştur.

Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) bu amelinden anlıyoruz ki kendisi Mekke’yi terk etmiş, Medine’ye yerleşmiş ve Mekke’de kendisini seferi kabul etmiştir.

Bu mesele ile alakalı umumi kaide şudur: “Bir şey, ya misliyle ya da kendisinden daha kuvvetlisiyle bozulur”

Esasında bu umumi kaideye “ya da kendisine zıt olan şey ile” şeklinde bir kayıt eklemek yerinde olacaktır. Zira vatan-ı ikame sefer ile iptal olur çünkü sefer, ikamete zıttır. Fakat vatan-ı aslî sefer ile bozulmaz çünkü kişinin sefere çıkması, aslî bir vatanının olmasına zıt değildir.

Netice olarak vatan-ı aslî ancak başka bir vatan-ı aslî ile bozulacaktır.

Bu ifadeden, ikinci bir yeri vatan edinmekle birinci vatanının kendi kendine bozulacağı anlaşılmalıdır. Bu doğru değildir. Zira birinci vatan terk edilmediği müddetçe vatan olmaktan çıkmaz. Fuhaka vatan-ı aslînin misliyle bozulmasını “Kişinin birinci vatanındaki mülkünü satıp ailesi ile beraber ikinci bir yere intikal etmesi” şeklinde tarif etmektedir.

Fakih Ebu Abdullah ise atan-ı aslînin bozulması için ikinci bir vatan edinmiş olmayı gerekli görmeyerek, “Vatanındaki malını mülkünü satmasıyla vatan-ı aslîsi bozulmuş olur. İster başka bir yere yerleşsin ister yerleşmesin” demektedir. Fakat doğru olan bu değildir. Ulema sarîh bir lisan ile bunu reddetmiştir.

Akıbet bir kişinin vatan-ı aslîsinin bozulması için o vatani terk etmiş olması ve başka bir yeri de vatan edinmiş olması şarttır.

Binaenaleyh kişi doğup büyüdüğü baba memleketinden, köyünden bilküllüye terk etmeyi kast etmeksizin ayrılrsa, anne, babası da orada kalmaya devam etse, köyü vatan-i aslî olmaktan çıkmaz. Zira orası onun için bir defa vatan-ı aslî olmuştur. Oraya bir daha gelmeme niyeti ile orayı terk etmediği müddetçe orası onun için vatan-ı aslî olmaya devam eder.

Ancak buluş çağına ermiş bir kişinin doğup büyüdüğü memleketin dışında bir yere anne, babası yerleşecek olsa, kişi orada mukim sayılamaz, bilakis o da oraya yerleşirse bu durumda mukim olabilir.

Burada mecellenin şu kaideleri devreye girmektedir:

56. “*Beka iptidadan esheldir*” yani bir şeyin devam etmesi onu sıfırdan inşa etmekten daha kolaydır.

55. “*İptidaen tecviz olunmayan şey bekaen tecviz olunabilir*” yani bir şeyi inşa ederken göz yumulmayan şeylere devam ettirirken göz yumulabilir.

Bu mesele ile alakalı Molla Ali el-Kari’nin en güzel izahlardan birini yaptığını görmekteyiz:

Birinci vatan ancak orada kişinin ehli kalmadığında bozulur. Ehilden maksat aile, evlat ekin ve benzeri taalluklardır.

Öyleyse kişi vatan-ı aslîsinden çıkıp başka bir yere yerleştiğinde, onu birinci vatanına kuvvetle bağlayan bir şey kaldı ise, orası o kişi için hala vatan-ı aslî olmaya devam eder.

El-Fetava’l-Hindiyye’de Zahidi’den, bu neticeyi teyit edecek şekilde şöyle bir nakil yapılmıştır:

Bir kişi ailesini ve metanını başka bir yere nakletse, birinci yerde de evleri ve arazileri kalsa bu kişi için birinci yer vatan-ı aslî olmaya devam eder. İmam-ı Muhammed de kitabında buna işaret etmiştir.

Mamafih birçok eser bu hususta fukahanın ihtilafından bahsetmektedir.

İbni Nuceym, Bahir’de şöyle demiştir:

Muhit’te şöyle geçer: Bir kişinin Küfe’de de Basra’da da ailesi olsa, Basra’daki ailesi vefat etse ve orada evleri ve arazileri kalsa, kimilerine göre bu kişi için Basra vatan olmaktan çıkar. Çünkü Basra’nın bu kişi için vatan olması, orada ailesinin mevcudiyeti sebebiyle idi. Arazisinin olması sebebi ile değil.

Bilakis bir kişi bir yerde evlense fakat orada kendisine ait bir arazisi olmasa, yine de orası bu kişi için vatan olur. Kimileri de Basra'nın bu kişi için vatan olarak kalacağına hükmetmişlerdir. Zira Basra, ailesi, arazisi ve evi ile beraber o kişinin vatanı idi. Birinin gitmesi ile vatan- aslî olmaktan çıkmaz.

Yine İbni Nüceym, Bahir'de, bu ihtilaf sadedinde Mücteba'dan şu tercihi nakletmiştir: Bu mesele çoğumuzun dışarı olduğu bir hadisenin cevabını içinde barındırmaktadır. Birçok Müslüman kendi şehirlerinde ikamet etmekte, bununla beraber uzak beldelerde de aileleri ile birlikte yazları geçirdikleri, muhafaza etmeleri gereken evleri, arazileri bulunmaktadır. Her iki yer de onlar için vatan-ı aslîdir.

Esasen birinci yerin vatan-ı aslî olmaktan çıkacağını söyleyenlerin reyini, taalluku şiddetli olmayan ev ve araziye hamletmek mümkündür.

Muhit'te zikredilen tartışmayı da taallukun kuvvetli olup olmadığı ile alakalı bir kanaat tartışması olarak kabul etmek daha doğru olur. Öyleyse köyde anne, babası vefat etmiş olan kişi hala köyü ile sıkı alakasını devam ettiriyorsa, orada mukim kabul edilecektir.

Netice olarak "vatan-ı aslî meselesinin binası yerleşik olma ve alakalı bulunma esasına mebnidir" diyebiliriz.

En doğrusunu Allah bilir.

Dipnotlar

- 1 Es-Serahsi, el-Mebcut, c.1, s.464; el-Kasani, Bedaiu's-sanai', c.1, s.103; İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.
- 2 İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.
- 3 Ödünç vatan.
- 4 Es-Serahsi, el-Mebcut, c.1, s.464; el-Kasani, Be-

daiu's-sanai', c.1, s.103.

5 Ebu'l-Hasen es-Sağdi, en-Nütef fi'l-fetava, 77.

6 El-Muhitu'l-burhani, Burhanettin İbni Maze, c.2, s.104; el-Fetava'l-Hindiyye (Şeyh Nizamettin riyasetinde Hint ulemasından bir heyet), c.1, s.142; el-Baberti, el-İnaye Şerhu'l-hidaye, c.2, s.379; Fahrettin ez-Zeylai, Tebyinu'l-hakayık, c.1, s.214.

7 Es-Serahsi, el-Mebcut, c.1, s.464.

8 Molla Ali el-Kari, Fethu babi'l-inaye, c.1, s.487.

9 el-Kasani, Bedaiu's-sanai', c.1, s.103; İbnu'l-Hümmam, Fethu'l-Kadir, c.3, s.18; İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.

10 Molla Ali el-Kari, Fethu babi'l-inaye, c.1, s.487.

11 Molla Ali el-Kari, Fethu babi'l-inaye, c.1, s.487.

12 İbni Nüceym, el-Bahru'r-raık, c.2, s.143.

13 İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.

14 İbnu'l-Hümmam, Fethu'l-Kadir, c.3, s.18; İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.

15 İbrahim el-Halebi, Ğunyetü'l-mütemelli, s.292.

16 İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.

17 el-Fetava'l-Hindiyye (Şeyh Nizamettin riyasetinde Hint ulemasından bir heyet), c.1, s.142; Fahrettin ez-Zeylai, Tebyinu'l-hakayık, c.1, s.214.

18 Muvatta, r.196; Tahavi, Şerhu müşkili'l-asar, 2402; Ebu Davut, r.1231; İbn Hüzeyme, r.1643; Beyhaki, el-Kübra, r.5534; İbn Ca'd, r.180; Tayalisi, r.840; İbn Ebi Şeybe, r.3880; Abdurrezzak, r.4369; Taberani, r.15227 (c.18, r.517).

19 el-Baberti, el-İnaye Şerhu'l-hidaye, c.2, s.379; Fahrettin ez-Zeylai, Tebyinu'l-hakayık, c.1, s.214.

20 Fahrettin ez-Zeylai, Tebyinu'l-hakayık, c.1, s.214.

21 Es-Serahsi, el-Mebcut, c.1, s.464; el-Kasani, Bedaiu's-sanai', c.1, s.103.

22 Ebu'l-Hasen es-Sağdi, en-Nütef fi'l-fetava, 77; el-Kasani, Bedaiu's-sanai', c.1, s.103; İbnu'l-Hümmam, Fethu'l-Kadir, c.3, s.18; el-Fetava'l-Hindiyye (Şeyh Nizamettin riyasetinde Hint ulemasından bir heyet), c.1, s.142.

23 Ebu'l-Hasen es-Sağdi, en-Nütef fi'l-fetava, 77.

24 İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.

25 İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.

26 Molla Ali el-Kari, Fethu babi'l-inaye, c.1, s.487.

27 el-Fetava'l-Hindiyye (Şeyh Nizamettin riyasetinde Hint ulemasından bir heyet), c.1, s.142.

28 İbni Abidin, Reddü'l-muhtar, c.6, s.22.

29 İbni Nüceym, el-Bahru'r-raık, c.2, s.147.

30 İbni Nüceym, el-Bahru'r-raık, c.2, s.146.

Güldeste

Mustafa Özşimşekler

ALLAH'IN SESSİZ MAHLÛKÂTINA MERHAMETLİ DAVRANMAK

Özellikle son günlerde artan hayvana şiddet ve istismar olayları, derdini dahi anlatamayan zavalı hayvanlara yapılan zulüm ve işkenceler, maalesef ülkemizin gündemini uzun süre meşgul etti ve hâlâ da etmeye devam ediyor.

Hayvanları korumak için vakıflar kurmuş bir kültür ve medeniyetten gelen bir millet olmamıza rağmen, maalesef haber ajanslarından sıkça geçen “**hayvanlara yapılan şiddet**” haberlerini, üzüntüyle ve ciğerimiz yanarak takip etmek zorunda kalıyoruz.

Sizin de hatırlayacağınız üzere; bir vicdansız, arabasının arkasına bağladığı köpeği sokak sokak sürüklemişti. Bir başka merhamet yoksunu, eşeğin başına poşet geçirmiş döve döve hayvancağızı bayıltmış, sonra da utanmadan bunu sosyal medyada paylaşmıştı.

Ve bunun gibi daha niceleri...

Bir kediciği defalarca yere vurup parçalayarak öldüren caniden tutunda, ayakları ve kuyruğu vahşice kesilen köpekten, bir parkta ölü olarak bulunan patileri kesilmiş yavru kediye kadar; sadistçe papağana işkence edip videosunu sosyal medya hesabından marifetmiş gibi paylaşan bir dengesizin yaptığı vahşetten, Ankara'nın Çubuk ilçesinde hayvanlara yapılan toplu katliam olayına kadar pek çok yürek burkan ve kan donduracak türden haberlere, hepimiz üzüntü ve endişeyle şahid olduk...

Duyarlı olan vatandaşlarımızın bu gibi vahşet olaylarına karşı gösterdikleri haklı tepkilere ve şiddet yanlısı bu vicdansızlara kanunun verdiği bir takım cezalara rağmen, maalesef hayvanlara yapılan işkence ve zulmün sonu gelmek bilmiyor.

Tabi vicdanları yaralayan ve yürekleri sızlatan tüm bu olaylar peş peşe gelince, insan ister istemez bir endişeye kapılıyor. Zira son zamanlarda toplumun ruh haline baktığımızda, maalesef genel olarak şiddete olan eğilim ve meylin yükseldiğini; vurup-kırmaya hatta öldürmeye yönelik bir eğilimin yaygınlaştığını görüyoruz. Tabi bu tür kimselerin genelde merhamet ve vicdan yoksunu olan, maneviyatları zayıf, rûhen çökmüş olan kimseler olduğu da muhakkak...

Yoksa manevi yönden güçlü olan vicdan ve ahlâk sahibi merhametli bir Müslümanın, sadece insanlara değil diğer tüm canlılara karşı da inancı gereği sevgi ve merhametle davranacağında şüphemiz yoktur.

Eziyet Gören Hayvan Âhirette Hakkını Alacaktır

İslam, insan haklarını önemseydiği gibi hayvan haklarına da bir ölçü getirmiş, hayvanlara merhametle muamele etmeyi, onlara eziyet verici davranışlardan kaçınmayı emretmiştir. Güçlü olanın zayıfı ezdiği, insanların dahi haklarının zalimce gasp edildiği cahiliye toplumuna, İslam Dini hak-adalet, şefkat ve merhamet gibi kavramları yerleştirmiştir. Bırak insan haklarına riayet etmeyi, hayvanların da insanlar üzerinde bir hakkı ve hukûku olduğunu, onlara merhametle muamele edilmesi gerektiğini öğütlemiştir.

Dolayısıyla bir Müslüman, hayvanların birer emanet ve imtihan vesilesi olduğunu, sebepsiz yere öldürülen küçük bir serçenin, hatta minicik bir karıncanın bile Kıyamet Günü Allah-u teala'nın huzurunda halini arz ederek, kendilerine zulmedenlerden davacı olacağını bilir ve bu şuurla hareket eder. Nitekim Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Kim bir serçeyi boş yere sırf eğlence olsun diye öldürürse, kıyamet günü o serçe feryâd ederek Allah’a şöyle seslenir:

- Ey Rabbim! Falan beni gereksiz yere öldürdü, herhangi bir fayda için öldürmedi.”

(Nesâî, Dahâyâ, 42)

Peygamber Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in, **Üsâme b. Zeyd** (Radiyallahü anhüma)'ya hayvanlar konusunda yapmış olduğu uyarı çok önemlidir. Buyurmuştur ki:

“Ey Üsâme! Sorumluluğunda olan hayvanlar konusunda dikkatli ol! Yoksa Kıyamet Günü'nde onlar tarafından Allah'a şikâyet edilirsin...”

Zerre kadar hayrın da şerrin de görüleceği Kıyamet Günü'nde, boynuzsuz koyunun boynuzlu olandan hakkını alacağında şüphe yoktur. Hayvanlar mükellef olmadığı halde ilahi adalet gereği kendi aralarında hesaplaşacaklardır. Dolayısıyla bir hayvanın dahi başka bir hayvanda hakkını bırakmayan Allah-u Teala, yaptıklarından mes'ûl ve mükellef olan insanoglunda hayvanının hakkını bırakır mı?..

Bir hayvana yapılan zulmün ahiretteki cezası cehennemdir, bununla birlikte bir hayvana nasıl zulmedip işkence ettiyse, o kişi de aynı şekilde azaba maruz kalacaktır. Nitekim Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

“Cehennemde bir kadın gördüm. Bu kadının yüzünü bir kedi sürekli tırmalıyordu. ‘Bu kadının günahı nedir?’ diye azap meleklerine sordüğümde: ‘Bu kadın, o kediyi bir odaya hapsetti ve aklıktan ölünceye kadar da salmadı’ diye cevap verdiler.”

(Buhari, Mûsakât, 9)

Hadis-i şerif'te geçen ifade dikkati câliptir. Zira kadının hangi sebepten cehenneme gittiği ve nasıl azap gördüğü özellikle vurgulanmıştır. Kediyi hapsedip ona yemek vermiyor, onu serbest de bırakmıyor ki, gitsin bir yerlerde yesin-içsin de karnını doyursun... Netice olarak hayvancağız kapalı kaldığı yerde aklıktan ölüyor. İşte buna sebep olan kadına, o kedinin tırnaklarıyla Cehennemde azap ediliyor. Yani bir yandan ateşte yanarken, diğer yandan da o yanmış kavrulmuş bedeni, o kedinin tırnaklarıyla tırmalanıyor.

Bir hayvana yemek vermediği için ölümüne sebep olan kimsenin durumu böyleyse, ya hayvanlara işkence ederek, acı çektirerek öldürenin ahiretteki durumu ne olur?..

Şayet bir kimseyle aramızda bir hak ve hukuk tahakkuk etse, ahirette ya sevabımızdan ona veririz veya onun günahını yüklenerek bir şekilde onunla helalleşebiliriz. Ama mükellef olmayan bir hayvanın hakkına girdiğimizde onunla nasıl helalleşeceğiz?..

Onun için hiçbir hayvana eziyet etmemeli, şayet edilmişse bunun telafisi için eziyet edilen hayvana iyi muamelede bulunmalı ve yaptığından pişman olup tevbe ederek bundan sonra güzel amellerle meşgul olmalıdır. Zira tövbe ederek hatalarını telafi etmeye çalışan ve kalan ömrünü Allah'ın rızası çerçevesinde geçiren bir kulu, Allah-ü Teala hesap günü mahcup etmeyecektir.

Hayvanlara İyilik Yapmak Sevap Kazanmaya Vesiledir

İslâm Dini, hayvanların da hakkı olduğunu ve onlara iyi davranmak gerektiğini, hatta hayvanlara merhametli davranmanın sevap dahi kazandıracağını beyan etmiştir. Nitekim ashab-ı kiram bir defasında Peygamber Efendimize sordular:

- Ya Resûlellah! Hayvanlara yaptığımız iyilikte de, bir sevap/ecir mi var?

Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdular:

- Evet! Her yaş ciğer (sahibi) için bir sevap/ecir vardır!

(Buhârî, Vudû 33, Edeb 27; Müslim, Selâm 153, (2244); Ebû Dâvud, Cihâd 47, (2550))

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

“Fâhişe bir kadın sıcak bir günde, bir kuyunun etrafında dönen bir köpek gördü, susuzluktan dilini çıkarmış soluyordu. Kadıncağz ayak-kabısını çıkararak (onunla su çekip) köpeği suladı. Bu sebeple kadın mağfiret olundu.”

(Müslim, Tövbe 155, (2245))

Susamış bir köpeğe su vermek bile Allah'ın rahmetini celbediyor. Velev ki kötü yolun yolcusu dahi olsa, Allah-u Teala bu amelinden sebep o kadını af ediyor. Zira Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyuruyor ki:

“Merhametli olanlara Rahman olan Allah da merhamet eder. Öyleyse, siz yeryüzündekilere merhamet edin ki, gökteki(melek)ler de size merhamet etsinler...”

(Ebû Dâvud, Edeb 58; Tirmizî, Birr 16)

Dikkat edilirse hadis-i şerifte; **“Merhametli olanlar”** ifadesi mutlak olarak kullanılmış; **“insanlara”** veya **“müminlere”** diye kayıtlanmamıştır. Yani bütün mahlûkâta karşı merhametli olmak söz konusudur. Zaten hadis-i şerifin devamında **“yeryüzündekilere merhamet edin”** buyurulması da sadece insanlara değil, yeryüzünde bulunan tüm mahlûkâta karşı merhametli davranmak gerektiğini ifade etmektedir. İşte bu davranış Rahman olan Allah'ı memnun edecek, hatta gökteki meleklerin bile bağışlanmamız için dua etmelerine vesile olacaktır. (Mümin Süresi: 7)

Dolayısıyla, hayvan da olsa mahlûkâta yapılacak her iyilik ve yardım sevap kazanmaya, Allah'ın rızasına ve mağfiretine vesîle olacak işlerdendir.

Dinimiz Hayvanlara İyi Davranmayı Emretmiştir

Hayvanlara gösterilmesi gereken merhametten, onların yiyecek ve temizliğine önem vermeye, hatta yavrularının bakım ve korunmasına kadar pek çok hususta Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in tavsiyeleri vardır. Bununla birlikte, hayvanları güçleri yetmeyen işlere koşarak yormanın, onları acımasızca dövmenin, yüzlerine vurmanın, işkence etmenin, onları aç ve susuz bırakmanın ve bunun gibi merhamet ölçüleri ile bağdaşmayan tüm davranışların, derdini dahi anlatamayan hayvanlara zulüm olacağını Peygamber Efendimiz beyan etmiş ve Allah'ın bu sessiz mahlûkâtına merhametle muamele etmemizi emretmiştir.

Bir defasında **Ebu Derdâ** (Radiyallahu anh) develerine çok ağır yük taşıtan kimselere rastlamıştı. Bu deve, üzerine vurulan yükün ağırlığından ayağa kalkamayacak haldeydi. Bunun üzerine **Ebu Derdâ** (Radiyallahu anh) hemen devenin üzerindeki fazlalıkları alıp indirdi. Ve hayvanı ayağa kaldırdıktan sonra sahiplerine şöyle seslendi:

- Eğer Allah-u Teâlâ hayvanlara yaptığımız eziyetleri affederse, size büyük bir mağfirette bulunmuş olur. Ben Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim:

“Allah Teâlâ bu dilsiz hayvanlara iyi davranmanızı emrediyor! Eğer verimli bir araziden geçiyorsanız hayvanların biraz otlamasına müsaade edin. Kurak bir yerden geçiyorsanız oradan çabuk geçin, bu tür yerlerde fazla oyalanarak hayvanlara sıkıntı ve zarar vermeyin!”

Bir gün Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ensâr'dan bir kimsenin bahçesine uğramış ve orada bir deve görmüştü.

Deve, Peygamber Efendimiz'i görünce inledi ve gözlerinden yaşlar akıttı. Peygamber Efendimiz devenin yanına gitti ve şefkatle başını okşayınca deve sakinleşti. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz:

- **Bu deve kimindir?** diye sordu.

Medîneli bir delikanlı yaklaşarak:

- Benimdir ey Allâh'ın Rasûlü! dedi.

Peygamber Efendimiz devenin sahibine şu uyarıda bulundu:

- **Sana lûtfettiği şu hayvan hakkında Allah'tan korkmuyor musun? O senin, kendisini aç bıraktığını ve onu haddinden fazla yordüğünü Bana şikâyet ediyor.”**

(Ebû Dâvûd, Cihâd, 44/2549)

Yine bir defasında Peygamber Efendimiz rast geldiği bir deveyi, açlıktan kendini sırtına yapışmış bir halde görünce devenin sahiplerine şu ikazda bulunmuştu: **“Bu dilsiz hayvanların haklarını verme hususunda Allah'tan korkun!..”**

Hayvanlara şefkat ve merhametle davranmak konusunda Peygamber Efendimiz öylesine hassastı ki, onlara acı vermesi ihtimaline karşı, hayvanların sütünü sağan kimselerin tırnaklarına dikkat etmelerini ve uzayan tırnaklarını muntazaman kesmelerini emretmişti. İşte bu konudaki tavsiyesini **Sevâde bin Rebî** (Radiyallahu anh) şöyle anlatıyor: “Peygamber Efendimiz'in huzûruna çıkıp bir şeyler istedim. Bana birkaç tane deve verilmesini söyledi. Sonra da şu tavsiyede bulundu:

“Evine döndüğün zaman hane halkına söyle hayvanlara iyi baksınlar, yemlerini güzelce versinler! Onlara (uzayan) tırnaklarını kesmelerini emret ki, hayvanları sağarken memelerini incitip yaralamasınlar!”

(Ahmed, III, 484; Heysemî, V, 168, 259, VIII, 196)

Diğer yandan hayvanların kendi yavrularının da yeterince beslenebilmesi için onların sütünün tamamen sağılması hususunda Peygamber Efendimiz uyarılarda bulunmuş ve bir defasında koyununu sağan bir adama rastladığında, ona şöyle tembihte bulunmuştu:

- **Hayvanı sağdığında, yavrusu için de süt bırak!**

Hayvanlara Her Türlü Eziyet Yasaklanmıştır

Hayvanlar canlı iken herhangi bir uzunun kesilmesi, hedef tahtası gibi onları bağlayıp karşıdan atış yapılması, yüz ve burunlarından dağlanması ve kesilmesi, herhangi bir maslahat olmaksızın binek hayvanın üzerinde uzun süre sohbet edilmesi gibi davranışlar da, hayvana eziyet olacağı için yasaklandığı birçok hadis-i şerifte zikredilmektedir.

Peygamber Efendimiz (*Sallâllahu Aleyhi ve Sellem*) Medîne'ye geldiği zaman, Medîne'deki halkın bazısı, canlı canlı devenin hörgücünü kesiyor, koyunların da butlarından koparıp yiyorlardı. Bu durumu gören Peygamber Efendimiz buyurdular ki: **“Hayvan diri iken ondan kesilen bir şey meyte (leş) hükmündedir, yenilmez!”**

(Tirmizî, Sayd, 12/1480)

Böylece, Peygamber Efendimiz bu cahiliyye adetini yasaklayıp hayvanları bu acıdan ve eziyetten kurtarmış oldular.

Abdullah b. Ömer (*Radıyallahü anhüma*) bir defasında yoldan geçerken, nişan almak için bir tavuğu hedef olarak diken ve ona ok atan bazı kimseleri gördü. Ve onlara:

- **Bu tavuğu hedef olarak kim dikti? İyi bilin ki tavuk veya herhangi bir**

hayvanı hedef yaparak öldüren kimseye Resûlullah lânet etti, diyerek ikaz da bulundu.

(Buhari, Zebâih, 25)

Bazı yörelerde, maalesef hayvanları dövüştürmek gibi kötü gelenekler vardır. Horoz dövüşleri, deve ve boğa güreşleri v.b. Peygamber Efendimiz bu tür adetleri de yasaklamıştır. Çünkü hayvanları birbirleriyle dövüştürmek de hayvanlara eziyet etmenin başka bir şeklidir. Dolayısıyla her hayvandan yaratılış gayesine uygun olarak faydalanmalı, keyfi sebeplerle hayvanlara eziyet etmemelidir.

Hayvanları keserken dahi onlara iyi muamelede bulunmak, boğazlama işini elden geldiğince çabuk yaparak hayvana eziyet vermemek gerekir. Nitekim Efendimiz bir hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur:

“Allah-u Teâlâ her varlığa iyi davranılmasını emretmiştir. Öyleyse canlı bir varlığı öldürmeniz gerektiğinde, bu işi (ona eziyet vermeden) güzel bir şekilde yapın. Bir hayvanı boğazlayacağınız zaman, (yine ona eziyet vermeden) güzel bir şekilde kesin. Bu işi yapacak olan kimse bıçağını iyice bilesin, hayvana acı çektirmesin.”

(Müslim, Sayd, 57; Tirmizî, Diyât, 14)

İbn-i Abbas (*Radıyallahü anhüma*)'dan nakledilen bir rivayete göre, Peygamber Efendimiz koyun kesen bir adam gördü. Adam, kesmek üzere koyunu yere yatırdıktan sonra bıçağını bilemeye çalışıyordu. Peygamber Efendimiz bu adamı ikaz ederek uyardı:

- **Hayvanı defalarca mı öldürmek istiyorsun? Onu yere yatırmadan bıçağını bilesen olmaz mıydı?**

(Hâkim, IV, 257, 260)

Resûlüllah'ın Hayvanlara Olan Merhameti

Hayvanlara nasıl muamele edilmesi gerektiğinin en güzel örneklerini âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber Efendimiz'in tatbikatında açıkça görüyoruz.

Efendimiz on bin kişilik muhteşem ordusuyla fetih için Mekke'ye doğru ilerlerken bir mevkiye geldiklerinde, yolda yavrularının üzerine gerilmiş ve onları emzirmekte olan bir köpek gördü. Hemen ashâbından **Cuayl bin Sürâka**'yı yanına çağırıp onu bu köpeğin ve yavrularının başına nöbetçi olarak dikti. Sonra ona, İslâm ordusu tarafından bu hayvanların ürkütülmemesi husûsunda tembihte bulundu.

Peygamber Efendimiz hayvanlara binmiş oldukları halde, onların üzerinde hareketsiz bir şekilde uzun müddet konuşma yapan kimseleri de uyarılmış ve şöyle buyurmuştur:

“Hayvanlarınızın sırtını minberler olarak kullanmaktan sakının. Zira tek başınıza güçle gidebileceğiniz bir yere, sizi götürmesi için Allah onları size musahhar kıldı (emrinize verdi). Arzı da sizin (durma yeriniz) kıldı. Öyleyse ihtiyaçlarınızı arz üzerinde görün.”

(Ebû Dâvûd, Cihâd, 55)

Hayvanların haklarına gösterilen ihtimamın bir başka örneğini Resûlüllah'ın terbiyesinde büyümüş **Enes bin Mâlik** (Radiyallahü anh) şöyle anlatıyor:

“Biz bir yerde konakladığımız zaman develerin yüklerini çözüp onları rahatlatmadan ibadet etmeye koyulmazdık.”

(Ebû Dâvûd, Cihâd, 44/2551)

Hulâsâ-i kelim; **“Kuduz köpeğe bile işkence yapmayınız”** buyuran Peygamber Efendimiz'in hayvanlara merhamet konusundaki ikaz ve uyarıları neticesinde, İslâm'dan önce insanların bile göremediği nezâket ve hassasiyeti, müslümanlar hayvanlara gösterdiler. Özellikle Osmanlı ecdadımız imanın ve merhametin bir tezahürü olarak hasta hayvanlara ve yaralı kuşlara bakıp onları tedavi ettiren vakıflar kurdular. Sokak köpeklerini ve kedilerini himâye eden, onları doyuran, zaman zaman kasaplardan et alıp onlara dağıtan dernekler tesis ettiler. Göç edemeyen kuşların barınak ihtiyacını karşıladılar. Hatta kışın aç kalan kurtlara ve yabani hayvanlara yiyecek yardımı yapan, onları besleyen vakıflar dahi açtılar.

İşte böyle bir kültür ve medeniyetten gelmiş ecdadın torunları olarak, Allah'ın bu sessiz mahlûkâtına şefkat ve merhametle davranmak, mümkün merteye onların derdiyle ilgilenmek veya en azından onların hakkına girmemek, her Müslümanın görevi ve imanımızın gereğidir.

Allah-u teala bir ayet-i kerimesinde;

“Yeryüzünde hareket eden hayvan ya da iki kanadıyla uçan hiçbir kuş yoktur ki, sizin gibi birer ümmet olmasınlar...” (Enam: 38) buyurmaktadır.

Hayvanlar da insanlar gibi birer ümmettirler ve varlıklarıyla Yüce Yaratıcı'nın varlığına delildirler. En küçüğünden en büyüğüne kadar her hayvan, Rabbimizin muhteşem bir eseri olarak çok kıymetlidir. İşte onlara bu pencemeden bakarsak merhametle davranmak hiç de zor gelmeyecektir. Bu meyanda derviş Yunus ne güzel söylemiştir:

“Yaratılanı severiz Yaratandan ötürü.”

Fi emanillah!

DR. İHSAN ŞENOCAK

TARİHSELÇİLİK FİKRÎ DEĞİL, İMANÎ BİR MESELEDİR -2- (FAZLURRAHMAN'A REDDİYE)

Tarihselcilerin Dayanakları

Kur'an-ı Kerîm'in Cezîretü'l-Arab'tan Bahsetmesi

Türkiye Tarihselcilerine göre de Kur'an-ı Kerîm, yalnızca nüzûl döneminde ve coğrafyasında 'yaşayan' Araplara hitap etmiştir. Bu yüzden yalnızca Cezîretü'l-Arab'taki sorunlardan bahsetmiş, Arab'ın toplumsal ve kültürel dünyasında olmayan hususlara dair bir hüküm belirtmemiştir. Nitekim En'âm 92 de Kur'an'ın yalnızca nüzûl dönemine ve coğrafyasına hitap ettiği iddiasını desteklemektedir.^[6]

Allah Azze ve Celle'nin zatı zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı gibi isimleri ve sıfatları da zaman ve mekânla sınırlı değildir. Allah'ın Alîm ve Habîr olması nasıl zamanla ve mekânla kuşatılmazsa, Kelâmullah olan Kur'an da zamanın ve mekânın hudutlarına sığmaz.

Vahye muhatap olan insan, insan olması cihetiyle değişmemiştir. İlk icat edilen arabayla, bugün trafikteki arabalar arasında büyük farklar varken ilk insanla, günümüz insanı arasında yaratılış özellikleri itibariyle bir fark yoktur. Hz. Âdem'in de iki gözü, bir beyni vardı, bugün doğan bir çocuğun da aynı organları vardır. Olaylar, olgular değişir lakin insan hep aynı kalır. Bunun içindir ki Kur'an-ı Kerim ibret almak için^[7] önceki Peygamberlerin kıssalarından bahseder.

Eğer Allah Teâlâ, geçmiş ümmetlere gelen bir hükmü nesh etmediyse Şer'u men kablenâ tabiatı itibariyle bugün değişmeyen insana da konur. Bunun içindir ki Allah Teâlâ her peygambere yeni bir şeriat vermemiş, bir önceki nebinin şeriatıyla iktifa etmeyi emretmiştir. Çünkü bir olay her ne kadar Hz. Nuh ya da Hz. Musa zamanında yaşandıysa da, sonraki zamanlarda

da tabiatı itibariyle aynı kalan insan için bir çözüm içermektedir. Allah Rasulü'nün asrında olan hadiselerle, güncel olaylar arasındaki en temel fark ise kahramanların farklı olmasıdır. Vahiyle insan iç içedir. Bunun için Allah Teâlâ, peygamberlerini meleklerden değil insanlardan seçmiştir. Fakat bu iç içelik vahyin o toplumda yerden bittiği yani örfe ve âdete göre şekillendiği anlamına gelmez. Eğer insan, vahyin oluşumunda belirleyici olsaydı Allah ona vahyetmezdi.

Vahyi nüzul coğrafyasıyla sınırlandırmak, Alîm ve Habîr olan Allah'ın ilmini tarihin belli bir dönemine hapsedmektir. Kur'an'ın geçmiş asırlara konuşup, yaşanılan zamana hitap etmemesi ise onun adaletine aykırıdır. Vakit, namaz için sebeptir. Sebep her tekrar ettiğinde namaz kişiye farz olur. Sebepler, şartlar, durumlar, olaylar da vahyin tezahürü için uygun ortam oluşturur.

Eğer örf ve adet vahiy üzerinde etkin olsaydı ilk gelen emirler Kelime-i Tevhid'i değil, çok tanrılı dini hayatının kaçınılmaz olmasını anlatırdı.

Ümmü'l-Kurâ

Çok sayıda ayet-i kerime gibi Tarihselcilerin istidlal ettiği, "İşte bu, bereket kaynağı, kendinden öncekileri (ilâhî kitapları) tasdik eden ve şehirlerin anasını (Mekke'yi) ve bütün çevresini (tüm insanlığı) uyarman için sana indirdiğimiz bir kitaptır."^[8] mealindeki ayet de aslında Kur'an'ın evrensel olduğunu ifade eder.

Nitekim ayette geçen "أُمُّ الْقُرَى / Şehirlerin anası" ifadesi Kâbe-i Muazzama'nın Allah katında dünyanın merkezi olduğuna, "وَمَنْ حَوْلَهَا / çevresindeki insanlığı" da, bütün insanlığın inzar edilmesi gerektiğine işaret eder.

Mekke-i Mükerrerme, Cennet'ten inen Hz. Âdem'in o bölgeye gelmesi, insan neslinin oradan yayılmaya başlaması, Hz. Âdem'in Kâbe'yi yeryüzündeki ilk bina olarak orada inşa etmesi gibi hususiyetlerden dolayı şehirlerin merkezi kabul edilmiştir. "وَمَنْ حَوْلَهَا" "Çevresindeki insanlar" ifadesi ise, Kâbe'nin her bir yönünden hareketle şarktan garba, kuzeyden güneye kadar uzanan bütün yeryüzünü kapsadığını dile getirir. Lakin herkes gücü nisbetinde sorumludur. Müfessirler de "وَمَنْ حَوْلَهَا" yı bu bağlamda anlamıştır.

Zira dünyanın her yerinden insanların Kâbe-i Muazzama'ya yönelip namaz kılması "çevre" kelimesinin dört ciheti, en son noktaya kadar içine aldığını gösterir. İsm-i mevsul olan "مَنْ/Men" de umum bildirir. Oruçla ilgili ayette geçen "مَنْ" kelimesi de manaya umumluk vermektedir. Buna göre ayet, Ramazan ayına ulaşan herkesi kapsar.

Nitekim "فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ / İçinizden kim bu aya ulaşırsa onu oruçlu geçirsin."^[9] şeklindedir. Bunun içindir ki ayetin devamında Allah Teâlâ, hasta ile yolcuyu tahsis ederek hükmün dışında bırakmıştır. Yukarıdaki izahattan da anlaşıldığı gibi hiç bir ayet, Kur'an'ın yerel ya da tarihsel olduğuna işaret etmez. Bilakis her ayette evrensel bir boyut vardır. Tarihselcilerin anlamını daraltarak kendileri için delil aldığı ayet-i kerime gerçekte onların aleyhine bir delildir.

Efendimiz'in Eşleri

Tarihselcilerin, "Şunlar tarihseldir (Yasin 6; Şura 7)"^[10] dediği ayetler de gerçekte evrenseldir. Nitekim "وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَرْوَاجَهُ مِنْ

بَعْدِهِ أَبَدًا / Allah'ın Rasûlü'ne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra hanımlarını nikâhlamanız ebediyen söz konusu olamaz.”^[11] ayeti öncelikle umumi manada Allah Rasûlü'ne eza vermeden bahsediyor, sonra da eza çeşitlerinden biri olan eşlerle evlenmeyi zikrediyor. Çünkü onlar müminlerin anneleridir.^[12]

Kişi onlardan biriyle evlenmekle Allah Rasûlü'nün mahremiyetini çiğnemiş olur. Nasıl eşleriyle evlenmek Allah Rasûlü'ne ihanet etmekse, İslam'ı tahrif, tebdil etmek de O'na ihanettir. Burada O'na (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) ihanetin en büyüklerinden biri olan evlilik zikredilmiş ve ondan sonra -sanki- üç nokta konarak, müminler sayılmayan diğer bütün eza çeşitlerinden ictinab etmeye çağrılmıştır.

Tarihselcilik Fikrî Değil, İmanî Bir Mevzudur

Şu ayetler de risaletin bütün insanlığı ve zamanları ihâtâ ettiğini göstermektedir: “تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ / Âlemlere bir uyarıcı olsun diye kuluna Furkân'ı indiren Allah'ın şanı yücedir.”^[13]; “وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”^[14]; “وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ / بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ / Biz, seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler.”^[15] ;

“قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ / جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ (Ey Muhammed!) De ki: “Ey insanlar! Şüphesiz ben, yer ve göklerin hükümlerine kendisine ait olan Allah'ın hepinize gönderdiği peygamberiyim.”^[16];

“وَأَوْحِي إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لَأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ / Bu Kur'an bana, onunla sizi ve eriştiği herkesi uyarayım diye vahyolundu.”^[17]

Çok sayıda hadis-i şerifte de Allah Rasûlü'nün bütün insanlığa gönderildiği haber verilmektedir. Tarihselciler ise Kur'an'ın yerel ve tarihsel olduğunu iddia ederek onun evrensel olduğunu haber veren Allah'ı -sanki- tekzib etmektedirler. Onlara göre İslam, yedinci asır Arabının dinidir, devri bitmiştir. Tarihi süreçte hiçbir fırka bunlar gibi İslam'ın kabile dini, Efendimiz'in (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) kabile reisi olduğunu söyleme cüretinde bulunmamıştır. Bu yüzden Tarihselcilik, fikrî değil, imanî bir mevzudur.

Kur'an Niçin Deveden Bahseder?!

Basit bir nazarla Kur'an'a bakan herkes onun zooloji ya da botanik kitabı değil, gayba inanan, namaz kılan, kendilerine verilen mallardan zekât verenler için hidayet rehberi olduğunu anlar.^[18] Bu zaviyeden bakıldığında, “Deveye bakmıyorlar mı, nasıl yaratılmıştır!”^[19] mealindeki ayetin deveden Kur'an'ın hayvanlarla alakalı bir eser olması hasebiyle değil, insanı tefekküre davet edip, hidayetine vesile olması için bahsettiği görülür.

Bir tasavvurdan tasdike ancak bilinen-den bilinmeyene doğru bir hareketle ulaşılabilir. Allah Teâlâ, çölde yaşayan, hayvan olarak daha çok deveyle birlikte olan Arab'a yaratmanın da, yönetmenin de kendine ait olduğunu “Deveye bakmıyorlar mı?” buyurarak anlatmıştır. Ayette zikredilen “bakmak”, gözle bakmayı değil, üzerinde tefekkür etmeyi emretmektedir.

Bir kedi köpeği ya da fare kediyi gördüğünde yolunu değiştirir. Masanın üzerinde yürüyen bir karınca insan eliyle karşılaştığında başka bir yöne doğru yürür.

Kur'an-ı Kerîm, Allah Teâlâ'nın sahadaki zor hayat şartlarına uygun olarak yarattığı deve, -55 derece soğuğa ve 55 derece sıcağa dayanan derisi, gözlerinin üzerinde yer alan üç kat kirpikleri yardımıyla kum fırtınalarında rahatça yürümesi, içeriye doğru tüylü kulaklarıyla fırtınadan etkilenmemesi, kum fırtınasında kapanan burun delikleriyle de nefes alabilmesi, uzun süre durmadan yürümesi ve su almadan çölde yaşamına devam etmesi, dikenli otları çiğneyecek ağız yapısı ve hazmedecek midesiyle hakîmane yaratılmasını gözler önüne serer, insanı tefekküre çağırır.

Allah Rasulü'nün, "Benden insanlara bir ayet de olsa tebliğ ediniz." buyruğuna muhatap olan Sahabe, ancak iyi anlayıp idrak ettiği bir Kur'an'ı tebliğ edebilirdi. Hicaz, insan merkezli idrak ve amel problemlerinin çözüldüğü bir denklem yeri idi. Sahabe de o denklemi aldı, Mısır, Yemen, Irak, Suriye, İran gibi farklı kültürlerin ürettiği sorunlara uyguladı. Hicretin yirminci yılında İslam'ın geniş bir coğrafyaya yayılması, içinde imparatorlukları eritmesi, Hicaz formülasyonunun yerel değil, evrensel olduğunun göstergesidir.

Allah'ın Kâinat'a koyduğu kanunlarla mahlûkat ve nebâtat arasında muhteşem bir uyum var. Kur'an'a göre bir hayat nizamının belirlenmesi durumunda, aynı muvazene insanla Rabbi arasında da olacaktır. Mevzuyu bu çerçevede fahmeden Sahabe de, deveyi bir misal olarak kabul etmiş, sair bölgelere hicret ettiklerinde muhataplarına, Allah'ın birer ihsanı olan nimetler üzerinden Hakîm bir yaratıcı

olduğunu, Kur'an-ı Kerîm'i de o Hakîm'in inzal ettiğini ifade etmişlerdir.

Kâfir baktığında kedi, köpek gibi sadece mevcudu görür. Müslüman ise aklıyla bakar ve bir ağacı çekirdekten meyveye kadar bütün yaratılış safhalarıyla müşahade eder. Bu yüzden Allah Teâlâ: "Göklerde ve yerde nice deliller vardır ki yanlarına uğrarlar da onlardan yüzlerini çevirerek geçerler."^[20] buyurmaktadır.

Hulâsa

Modern hayatı esas alarak Kur'an'ı sorgulayan, onu tarihe hapseden Tarihselcilik, Kur'an-ı Kerîm esas alınmadığından dolayı oluşan sorunları sanki Kur'an-ı Kerîm'in uygulanmasından kaynaklanmış problemler gibi ona isnat etmekte ve O'nun tarihsel okumaya tabi tutulmasının kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır. İslam Dünyasının sorunlarını Kur'an-ı Kerîm'i sorgulayan bir anlayış değil, Kur'an'ı anlayan bir idrak çözecektir.

Dipnotlar

[6] İlhami Güler, Soruşturma, İsamiyât Dergisi, Ankara, Ocak-Mart 2004, VII, sy. 1, 136-137.

[7] Yusuf, 111.

[8] En'am, 92.

[9] Bakara, 185.

[10] Bkz. İhsan Şenocak, Kur'an-ı Kerîm Müdafaası, Hüküm, İstanbul, 2017, 62 vd.

[11] Ahzab, 53.

[12] Bkz. Ahzâb, 6.

[13] Furkan, 1.

[14] Enbiya, 107.

[15] Sebe, 28.

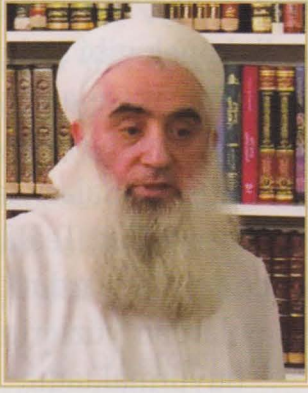
[16] A'raf, 158.

[17] En'am, 19.

[18] Bakara, 2-3.

[19] Ğaşiye, 17.

[20] Yusuf, 105.

HÜSEYİN AVNİ KANSIZOĞLU

MUSTAFA ÖZTÜRK'E REDDİYE -2-

Bu yazının ilk bölümü geçen ay yayımlanmıştı.

Besmele, hamd ve salat-u selamdan sonra..

Mustafa Öztürk diyor ki:

Dînî alanda kendilerine mahsus bir özel ahlak (!) yaratan bu güruhun en son **çirkef** saldırısı, benim Kur'an'daki cennet tasvirleriyle ilgili uzunca bir konuşmamdan birkaç dakikalık bir bölümü kesip “**Mustafa Öztürk cennet ayetleriyle dalga geçti**” diye sosyal medyada tezvirat yapması ve bunun ardından da siyasi mercilere atıfla “**Bunun kellesini isteriz**” diye nara atmasıdır.

Bu güruhun sosyal medyaya servis ettiği video kasetindeki konuşmalarım Kur'an'daki cennet tasvirlerinin son derece sathî bir tarzda anlaşılıp yorumlanmasıyla alakalıdır. Oysa söz konusu videonun devamında cennetle ilgili tasvirlerin kendi nüzul bağlamında nasıl anlaşılıp yorumlanması gerektiğine dair uzunca izahat mevcuttur. Eğer ortada bir alay söz konusuysa, bu alay Kur'an'daki cennet tasvirlerinin kendi nüzul bağlamından koparılarak son derece sathî ve zahirci yaklaşımla anlaşılıp yorumlanmasıyla alakalıdır.

Diyoruz ki:

Bir: M.Öztürk'ün: “**Dinî alanda kendilerine mahsus bir özel ahlak (!) yaratan bu güruh**” dediği Müslümanlar ne yaptılar da bu vasfı hak ettiler? Onun ve yoldaşlarının açık inkâr ve alaylarına kayıtsız kalamadıkları ve üzerlerine düşen vazifenin -şartlar icabı- ancak küçük bir kısmını yerine getirdikleri için mi? Şu **yaratma** fiilinin bilhassa Türkçe'deki manası noktasında onlar **her şeyi yaratanın Allah olduğuna** inanırlar. M.Öztürk bu **yaratma** işini Kendini Allah'a ortak yapmaya heveslenenlerde ve O'ndan başkalarında görenlerde batıl bir isnat olarak arasın. Müslümanların da birileri gibi, **din içinde ve dışında kendilerine mahsus bir özel ahlaksızlık icat eden sürü** olmalarını mı bekliyordu? Nafile beklemesin. Müslümanlar onları -inşâallah- mutlu etmeyeceklerdir.

İki: Müslümanların Kur'ân'ı ve dinlerini müdafaa etmelerini '**çirkef saldırı**' olmakla vasfeden bu vatandaşımız, belli ki aynaya bakıyor. Dikkatle bakarsa bunu o da iyi görecektir. Bu köyde öyle, **taşların bağlanıp itlerin salındığı** şartların oluşturduğu tabloların aynen devamını artık hayal etmesin. Bunlar, açık ki, özledikleri bu manzarayı görememenin ıstırabı ile kıvrıyorlar.

Üç: Şayet, "**Uzunca bir konuşmadan birkaç dakikalık bir bölümü kesip 'Mustafa Öztürk cennet ayetleriyle dalga geçti'**" demek, M.Öztürk'ün dediği gibi, **çirkeflik** ve **medyada tezvirat yapmak** ise kendisi de aynı işi yapmaktadır. Öyle ya, o da gazetede köşesinde yani medyada hakkında yapılan uzunca bir konuşmadan yahut uzunca yazılan yazıdan sadece '**Mustafa Öztürk cennet ayetleriyle dalga geçti'** kadarını alıyor. O halde kendi hakkındaki hükmü bizzat kendi veriyor: Öztürk, **medyada tezvirat yapan bir çirkef** olma vasfına kendini layık görüyor.

Dört: Keza, gerçekten "**Siyasi mercilerden 'Bunun kellesini isteriz' diye nara atmak**" şayet birileri aleyhine yapılan bir **çirkeflik** ve **tezvirat** ise, **oğlan**, yine kendi hükmünü kendi verip kalemi kırıyor. Zira o, 'Kur'ân Araştırmaları Vakfı' tarafından yapılan o sözüm ona **iman** sempozyumunda aynen şöyle diyordu?:

"**Bunun için devlet büyüklerimizin bu olup biten, ilahiyat da benim, diyanet de benim, devlet de benim, din de benim** diyen, fakat muhatap aradığınızda kim olduğu belli olmayan bu kitlelere **artık bir dur denmesi, boğulması. Zindana tıklanması değil. Bu ülkede farklı seslerin farklı tonların farklı renklerin dinlendirilmesine mâni olan bu farizan dilin artık bir son verilmesi, devletin boynunun borcudur diye düşünüyorum.**"

Böyle sözleri sarf eden demek ki, **tezviratçı** ve **çirkef** oluyormuş. Eh, ne yapalım kendi bilir. İmanını ve insanlığını tamamen yitirmemiş olan hiç değilse biraz utanır. Bunlar görüldüğü gibi buldukları mevkilerde **bu çöplük bizim, burada ben ve benim gibi olanların dışında muhalif ses sahibi tek bir kimse ötemez** diyorlar. Asıl kendileri **ilahiyat da benim, diyanet de benim, devlet de benim, din de benim** diyorlar. Önlerine serilen imkân ve fırsatlardan tek bir Allah kuluna zerre kadar bile kaptırmak, koklatmak istemiyorlar.

Konuşmalarında, konferanslarında, **sempozyumlarında** muarız ve muhalif tek bir kimseye söz vermeye asla yanaşmıyorlar. Ancak bu yaptıklarından kat kat daha hafif şeyleri başkalarına çok görüyorlar. Bütün bunlara rağmen yine de utanmadan kalıp yukarıdaki serzenişlerde bulunuyorlar. İşbu kendinin pek beğendiği ve başkalarına layık gördüğü ifadeyle **güruhtan/sürüden** utanma nasıl bekleyelim?

Beş: M.Öztürk: "**Bu güruhun sosyal medyaya servis ettiği video kasetindeki konuşmalarım Kur'an'daki cennet tasvirlerinin son derece sathi bir tarzda anlaşılıp yorumlanmasıyla alakalıdır**" demekle, görülüyor ki, tahlil-i murad ediyor. O video kasetini, anlatmak istediğini örtecek ve gizleyecek şekilde kırpmışlarsa bu hakikaten çok kötü. Öyle yapılamaz. Ancak o, bu sözlerinde gerçekten dürüst ise kendisi de şikâyet ettiği beyanları kırpmadan, olduğu gibi neşretsinsin. Böylece insan olan insanlar da neyin ne olduğunu anlasınlar, fena mı? Kaldı ki, vatandaşımız bahis mevzuu sözlerini çarpıtıyor. O, **sathiliği** ve **basitliği**, anlama ve yorumlamada değil, ayetlerin kendisinde görüyor. Şayet tekkiye yapmıyorsa, demek ki, ne dediğini anlamıyor, maksadını aşan sözler kullanıyor. Öyleyse bıraksın da, birileri onları varsın düzeltsin.

Altı: M.Öztürk'ün **“Oysa söz konusu videonun devamında cennetle ilgili tasvirlerin kendi nüzul bağlamında nasıl anlaşılıp yorumlanması gerektiğine dair uzunca izahat mevcuttur”** sözünden anlaşıldığına göre videosunun sonu kesilmiş. Doğrusu, ya hiç neşr edilmemeliydi veya hepsi neşr edilmeliydi. Ancak alınan kadarı maksadı anlatmaya yetiyor, diğer yerleri onu değiştirmiyor yahut kıvırtma payı mahiyetinde vesveseler ise kesmekte zarar olmaz, aksine münasip olan budur. Kaldı ki, biz onun **nüzül bağlamı** dediğini çok iyi biliyoruz.

Bunların yaptıkları, ayetin hükmünün tarihe gömülmesinden başka bir şey değildir. Her devirde atın en iyi bir binek, okun yahut kılıcın veya mancınığın en gelişmiş bir silah, çadırın en modern bir mesken olarak anlaşılacağına itiraz eden yok. Bugün onların aynısının kullanılması lazım geldiğini iddia eden gösterilemez. Bu noktada sıkıntı da utanılacak bir şey de yoktur. Bunlar dünya için böyle. Ahiret için ise çok daha başka bir mahiyettedir. Gözlerin görmediği, kulakların duymadığı ve hiçbir beşerin aklına ve hayaline gelmediği ve gelemeyeceği, muhteva, mahiyet ve şekilde..

O yüzden, yapılmak istenen asıl şeytanlık, bunlar gösterilerek, Kur'ân'ın basitleştirilmesi, ahkâmının değiştirilmesi ve böylece hükmen kaldırılmak istenmesi. Bu bilinmedik bir arzu ve talep değil. Nitekim müşrikler de **Bundan başka bir Kur'an getir yahut onu değiştir**¹ diyorlardı. Kur'ân'ı tarihin dehlizlerine atarak kaybedip yok etmek isteyen şu tarihsellik kahramanlarının selefleri kimlermiş, görüyorsunuz değil mi?

Yedi: M.Öztürk, **“Eğer ortada bir alay söz konusuysa, bu alay Kur'an'daki cennet tasvirlerinin kendi nüzul bağlamından koparılarak son derece sathî ve**

zahirci yaklaşımla anlaşılıp yorumlanmasıyla alakalıdır” sözleriyle acemice de olsa mugalata yapmaya çalışıyor.

Kimse öyle **‘Son derece sathî ve zahirci yaklaşımla anlayıp yorumlama’** içinde ve talebinde değil. Aksine herkes kılıcın ne demek olduğunu biliyor. Mancınığın sadece bugünkü en modern top yahut füze değil, ileride icad edilecek ve bunları da çok gerilerde bırakacak mütakâmil silah olduğunu herkes biliyor.

Dolayısıyla Kur'ân'ı asıl **son derece sathî ve zahirci yaklaşımla anlayıp yorumlama** yapanlar, doğru anlaşılmasının birçok yönlü derin temel ve tâli esasları olan bir kitabın kavranmasını tek bir ucuz sosyolojik sebep otomatığına bağlayan tarihsellik iddiasının sahipleri ve müşterileridir.

Diyor ki:

“Ne yazık ki fikir ve düşüncenin kuduz köpek gibi kovalandığı bir toplumda yaşıyoruz. Cemil Meriç'in ifadesiyle, **‘Her aydınlığı yangın sanıp koşan zavallı insanlarım, karanlığa o kadar alışmışsınız ki yıldızlar bile rahatsız ediyor sizi! Düşüncenin kuduz köpek gibi kovalandığı bu ülkede, düşünce adamı nasıl çıkar?’** İşte bu yüzden dinî alanda yeni bir fikir/görüş beyan ettiğimizde çok ağır bedeller ödemek zorunda kalıyoruz.”

Diyoruz ki:

Bir: Sayın Mustafa Öztürk, **‘Ne yazık ki fikir ve düşüncenin kuduz köpek gibi kovalandığı bir toplumda yaşıyoruz’** derken yine ne yazık ki doğruyu söylüyor. Ama doğru söylemiyor. Hiç de dürüst davranmıyor. Çünkü kendisi de bir ferdi olduğu bu toplumda varlıklarını, arkasına alıp sırtını dayadığı ve yatıp kalkıp bekasına dua ettiği güçlere ve anlayışlara borçludurlar. Rol icabı şikayet eder gibi yaptığı şartlar, aslında kendisini doğuran ve büyüten,

kaybetmekten korktuğu ve kendince emsalsiz olan değerler. Despotik düşünce, söz ve tavırlarına karşı en küçük bir homurdanmaya bile tahammülü olmayan bir vatandaş olarak bu sözler onun ağzına çok büyük.

İki: Cemil Meriç merhumun *'Her aydınlığı yangın sanıp koşan zavallı insanların, karanlığa o kadar alışmışsınız ki yıldızlar bile rahatsız ediyor sizi! Düşüncenin kuduz köpek gibi kovalandığı bu ülkede, düşünce adamı nasıl çıkar?'* şeklindeki sözleri de çok doğru. Ancak külli değil, galibî ve ekseri. Külliyyet cihetiyle de eksik. Değilse, kendisi gibi -defolu da olsa- hatırı sayılır bir mütefekkirin bu toplumda nasıl yetiştiğini anlatmakta hayli zorlanacaktır. Bir de Onun *kuduz köpek gibi kovalama* tabirinin mahiyeti, faili ve mefulü Öztürk'ünkinden tamamen ayrı ve hatta birbirine taban tabana zıt. Birinin şikâyet ettiği, diğerinin aradığı.

Üç: Vâkıa, bazı düşünceler de vardır ki, onlar hakikaten kuduz mikrobu. Sahipleri de *kuduz köpek gibi* değil, harbiden kuduz köpek. Hatta çok daha beter. Gibisi fazla. Bunların olduğu gibi korunması değil, tedavisi, mümkün değilse itlafı lazım. Cemil Meriç'in dediği ise, kuduz köpek olmadığı halde geri zekâlılarca öyle sayılanlar. Açık-tır ki, Öztürk, meseleyi içinden çıkılmaz bir şekilde karıştırıyor. Gerçekten kuduz köpekten fena olanları, kuduz köpek olmayıp da öyle sanılanlarla yer değiştiriyor.

Dört: Öztürk, *'İşte bu yüzden dinî alanda yeni bir fikir/görüş beyan ettiğimizde çok ağır bedeller ödemek zorunda kalıyoruz'* sözüyle erbâb-ı fikri sadece güldürüyor. Hangi fikri varmış ve onu beyan etmiş de kendini fasulye gibi nimetten sayıyor? İşleri koca şairin bir başka münasebetle sarf ettiği ifadesiyle *fikir fahişeliğinden* başka bir şey olmayan oryantalistlerin müstahdemleri ve paspasçıları, hangi fikirden söz edebilirler?!

Sahibi olduğu anlayış sayesinde durmadan terfi rütbe ile taltif edilen bu vatandaş hangi *bedel ödemekten* söz ediyor? Dünyalık olarak kazanmak istedikleri için İslâm'ını, hatta imanını pazarlamaktan başka. Fikri kim yitirmiş de bu beyler bulmuş?! Lütfen güldürmeyin!

M. Öztürk Diyor ki:

Öte yandan, FETÖ gibi bir püsküllü beladan kurtulduk diye sevinirken, bu beladan boşalan yeri başka başka müesses yapıların doldurduğuna tanık oluyoruz. Bu yapılar *"İman sempozyumu"*ndan *"Mâtürîdî sempozyumu"*na kadar dînî ilimler sahasındaki hemen her faaliyete mutlaka bir kulp takmayı ve kendilerinden olmayan herkesi sapkınlıkla yaftalamayı kendilerine vazife edinmiş görünüyorlar. Fakat saldırdıkları her insana ve/veya gruba -en son şahsıma yönelik saldırılarında olduğu gibi- mertçe davranmıyorlar. Zira bir-iki saatlik konuşmanın içinden bir-iki dakikalık bir bölümü kesip bunun üzerinden tevizat yapıyorlar.

Diyoruz ki:

Bir: Öztürk, *'Öte yandan, FETÖ gibi bir püsküllü beladan kurtulduk diye sevinirken, bu beladan boşalan yeri başka başka müesses yapıların doldurduğuna tanık oluyoruz'* derken de kandırmaca ve şaşırtmaca yapıyor. Bir proje olarak İslâm'ı -genleriyle oynayarak- kendi içinde tebdil, tağyir, tahrif ve tahrip ederek yok etmeye çalışan Vatikan'ın iki mühim müessesesi *oryantalistliğin* ve onun yine bir alt müessesesi olan *diyalog konseyinin* iki şövalyesinin birbirlerine karşı yapacakları atışlar ancak rol yahut akıl hafifliği icabı olabilir.

Ortada hafif akıllılık ve beyinsizlik veya çıkar savaşı yahut da her ikisi yoksa tabî. Öztürk, galiba boş kaldığını iddia ettiği veya gerçekten öyle sandığı, belki de bildiği yeri kendilerinin doldurma arzu ve iştiaqları varken aynı anlayışın değişik

versiyonuna sahip olan başka birilerinin doldurma gayretlerinden belli ki, rahatsız. Bunun altında, -dediğimiz gibi- bir şike ya- tabileceği gibi çocuksuluk da bulunabilir.

İki: Öztürk'teki şu muazzam (!) Türkçe- ye bakın! **Müesses yapılar!** Vasıf terkihi. Oysa müesses, yapı, yapı da müesses de- demek. Biri Türkçeleşmiş Arapça, diğeri de uydurukça olan iki kelime. Bu terkip, şu bir şeyleri anlatan **Bâb-ı Âlî'nin yüksek kapısından mürur edip geçer iken yek bir atlı tesadüfen rast geldi** şeklindeki yakış- tırma cümlesi gibi bir şey.

Üç: Öztürk, **'Bu yapılar "İman sempo- yumu"ndan "Mâtürîdî sempozyumu"na kadar dînî ilimler sahasındaki hemen her faaliyete mutlaka bir kulp takmayı ve kendilerinden olmayan herkesi sapkın- lıkla yaftalamayı kendilerine vazife edin- miş görünüyorlar'** ifadeleriyle, bir şeyleri gözlerden kaçırmak istiyor gibi. Bu sözü edilen faaliyetlerin din ile alakası, onu tahriften ve tahripten başka bir şey değil. Kulpları orijinal. Sonradan takma falan de- ğil. Sonra öyle, **yaftalama** diye bir şey de yok. Sadece, öz sahipleri tarafından asılan yaftayı okuma var. O yüzden onlara kar- şı çıkma, **yaftalama** ve **sapıtılmış olmakla suçlama** değil, yazılına tercüman olma.

Dört: Bunlara yapılanda gerçekten bir **namertlik** var mı bilmiyorum. Ama doğ- rusu, irâdî ve ihtiyârî hayatlarını namert- lik mihveri üzerinde kuranların mertlikten dem vurmaları çok abes ve gülünç bir şey.

Beş: **"Bir-iki saatlik konuşmanın için- den bir-iki dakikalık bir bölümü kesmek"** şayet **"Tezvirat yapmak"** ise, ya sokak çocuklarının köpek taşlamasına benzer bir şekilde taşıdığı kimselerin uzun sözlerin- den bir veya birkaç cümleyi alarak onlara demediğini bırakmamak ne oluyor? Ken- disini tenkit ettiklerinin sözlerini tamamıyla alıp da mı onları tezyif ediyor?

Unutmamalıdır ki, **mutaffif** olmamak, yani sahtekâr tüccarların has vasfı olan **çif- te terazili** olmayı bırakmak, sadece Müslü- man olmanın değil, insanlığın da icapların- dandır.

Diyor ki:

Bu ülkenin dînî ilimler alanına belli bir dînî grup ya da cemaatin yön verme iradesi sergilemesi ve kendilerini cümle âleme ni- zam vermeye salâhiyetli görmesi hakika- ten çok acıdır. Bu faşizan baskıya artık bir dur denilmesi lazımdır.

Dînî alandaki tezviratlar ve linç kampan- yalarının sona ermesi için benim kellem kopacaksa, varsın feda olsun ama yeter ki bu ülke kendilerini aforoza yetkili gören zevatın tasallutundan kurtulsun. Aksi hal- de Amerika'nın Vahşi Batı'sındaki kovboy düzeni gibi "Kim kimin hakkından gelir- se" şeklindeki bir toplumsal vasatta yaşa- maya mecbur kalmak kaçınılmaz olur.

Diyoruz ki:

Bir: Öztürk'ün, **'Bu ülkenin dinî ilim- ler alanına belli bir dinî grup ya da ce- maatin yön verme iradesi sergilemesi ve kendilerini cümle âleme nizam vermeye salâhiyetli görmesi hakikaten çok acıdır'** ifadeleri de hakikaten doğru. Amma vela- kin o, bu **acı** işi, sadece ve sadece kendi inhisarlarında gördüğünden -kısmen de olsa- başka birileriyle paylaşmaya şiddetle karşı olmanın tevhit ettiği infial içinde kıvr- ranmaktadır. Olur mu, canım?!

Sadece bu beylerin, **kendilerini cümle âleme nizam vermeye salâhiyetli görmesi** varken kimin haddine bu işe soyunmak? Bunları, aynı anda hem gülünecek hem de ağlanacak bir infial. Üstelik gerçek ilim sahipleri, ilim yerine filim ikame etmek isteyen hokkabazlara hiç mi bir şey diyemeyecek?

İki: Öztürk'ün sözünü ettiği ve hem söz, hem de iş cihetiyle kimlerin gayri meşru çocuğu olarak doğduğu malum olan şu **faşizan baskı** alçaklığını hangi müptezeller, kimlere yapıyormuş? İşi nasıl da tersine makûs hale getiriyor! Hizmetinde olduğu ve bekalarına yatıp kalkıp dua ettiği sistemlerin has elemanlarının has vasfını kimlere nasıl yakıştırıyor, görüyorsunuz, değil mi?

Kendilerini saat ceplerinden çıkarabilecek olan ilim ve edep ehline kendilerine tahsis edilen mahfillerde bir cümlelik de olsa konuşma hakkı tanımama bir yana iki kelam etmek isteyenlerin analarından emdikleri sütü burunlarından getiren zorbalının şu **faşizan baskıdan** şikâyet etmeleri ne kadar da saçma, değil mi? Bu faşizan baskı tabirine biz bilhassa seksen öncesi çok duyduk. Kulaklarımızın zarları bu sedalarla adeta patlıyordu. Bu tabir, kimlerin nakarattı idi biliyor musunuz? Fırsat eline geçtiği zaman kimseye -bırakın söz hakkını- hayat hakkı bile tanımayan sosyalistlerin. Doğru, bu zorbalıklara **artık bir dur denilmesi lazımdır**. Mûcebince amel oluna.

Üç: Vatandaşımızın '**Dinî alandaki tezviratlar ve linç kampanyalarının sona ermesi için benim kellem kopacaksa, varsın feda olsun; ama yeter ki bu ülke kendilerini aforoza yetkili gören zevatın tasalluttundan kurtulsun**' sözüne gelince.

Bu **tezviratlar ve linç kampanyalarının sona ermesi için** öyle bir kellenin koparılması yetmez. İhtimal, birçok kellelerin koparılmasına hacet var. Lakin rahat olsun, karşılarında onlara bunu yapacak ne kafaya, ne düşünceye ne de güce sahip olan yok. Tam aksine siyasetinden, akademik ve diğer sosyal çevrelere varıncaya kadar rüzgârlar hep onların arkasından esiyor.

Sonra bu **aforoz ve aforoza yetkili görme** işleri de kendilerinin hizmetlerinde

buldukları oryantalistlerin dini kültürlerinin mahsulatındandır. Onları boşu boşuna kendilerinden başkalarına, hasımlarına yamamaya çabalamasınlar.

Dört: Öztürk'ün, '**Aksi halde Amerika'nın Vahşi Batı'sındaki kovboy düzeni gibi "kim kimin hakkından gelirse" şeklindeki bir toplumsal vasatta yaşamaya mecbur kalmak kaçınılmaz olur**' sözü, fikri asılsızlığı yanında birkaç yanlış daha bulundurmaktadır:

Önce, doğru olan terkip, **Amerika'nın Vahşi Batı'sı** değil, **Vahşi Batı'nın Amerika'sı**. Sonra, böyle **bir toplumsal vasatta yaşamaya mecbur kalmanın kaçınılmaz olması** değil, **böyle bir toplumsal vasatta yaşamaktan kurtulamamanın, mecburi olması**.

Ayrıca **mecbur kalmanın kaçınılmaz olması** tabiri de evlere şenlik bir ifade. **Mecbur kalma** tıpatıp **kaçınılmaz olma**, yine **kaçınılmaz olma** da aynen **mecbur kalma** demektir. Birincisi, Türkçeleşmiş bir Arapça kelime ile Türkçe bir kelimedenden müteşekkil mastar manasında iki kelime, ikincisi de bunun uydurukça karşılığı.

Beş: Üstelik bunların, kaybetmekten korktukları saltanatlarında, **kim kimin hakkından gelirse** terkihiyle ifade **edilebilecek taraflar arasında bulunan bir orantı** bile yok. Aksine, gücü elinde bulunduran zalim zorbalının ayaklarının altına alıp ezmekte, hatta kesip itlâf etmekte oldukları kimselerin bacak vurup bağırmasından ve can havliyle bir yerlerini cırmalamalarından şikâyet etmeleri var. Hep ezilip yok edilmeye çalışılan mazlumların hakkından gelen zalimler var. Güya uyanıklık yapıp iş tersine çevrilmek istenmektedir.

Dipnot

1 Yunus:15

- Devâm edecek inşâallâh -

ZİKİRLER, DUÂLAR VE FAZÎLETLİ AMELLER

RAMAZÂN-I ŞERÎF AYININ FAZÎLETLİ AMELLERİ

RAMAZÂN-I ŞERÎF'İN SON GECE NAMAZI

(3 Hazîrân Pazartesi'yi 4 Hazîran Salı'ya Bağlayan Gece)

Rivâyet olunduğuna göre Ramazân-ı Şerîf ayının otuzuncu gecesinde on iki rekât kılınır. Bu namazı kılan her bir rekâta bir Fâtiha, on kere Âyete'l-Kürsî, on kere Kadr (İnnâ Enzel-nâ), yirmi beş kere de İhlâs Sûresi okur. Selâmdan sonra **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e yirmi beş kere salât ve selâm eder. (Muhammed Hakkî en-Nâzillî, Hazînetü'l-esrâr, sh:39)

Diğer bir rivâyete göre ise terâvîh namazından sonra beş selâmla on rekât kılar, kolayına gelen sûreleri okur, namazdan sonra bin kere “Estağfirullâh.” der, ardından secdeye kapanıp:

«يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ! يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ! يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ! يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ!
يَا إِلَهَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ! اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَتَقَبَّلْ صَلَاتِي وَصِيَامِي وَقِيَامِي.»

“Ey gerçek hayat sâhibi! Ey her şeyi hakkıyla yöneten! Ey celâl ve ikrâm sâhibi! Ey dünyâ ve âhiretin Rahmânı! Ey acıyanların en merhametlisi! Ey öncekilerin ve sonrakilerin İlâhı! Günahlarımı bağışla, namazımı, orucumu ve terâvihlerimi kabûl eyle.” der. (Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:61-62)

BAYRAM GECESİNİN VE GÜNÜNÜN FAZÎLETLİ AMELLERİ

BAYRAM GECESİ NAMAZI

(3 Hazîrân Pazartesi'yi 4 Hazîran Salı'ya Bağlayan Gece)

Rabî ibni Huseym (Radyallâhu Anh)ın Abdullâh ibni Mes'ûd (Radyallâhu Anh)dan rivâyet ettiğine göre **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: “Beni hak peygamber olarak gönderen Allâh'a yemîn ederim ki, Cebrâîl (Aleyhisselâm) bana İsrâfîl (Aleyhisselâm) dan, o da Azîz ve Celîl olan Rabbin'den naklen şöyle haber verdi:

‘Her kim Ramazan Bayramı gecesini on rekât kılar; her rekâta bir Fâtiha ve on bir İhlâs Sûresi okur, rükûunda ve secdesinde de on kere:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.»

‘Allâh-u Te‘âlâ’yı tesbîh eder ve O’na hamd ederim. Allâh-u Te‘âlâ’dan başka hiçbir ilâh yoktur. Allâh-u Te‘âlâ her şeyden büyüktür.’ diye zikreder, namazı bitirince yüz kere:

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ.»

‘Allâh-u Te‘âlâ’dan bağışlanma talep ediyorum.’ dedikten sonra secdeye kapanır ve secdede: ‘Ey gerçek hayat sâhibi! Ey her şeyi hakkıyla yöneten! Ey celâl ve ikrâm sâhibi! Ey dünyâ ve âhiretin Rahmânı ve Rahîmi! Ey acıyanların en merhametlisi! Ey öncekilerin ve sonrakilerin İlâhı! Günahlarımı bağışla, orucumu ve namazımı kabûl eyle.’ diye duâ ederse, beni hak peygamber olarak gönderen Zât’a kasem ederim ki, bu kişi secdeden başını kaldırmadan önce Allâh-u Te‘âlâ onu bağışlar, bütün insanların günahlarından daha büyük günahlar yapmış olsa bile ona cezâ vermekten vazgeçer ve onun Ramazan ayını kabûl eder.” (İbnü'l-Cevzî, Kitâbu'n-Nûr fî fezâilî'l-eyyâmi ve ş-şühûr, Süleymâniye Kütüphânesi, Nâfiz Paşa, rakam:329, verak:23-24)

Duânın Okunuşu:

«يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ! يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ! يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا! يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ! يَا إِلَهَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ! اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَتَقَبَّلْ صَوْمِي وَصَلَاتِي.» آمِينَ!

BAYRAM GECESİ OKUNACAK BİR DUÂ

(3 Hazîrân Pazartesi'yi 4 Hazîran Salı'ya Bağlayan Gece)

Ramazân-ı Şerîf orucu tutanların bayram gecesinde **Ca'fer-i Sâdık** (Radiyallâhu Anh)dan nakledilen şu duâyı yapmaları da müstehab sayılmıştır:

«اللَّهُمَّ رَبِّي مُنَزَلَ الْقُرْآنِ، هَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ قَدْ تَصَرَّمَ يَا رَبِّ! فَأَعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ أَنْ لَا يَطْلُعَ الْفَجْرُ مِنْ لَيْلَتِي هَذِهِ وَيَخْرُجَ رَمَضَانُ وَلِي ذَنْبٌ تُرِيدُ أَنْ تُعَذِّبَنِي بِهِ يَوْمَ لِقَائِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ!» آمِينَ!

“Ey benim Rabbim olan Allâh! Ey Kur’ân’ı indiren! İşte kendisinde Kur’ân indirilmiş olan Ramazan ayı şu anda bitmiştir. Ey Rabbim! Ey bütün âlemlerin Rabbi! Bu gecenin fecri doğarak Ramazan çıkarken Sana kavuşacağım günde kendisiyle bana azâb etmeyi dileyeceğin bir günahımın kalmasından Senin keremli Zâtın’a sığınırım.”
Âmîne! (İbnü'l-Cevzî, Kitâbu'n-Nûr fî fezâilî'l-eyyâmi ve's-şühûr, Süleymâniye Kütüphânesi, Nâfiz Paşa, rakam:329, verak:24)

BAYRAM GECESİ OKUNACAK TEKBİRLER VE SABAHINDA YAPILACAK VAZİFELER

1) Bayram gecesi ihyâsı müstehab olan gecelerdendir, dolayısıyla o gece bu namazla, tesbîh etmekle, Kur’ân-ı Kerîm okumakla, zikir ve duâ ile ihyâ edilmelidir. **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bayram gecelerini ibâdetle ihyâ edenlerin kalplerinin ölmeyeceğini ve îmân nurlarının sönmeyeceğini vaad etmiştir.

Zeyd ibni Abdîrrahmân ibni Esved (Radiyallâhu Anh) Ramazan Bayramı gecesini ihyâ ederken “Bu gece insanların gâfil olduğu bir gecedir.” diyerek terâvîh namazının bitmesi nedeniyle bayram gecesi insanların cemâatle namazdan ve zikirden gaflet ettiklerine dikkat çekmiştir. (İbnü'l-Cevzî, Kitâbu'n-Nûr fî fezâilî'l-eyyâmi ve's-şühûr, Süleymâniye Kütüphânesi, Nâfiz Paşa, rakam:329, verak:24)

Bayram gecelerini, **Allâh-u Te'âlâ'yı** zikretmek, namaz kılmak ve diğer ibâdetlerle ihyâ etmek müstehaptır. Bu husustaki delîlimiz **Ebû Ümâme** (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîftir ki, **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bu hadîs-i şerifte şöyle buyurmuştur: “Her kim sevâbını Allâh-u Te'âlâ'dan umarak bayram gecelerini (ibâdetle) ihyâ ederse, (âhireti unutup dünyâya bağlanmakla) kalplerin öldüğü gün onun kalbi ölmez.” (İbnü Mâce, es-Sünen, es-Siyâm:68, rakam:1782, 1/567)

Âlimler bayram gecelerinin ne kadarlık bir zamânının ibâdetle geçirileceği hakkında ihtilâf etmişlerdir. Bu hususta en sağlam görüş, gecenin büyük bir kısmının ibâdetle geçirilmesidir. Ayrıca “Muayyen bir vakit içerisinde geceleyin kalkıp ibâdet edilmekle de o gece ihyâ edilmiş olur.” diyen âlimler mevcuttur.

Burada geçen “Kalbi ölmez.” ifâdesi “Kâfir olmaz.” demektir. Bu mânâ Enâm Sûresi'nin, yüz yirmi ikinci âyet-i kerîmesinde geçen:

“O kimse ki (kâfirlik döneminde) ölü (gibi) **biriyken Biz** (îmân nasîb ederek) **onu diriltmişiz.**” (el-En‘âm Sûresi:122‘den) kavlı-şerîfinden alınmıştır. Zîrâ burada ölü kabûl edilen kâfirin îmanla dirilmesi konu edilmektedir. Bâzılarına göre de, kalbin ölmemesi dünyâyı sevmemesi, dünyâyı âhirete tercih etmemesi demektir. Nitekim **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): “**Ölülerle birlikte oturmayın.**” (Seyyid ‘Alî Zâde, Şerhu Şir‘ati‘l-İslâm, sh:147) buyurmuştur ki bunun mânâsı: “Kalbi ölü olan dünyâcı zenginler ile birlikte oturmayın.” diye şerhedilmiştir. Bâzı ulemâ kalbin ölmemesini ölüm hâlinde, kabirde ve kıyâmette hayrette (şaşkın hâlde) kalmaması ve zarâra uğramaması şeklinde açıklamışlardır.

2) Ramazan Bayramı gecesinde, güneşin batışından îtibâren imam bayram namazını kıldırma kalkıp iftitâh tekbirini alıncaya kadar geçen zaman içinde tekbir getirmek müstehaptır. Bunun yanında namazların arkasında ve diğer hâllerde tekbir getirmek de müstehaptır. Tekbir getirmek 3 kere: «اللَّهُ أَكْبَرُ.» “**Allâh-u Ekber** (Allâh-u Te‘âlâ her şeyden yücedir).” demek sûretiyle olur. Ayrıca **İmâm-ı Şâfi‘î** (Rahimehullâh)ın beyânına göre; sâdece üçer kere tekbir getirmekle yetinilmemeli, bununla berâber şu duâ da okunmalıdır:

«اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدُهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.»

“Allâh-u Te‘âlâ her şeyden yüce olmakla yücedir. Allâh-u Te‘âlâ’ya çokça hamdolsun. Sabah ve akşam Allâh-u Te‘âlâ’yı tesbîh ederiz. Allâh-u Te‘âlâ’dan başka hiçbir ilâh yoktur. Kâfirler hoşlanmasa da, ibâdeti sadece O’na tahsis ediciler olarak yalnız O’na ibâdet ederiz. Bir olan Allâh-u Te‘âlâ’dan başka hiçbir ilâh yoktur. (Peygamberine) verdiği (yardım) söz(ün)de sâdık olmuştur, kuluna yardım etmiştir ve yalnız Kendi kudreti ile düşman birliklerini perişân etmiştir. Allâh’tan başka hiçbir ilâh yoktur. Allâh her şeyden büyüktür.” (en-Nevevî, el-Ezkâr, rakam:522, sh:199)

İnsanların âdet edindikleri şu şekil üzere tekbîr getirmekte de bir beis yoktur:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.»

“Allâh(-u Te‘âlâ) her şeyden yücedir. Allâh(-u Te‘âlâ) her şeyden büyüktür. Allâh(-u Te‘âlâ) en büyüktür. Allâh(-u Te‘âlâ)dan başka hiçbir ilâh yoktur ve Allâh(-u Te‘âlâ) her şeyden yücedir. (Yine) Allâh(-u Te‘âlâ) her şeyden yücedir. Hamd de Allâh(-u Te‘âlâ) içindir.” (en-Nevevî, el-Ezkâr, sh:199)

Biz Hanifîlerde tercih edilen görüş, başta zikredilen tekbirin 2 kere okunmasıdır.

3) Mümin kul her iki bayramda da sabahleyin gusûl abdesti almalı, en güzel elbiselerini giymeli, güzel koku sürünmeli, bıyıkları kısaltmalı, tırnakları kesmeli, koltuk ve kasık tıraşı yapmalıdır.

4) Fıtır (Ramazan) Bayramı’nda câmiye gitmeden önce biraz tatlı yer. Sayısı tek olmak üzere birkaç hurma yâhut şeker yiyebilir. Nitekim **Enes** (Radyallâhu Anh): “**Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) **Ramazan Bayramı günü birkaç hurma yemeden sabah namazına gitmezdi.**” (el-Buhârî, es-Sahîh, el-İ‘deyn:4, rakam:910, 1/325) diye nakletmiştir ki böylece Ramazân-ı Şerîf günlerinden bayram günü ayrılmış olmaktadır.

Hurmaların sayısının tek olması ise **Alî** (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen: **“Muhakkak ki Allâh-u Te‘âlâ tektir, teki sever.”** (et-Tirmizî, es-Sünen, Ebvâbü'l-Vitr:333, rakam:453, 2/316) hadîs-i şerîfine göredir.

5) Fıtır (Ramazan) Bayramı'nda bayram namazından önce fakirlere fitre verilmelidir ki bu sene fitre miktarının en azı 23 TL olarak belirlenmiştir. Çoğu için hudut yoktur, **Allâh-u Te‘âlâ** hayrını artıranın ecini artıracığını vaad etmiştir.

6) Bayram Günü Kabristanı Ziyâret Etmek

Şu bilinsin ki dirilerin ölüleri ziyâretiyle ölüler hoşnut olur. Nitekim **İmâm-ı Tâî** (Rahimehul-lâh)ın tahrîc ettiği bir rivâyette:

“Ölünün kabrinde en ümitli olduğu vakit, dünyâda sevdiği kişinin onu ziyâret ettiği zamandır.” buyrulmuştur. (et-Tâî, el-Erba‘üne't-Tâiyye, Muhammed Zeki İbrâhîm, Hayâtü'l-ervâh ba'de'l-mevt, sh:189; ‘Abdurrahmân ibnü Muhammed Bâ‘alevî, Buğyetü'l-müsterşidin, 2/375)

Dolayısıyla kabir ziyâreti yapan kişi ölüm ve âhireti hatırlamış olacağı gibi ana-babası ve dostları gibi kimseleri ziyâret ettiğinde ise bir nevi haklarını da ödemiş olur. Nitekim **İbni Ömer** (Radiyallâhu Anhümâ)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

“Her kim (mükâfâtını Allâh'tan) hesâb ederek (niyetle ve ihlâsla) anne babasının ya da onlardan birinin kabrini ziyâret ederse, (o kişinin bu ameli) kabûl edilmiş bir haccın dengi gibi (sevap kazandırıcı) olur. Her kim de onları(n kabirlerini) çok ziyâret edici olursa, (o kişi ölünce) melekler de onun kabrini ziyâret ederler.” (es-Süyûtî, Câmi‘u'l-ehâdis, rakam:22300, 20/346; ‘Alî el-Müttakî, Kenzü'l-‘ummâl, rakam:45544, 16/479)

Hele de ziyâret edilen kişi hayır sâhibi velîlerden ise o zaman çok büyük faydalar hâsıl olur. Zîrâ Berzah âleminde Allâh dostlarına büyük hayırlar, tasarruflar ve bereketler verilmiştir ki onların sayısız mededi müşâhede edilmiştir. (‘Abdurrahmân ibnü Muhammed Bâ‘alevî, Buğyetü'l-müsterşidin, 2/375)

Bayram Ziyâretinde Mezarlıklarda Okunacaklar

Temîm-i Dârî (Radiyallâhu Anh)dan nakledilen bir hadîs-i şerîfe göre:

“Her hangi bir mümin Âyete'l-Kürsî okur da sevâbını kabirlerin ahâlîsine tahsîs ederse, yeryüzünde hiçbir (Müslüman'a âit) kabir kalmaksızın mutlakâ Allâh-u Te‘âlâ ona (her birine) bir mâruf (iyilik ve rahmet) ulaştırır ve kabirlerini gözün görebildiği kadar onlara genişletir.

Bunu okuduğu için Allâh-u Te‘âlâ o kişiye bin şehîd sevâbı verir, kendisi için bin derece yükseltir, (Âyete'l-Kürsî'de bulunan) her kelime mukâbilinde bin hac, bin umre (sevâbı) yazar, her harfe mukâbil Allâh-u Te‘âlâ iki melek yaratır ki onlar kıyâmet gününe kadar Allâh-u Azze ve Celle'yi tesbîh ederler, sevapları da o (Âyete'l-Kürsî okuyup sevâbını kabristanda bulunan Müslümanlara hediye eden) kişiye âit olur.” buyrulmuştur. (Ebu'l-Hasen ‘Alî ibnü Ahmed el-Hekkârî, Hediyyetü'l-ahyâ li'l-embât, rakam:16, sh:184; Muhammed ibnü ‘Alî Hırid, el-Vesâilü's-şâfi'a, sh:193)

KABRİSTANA GİRİLDİĞİNDE OKUYANIN ELLİ SENELİK GÜNAHINI BAĞIŞLATACAK BİR ZİKİR

Esbâğ ibni Nübâte (Radiyallâhu Anh) şöyle anlatmıştır: “Bir kere ben **Alî ibni Ebî Tâlib** (Radiyallâhu Anh) ile berâberdim, o bir kabristana uğradığında: **‘Lâ ilâhe illâllâh ehinden (olan bizlerden) Lâ ilâhe illâllâh ehlin(den olan sizler)e selâm olsun!**

Ey Lâ ilâhe illâllâh ehli! Lâ ilâhe illâllâh sözünü(n faydasını) nasıl buldunuz? Ey Lâ ilâhe illâllâh (ey Kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan Allâh)! Lâ ilâhe illâllâh bahşı hakkı için Lâ ilâhe illâllâh diyenleri(n günahlarını) bağışla ve bizi Lâ ilâhe illâllâh diyenler zümresinde haşreyle. (Âmîn!) dedikten sonra: **‘Ben Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i: ‘Her kim kabristanlara uğradığında bu sözleri derse kendisi için elli senelik günahları bağışlanır.’ buyururken işittim ve: ‘Yâ Rasûlellâh! Bir kimsenin elli senelik günahı yoksa (onun için ne fayda sağlar)?’ deyince: ‘Anne-babası, akrabâsı ve umûmî Müslümanlar için (günahlarını bağışlatır).’ buyurdu.”** (er-Râfi‘î, et-Tedvîn fî ahbâri Kazvîn, 3/395-396; es-Süyûtî, Câmi‘u’l-ehâdîs, rakam:23113, 21/119; es-Seffârînî, el-Bühûru’z-zâhira, 1/423-424; ‘Alî ibnü Hasen el-‘Attâs, el-Kirtâs,2/191-192)

Duânın Okunuşu:

«السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ لآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنْ أَهْلِ لآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَا أَهْلَ لآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَيْفَ وَجَدْتُمْ قَوْلَ لآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَا لآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ! بِحَقِّ لآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ اغْفِرْ لِمَنْ قَالَ لآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرَةِ مَنْ قَالَ لآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.»

ÖLÜNÜN KABRİNDE 3 KERE OKUNUNCA KİYÂMETE KADAR AZÂBI KALDIRACAK BİR DUÂ

İmâm-ı Sühaymî (Rahimehullâh)ın “el-Cevhere” üzerine yaptığı şerhte zikredilen bir hadîs-i şerifte: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ عِنْدَ قَبْرِ مَيِّتِهِ: «اللَّهُمَّ بِحَقِّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُعَذِّبْ هَذَا الْمَيِّتَ إِلَّا رُفِعَ عَنْهُ الْعَذَابُ إِلَى يَوْمٍ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ.»

“Hangi bir kul (kabir azâbına dûçâr olmuş bir) ölüsünün kabrinin yanında üç kere:

‘Ey Allâh! Efendimiz Muhammed’in ve Efendimiz Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) in hürmetine bu ölüye azâb etme.’ derse, Sûr’a üfürülünceye kadar ondan azâb kaldırılır.” buyrulmuştur. (İbnü Ebi’l-Fevâris, el-Emâlî; ‘Abdurrahmân ibnü Muhammed Bâ‘alevî, Buğyetü’l-müstersîdin, 2/374; Muhammed ibnü ‘Ömer el-Bintenî, Nihâyetü’z-zeyn, sh:153)

Duânın Okunuşu:

«اللَّهُمَّ بِحَقِّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُعَذِّبْ هَذَا الْمَيِّتَ.»

BAYRAM NAMAZINDAN SONRA KILINACAK ÇOK FAZİLETLİ BİR NÂFILE NAMAZ (4 Hazîran Salı günü)

“Kudûrî” şârihi İmâm-ı Yûsuf el-Kâdûrî (Rahimehullâh)ın nakline göre; İmâm-ı Âzam (Rahimehullâh): “Bayram namazından sonra dilediğiniz gibi (nâfile) kılabilirsiniz, isterseniz de kılmazsınız.” demiştir.

İmâm-ı Ebû Yûsuf (Rahimehullâh) ise: “Bayram namazından sonra dört rekât kılınır ki bu bana daha sevimlidir.” demiştir. **İmâm-ı Âzam**’ın talebelerinden olan evliyânın reîsi **Şekîk-i Belhî (Rahimehumellâh)** da bu hususta şöyle anlatmıştır:

“Ben birtakım sâlihlerle ve âbidlere yetiştim ki onlar bayram namazından sonra dört rekât (nâfile) kılıyolardı. Zâten bu namaz benim katımda **Selmân-ı Fârisî (Radyallâhu Anh)**dan isnâd ile sâbittir ki o rivâyete göre **Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem):**

‘Her kim ramazan ve kurban bayramlarında, imam bayram namazını kıldırdıktan sonra dört rekât kılar da, ilk rekâtında Fâtiha’dan sonra Sebbihisme Rabbike’l-e’lâ Sûresi’ni okursa, Allâh-u Te’âlâ’nın bütün nebîlerine inzâl buyurduğu tüm kitapları okumuş gibi (ecre nâil) olur.

İkinci rekâtında (Fâtiha’dan sonra) Veşşemsi Sûresi’ni okursa, güneşin doğduğu vakitten battığı zamâna kadar üzerine doğduğu her şeyin mislince sevâba nâil olur.

Üçüncü rekâtında (Fâtiha’dan sonra) Vezzuhâ Sûresi’ni okursa, bütün yetimleri yedirmiş, içirmiş, onlara iyice bakım yapmış ve onlara temiz (güzel) elbiseler giydirmiş kadar sevâba nâil olur.

Dördüncü rekâtında da (Fâtiha’dan sonra) Kul Hüvellâhu ehad Sûresi’ni okursa, Al-lâh-u Te’âlâ onun geçmiş ve gelecek ellışer senelik günahını bağışlar.’ buyurmuştur.” (Yûsuf el-Kâdûrî, Câmi’u’l-muzmerât ve’l-müşkilât fi Şerhi Muhtasari’l-İmâmi’l-Kudûrî, 2/164-165)

BAYRAM GÜNÜNÜN ZİKİRLERİ (4 Hazîran Salı günü)

1) İki Bayramda Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in Okuduğu Mühim Bir Duâ

Abdullâh ibni Mes’ûd (Radiyallâhu Anh) şöyle anlatmıştır: “**Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in iki bayramda yaptığı duâsı: ‘Ey Allâh! Muhakkak ki ben Senden (rızan üzere yaşanıp nihâyete erecek) tertemiz bir hayat, istikâmet üzere bir ölüm, rüsvây etmeyen ve ayıplarımı açmayan bir dönüş(le âhirete gidiş) istiyorum. Ey Allâh! Bizi (tevbe fırsatı tanımadan) ansızın helâk etme, âniden azâbınla yakalama ve bizi herhangi bir hak ve vasiyet(i icrâ edecekken aceleye ve telâşa düşmek)ten (dolayı) kifâyetsiz (yetersiz) bırakma. Ey Allâh! Biz Senden iffet (günahlardan utanma duygusu), zenginlik (insanlara muhtâc olmama), takvâ (haramlardan sakınma vasfı), hidâyet (doğru yola erişme) ve dünyâ ile âhîretin güzel âkıbetini istiyoruz. Ayrıca Senin dînin hakkında şüphe etmekten, (haktan) ayrılıktan, riyâ ve süm’adan (gösterişten ve işittirmekten) Sana sığınmıyoruz. Ey kalpleri dilediği tarafa çeviren (Allâh)! Bizi hidâyet buyurduktan sonra kalplerimizi kaydırma ve bize tarafından bir rahmet bahşet. Şüphesiz ki (karşılık beklemeden bolca bağış yapan) Vehhâb Sensin, ancak Sen.’ şeklinde idi.**” (et-Taberânî, el-Mu’cemü’l-evsat, rakam:7572, 7/306)

Duânın Okunuşu:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عَيْشَةً نَقِيَّةً وَمَيِّتَةً سَوِيَّةً وَمَرَدًّا غَيْرَ مُخْزٍ وَلَا فَاضِحٍ، اللَّهُمَّ لَا تُهْلِكْنَا فَجَاءَةً وَلَا تَأْخُذْنَا بَعْتَةً وَلَا تُعْجِلْنَا عَنْ حَقِّ وَلَا وَصِيَّةٍ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ الْعَفَافَ وَالْغِنَى وَالْتَّقَى وَالْهُدَى وَحُسْنَ عَاقِبَةِ الْآخِرَةِ وَالْدُّنْيَا، وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ الشُّكِّ وَالشَّقَاقِ وَالرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ فِي دِينِكَ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ! لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ.» آمين!

2) Enes (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte şöyle buyrulmuştur: “Her kim iki bayramın her birinde bayram namazından önce 400 kere: ‘Allâh’tan başka hiçbir ilâh yoktur, O tektir, O’nun hiçbir ortağı yoktur, Mülk O’na âittir, hamd O’na mahsustur. Diriltir ve öldürür, Kendisi ise hiç ölmeyecek diridir.

Tüm hayırlar O'nun (kudret) elindedir ve O her şeye hakkıyla gücü yetendir.' derse, Allâh-u Te'âlâ onu 400 hûrî ile evlendirir, 400 köle âzâd etmiş gibi olur, Allâh-u Te'âlâ bu kişi için kıyâmet günü şehirler binâ etmek ve ağaçlar dikmek üzere melekler görevlendirir." (es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/162; Muhammed ed-Dimyâtî, Nihâyetü'l-emel, 2/392)

Zührî (Rahimehullâh): "Ben bunu duyduğumdan beri hiç terk etmedim." demiştir. (Muhammed ed-Dimyâtî, Nihâyetü'l-emel, 2/392)

Zikrin Okunuşu:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.»

3) Hadîs-i şerîfte şöyle vârid olmuştur: "Her kim bayram günü 300 kere 'Allâh'ı hamd ile tesbih ederim.' der de sevâbını Müslümanların ölmüşlerine hediye ederse, her kabre bin nur girer, bu kişi öldüğü zaman da Allâh-u Te'âlâ onun kabrine bin nur girdirir." (es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/155; el-Üchûrî, Fezâilü şehri Ramazân, sh:226; Muhammed ed-Dimyâtî, Nihâyetü'l-emel, 2/392)

Zikrin Okunuşu:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ.»

4) Rivâyet olduğuna göre; her kim bir bayram gününde 100 kere:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ.»

"Allâh'ı hamd ile tesbih ederim." zikrini okur da sonra:

«يَا رَبِّ! اجْعَلْ ثَوَابَهَا لِمَنْ فِي الْقُبُورِ.»

"Yâ Rabbi! Bunun sevâbını kabir ehline ulaştır." derse, kıyâmet günü bu kişi hakkında Müslümanların ölmüşlerinin tamâmı: "Yâ Erhamer-râhimîn! Bu kuluna rahmet eyle ve sevâbını cennet eyle." derler. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ: **"Muhakkak Ben bu kulumu gerçekten bağışladım."** buyurur. (el-Üchûrî, Fezâilü şehri Ramazân, sh:226; Muhammed ed-Dimyâtî, Nihâyetü'l-emel, 2/392; Ebu'l-Yûsuf 'Âbidîn, Tenbîhü'l-kulûbi'n-nâ'ime, sh:156)

5) Üchûrî (Rahimehullâh)ın nakline göre eserde şöyle vârid olmuştur: "Her kim bayram günü sabah namazından sonra yüz kere istiğfâr ederse, (amel) defterinde günahlardan (geriye) bir şey kalmaz, hepsi silinir ve o kişi kıyâmet gününde Allâh-u Te'âlâ'nın azâbından emîn olur." (el-Üchûrî, Fezâilü şehri Ramazân, sh:226; Muhammed ed-Dimyâtî, Nihâyetü'l-emel, 2/392)

6) Cübeyr ibni Nüfeyr (Radyallâhu Anh) şöyle demiştir: "Nebî (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in ashâbı bayram gününde birbirleriyle karşılaştıkları zaman:

تَقَبَّلَ اللَّهُ مِنَّا وَمِنْكَ.»

'Allâh sizden taraf da, bizden taraf da (oruçlarımızı, terâvîhlerimizi, fitrelerimizi ve sâir amellerimizi) kabûl eylesin.' derlerdi." (İbnü Hacer el-'Askalânî, Fethu'l-Bârî, 2/446; Fazlullâh Muhammed el-Mâcûrî, el-Fetâve's-Sûfiyye, 44. bâb, verak:177)

7) Üchûrî (Rahimehullâh)ın nakline göre; Ömer ibni Abdilazîz (Radyallâhu Anh) Ramazan Bayramı günü mescide gelmiş ve namazı bitirince şöyle duâ etmiştir:

«اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي فَإِنَّكَ قُلْتَ: ﴿إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾، فَإِنْ لَمْ أَكُنْ مُحْسِنًا فَأَنَا مُؤْمِنٌ، وَقَدْ قُلْتَ: ﴿وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا﴾، فَارْحَمْنِي، فَإِنْ لَمْ

أَسْتَوْجِبُ ذَلِكَ أَنَا شَيْءٌ، وَقَدْ قُلْتُ إِنَّ ﴿رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ﴾، فَارْحَمْنِي،
فَإِنْ لَمْ أَسْتَوْجِبْ ذَلِكَ فَأَنَا مُصَابٌ حَيْثُ نُفِيتُ عَنْ رَحْمَتِكَ، وَقَدْ أَظْمَأْتُ نَهَارِي
وَأَسْهَرْتُ لَيْلِي؛ وَقَدْ قُلْتُ: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ
رَاجِعُونَ﴾ أَوْلَيْكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ، فَلَا تَحْرِمْنِي أَجْرَ الْمُصَابِ
فِي مُصِيبَتِهِ، اَللَّهُمَّ فَارْحَمْنِي..»

“Ey Allâh! Bana acı, zîrâ şüphesiz Sen: ‘Şüphesiz ki Allâh’ın rahmet (ve icâbet)i (duâ-
larını vesâir amellerini güzelce yapan) muhsin kimselere çok yakındır.’ (el-A’râf Sûresi:56’dan)
buyurdun (öyleyse bana da rahmet edersin). Şâyet ben (bu âyet-i kerîmede ifâde edildiği
gibi) muhsin değilsem de müminim ve Sen şüphesiz: ‘Zâten O, müminlere dâimâ (çok
acıyan bir) Rahîm olmuştur.’ (el-Ahzâb Sûresi:43’dan) buyurdun, öyleyse bana merhamet et.

Şâyet bunu da hak edemediysem (netîce îtibârıyla) ben de (varlıklar arasındaki) bir
şeyim ve Sen de hiç şüphesiz: ‘Rahmetim (dünyâda mümin-kâfir dâhil) her şeyi kapla-
mıştır.’ (el-A’râf Sûresi:156’dan) buyurdun, öyleyse bana rahmetini lutfeyle. Eğer buna da
müstehak değilsem (anlaşılan o ki) Senin rahmetinden uzaklaştırılmamla belâyâ dûçâr
olmuşum. Hâlbuki (Ramazân-ı Şerîf ayı boyunca) gündüzü susuz, gecemi de (Sana ibâdet
ve oruç için sahur yapma yolunda) uykusuz geçirmiştım.

(Mâdem böyle bir musîbete uğradım) oysa Sen: ‘O kimseler ki; kendilerine bir musîbet
ulaştığında:

“Şüphesiz biz Allâh’a âit (kul ve köleler)iz ve kesinlikle biz ancak O’na dönücü kim-
seleriz.” derler. İşte sana! Onlar (var ya); Rablerinden (art arda gelen) mağfiretler ve
büyük bir rahmet sâdece onlar üzerine (inmekte)dir.’ (el-Bakara Sûresi:156-157) buyurdun.
(Böyle bir belâyâ uğrayan biri olduğuma göre) beni musîbete uğrayana vaad ettiğin ecir-
den mahrum etme. Ey Allâh! Ne olur bana rahmet eyle.” (Muhammed ibnü Ahmed ibni Ebi’l-Fazl,
en-Necmü’s-sâkib, sh:261-262; el-Üchûrî, Fezâilü şehri Ramazân, sh:65)

8) İki Bayram Günlerinde Okunacak Enbiyâ Duâları

Ömer ibni Abdilazîz (Radiyallâhu Anh) şöyle demiştir: “Bayram gününde babanız Âdem
(Aleyhisselâm)ın dediği gibi: ‘Ey Rabbimiz! Biz (emrine muhâlefet edip, kendimizi cennetten
çıkartacak iş yaparak) nefislerimize zulmettik. Eğer Sen bizim için (günahlarımızı) bağış-
lamada bulunmazsan ve bize acımazsan andolsun ki elbette biz (iki cihanda da en büyük
zarar ve) hüsrâna uğrayanlardan oluruz.’ (el-A’râf Sûresi:23) duâsı ile:

‘Ey Rabbimiz! Biz (Senin dînine) îmân ettik, öyleyse bizim için (günahlarımızı) ba-
ğışlamada bulun ve bize acı. Zâten merhametlilerin en hayırlısı ancak Sensin. (Zîrâ
ana-babamız dâhil, kimse bize Senin kadar acıyamaz ve fayda sağlayıp zarardan kurtara-
maz.)’ (Müminûn Sûresi:109) deyin.

Ayrıca İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın dediği gibi: ‘O Zat ki; (evlâ olanı terk etme gibi yapabi-
leceğim herhangi bir) hatâmı, cezâ günü benim için bağışlayacağını ummaktayım.’ (es-
Şu’arâ Sûresi:82) deyin.

Yine böylece **Mûsâ** (*Aleyhisselâm*)ın dediği gibi: ‘**Ey Rabbim! Gerçekten ben nefsimi zulmettim** (kendime yazık ettim), **artık benim için** (hatâmı) **bağışla.**’ (*el-Kasas Sûresi:16*) deyin.

Bir de **Yûnus** (*Aleyhisselâm*)ın dediği gibi: ‘**Senden başka hiçbir ilâh yoktur.** (Zulümden) **Seni tenzîh ederim. Gerçekten de ben** (nefsine yazık eden) **zâlimlerden oldum.**’ (*el-Enbiyâ Sûresi:87*) deyin.” (*Muhammed ibnü ‘Alî Hirid et-Terîmî, el-Vesâilü’sş-şâfi‘a, sh:216*)

Âyet-i Kerîmelerin Okunuşları ve Adetleri:

﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

(40 kere) ﴿رَبَّنَا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾

(30 kere) ﴿وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ﴾

(20 kere) ﴿رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي﴾

(40 kere) ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾

ŞEVVÂL AYININ FAZÎLETLİ AMELLERİ

ŞEVVÂL AYINDA (4 Hazîrân Salı - 3 Temmuz Çarşamba arasında)

KILINACAK ÇOK MÜHİM BİR NAMAZ

OLAN UTEKÂ (ÂZATLILAR) NAMAZI

Enes (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur: “**Her kim Şevvâl ayı içerisinde gece veya gündüz sekiz rekât kılar, her rekâtında Fâtiha Sûresi’nden sonra on beş kere İhlâs Sûresi okur, namazını bitirince yetmiş kere ‘Sübhânellâh.’ der, sonra yetmiş kere de bana salevât okursa, beni hak ile peygamber olarak gönderen Allâh-u Te‘âlâ adına yemin ederim ki Allâh-u Te‘âlâ o kişi için kalbine hikmet pınarları akıtır ve dilini hikmetle konuşturur, ayrıca Allâh-u Te‘âlâ ona dünyânın derdini ve devâsını (başına gelen şeylerden nasıl kurtulacağını) gösterir. Yine beni hak ile peygamber olarak gönderen Allâh-u Te‘âlâ’ya yemin ederim ki, her kim bu namazı târif edildiği üzere kılar, namazın son secdesinden başını kaldırmadan Allâh-u Te‘âlâ onun günahlarını bağışlar, öldüğünde ise affedilmiş bir şehid olarak vefât eder.**

Hangi bir kul bu namazı seferdeyken kılar, Allâh-u Te‘âlâ mutlakâ ona istediği yere gidip gelmeyi kolay eder. Bu kulun borcu varsa Allâh-u Te‘âlâ borcunu ödettirir ve Allâh-u Te‘âlâ’dan bir isteği varsa onu yerine getirir. Beni hak ile peygamber olarak gönderen Allâh-u Te‘âlâ’ya yemin ederim ki, hangi bir kul bu namazı kılar, okuduğu her âyet-i kerîmeye ve her harfine mukâbil olarak Allâh-u Te‘âlâ kendisine cennette bir mahrefe verir.”

Bunun üzerine: “**Yâ Rasûlellâh! Mahrefe de nedir?**” diye suâl edilince: “**Cennetteki bahçelerdir ki, ağaçlarından bir ağacın altında atlı süvârî yüz yıl dolaşır da o ağacı(n kapladığı alanı gezmeyi) bitiremez.**” buyurdu. (*‘Abdülkâdir el-Cîlânî, el-Ğunye, 2/249*)

Şevvâl Ayı -Altı Günler- (4 Hazîrân Salı - 3 Temmuz Çarşamba) **Orucu**

Ramazan ayından sonra gelen ay Şevvâl ayıdır. Bu ayda ayrı ayrı günlerde, haftada iki gün olmak üzere altı gün oruç müstehaptır.

Bununla berâber arka arkaya altı gün oruç tutulmasında da, tercih edilen görüşe göre bir sakınca yoktur.

Pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmak her dâim sünnet olduğundan, Şevvâl ayında tutulacak olan nâfile oruçları bugünlerde tutmak daha evlâdır. Bâzı âlimler ise Şevvâl ayındaki altı gün orucun, bayramdan sonra vakit geçirmeden hemen tutulmasının iyi olacağını bildirmişler ama “Bu oruçları aralıklı tutmak da câizdir.” demişlerdir.

Şevvâl orucunun fazîleti hakkında **Ebû Eyyûb el-Ensârî** (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur: “**Her kim Ramazan orucunu tutar sonra da ona Şevvâl’den altı (gün oruç tutma)yı eklerse, bu (o kişi için) bütün seneyi oruç tutmak gibi olur.**” (*Müslim, es-Sahîh, es-Siyâm:39, no:2815, 3/169; et-Tirmizî, es-Sünen, es-Savm:53, no:759, 3/132*)

Şevvâl Ayının Son On Gününde (24 Hazîrân Pazartesi - 3 Temmuz

Çarşamba günü arası) **50 Fâtiha Okumak**

Ulemânın beyânı vechile; Şevvâl ayının son on gününde her gün 50 kere Fâtiha Sûresi okuyana Kur’ân-ı Kerîm hatmi sevâbı verilir, onun için şehitlerin mükâfâtı hâsıl olur ve o sene kendisi hakkında hiçbir günah ve mâsiyet yazılmaz. (*Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:62*)

MÜCERREBÂT-I SENÛSÎ’DEN FAYDALI İLİMLER

Kaybıyla veyâ İsteddiği Bir Şeyle Buluşmak İsteyenin Okuyacağı Duâ

1) (Meşâyih tarafından) tecrübe edilmiş faydalardan biri de şudur ki; her kimin kalbi husûsî bir mekâna takılı kalırsa (oraya gitmek ya da yerleşmek isterse) ya da bir şeyi kaybolursa yahut **Allâh-u Te‘âlâ**’nın onunla bir başkasının arasını cem etmesini (berâber kılmasını) murâd ederse, doğru bir niyetle **Allâh-u Te‘âlâ**’nın her şeye **Kâdir** olduğuna yakînen inanarak (noktalı yerde kavuşmak istediği şeyin adını zikrederek):

«اللَّهُمَّ يَا جَامِعَ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ، إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ، اجْمَعْ بَيْنِي وَبَيْنَ.....»

“**Ey Allâh! Ey kendisin(in geleceğin)de hiçbir şüphe olmayan (o kıyâmet) gün(ün)de bütün insanları toplaya(cak ola)n! Felan şeyle benim aramı birleştir.**” duâsını okursa, şüphesiz ki **Allâh-u Te‘âlâ** o kişiği sevdiğine kavuşturur ve **Allâh-u Te‘âlâ** duâları kabûl edendir.

Bu duâda; ayrılıktan sonra cem erbâbı için, kendisi ile birçok ilim nevîlerinin arasını cem etmek isteyen için, (mânevî) makamlar ve şerefli hâllerde yerleşici olmak isteyenler için latîf bir sır vardır. **Allâh-u Te‘âlâ** tevîkin sâhibidir.

Sevdiğini Unutmak İsteyenin Yapacağı Amel

2) Her kimin kalbi belli bir kadının arzusuna takılır da onunla evlenmeye güç yetiremeyip onu unutmayı ve ebediyyen hatırlamamayı isterse, aşağıda zikredilen harfleri, (âyet-i kerîmeleri ve duâyı misk, safran ve gül suyu karışımıyla) avucuna ya da bir kaba yazıp her gün 3 kere olmak üzere toplam 3 gün boyunca aç karnına bunları yalarsa, şüphesiz o kişiği (çabucak) unuttur (ve kalbinde onun sevgisinden bir eser kalmaz).

(Not: Duâdaki «فلان» lafzı yerine duâyı okuyanın adı, «فلانة» kelimesi yerine ise kendi annesinin adı yazılmalıdır.)

Yazılacaklar Şunlardır:

«اب قال هول درك م ه»، «وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسِيكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا»، «وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ»، «وَلَقَدْ عَاهَدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا»، «وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَىٰ»، «كَذَلِكَ يَنْسَىٰ فَلَانٌ بَنُ فُلَانَةَ.»

“Siz işte bu gününüze kavuşmayı unuttuğunuz gibi, bugün de Biz sizi unutuyoruz.”
(el-Câsiye Sûresi:34'den)

“(O kişi) iki elinin öne sürmüş olduğu şeyleri unutmuştur.” (el-Kehf Sûresi:57'den)

“Andolsun ki elbette Biz bun(ca insanların yaratılmasın)dan önce Âdem’e de kesinlikle (o ağaçtan yememesi için) emirde bulunmuştuk. Fakat o (bu vasiyeti) unutmuştu. Biz onun için (günaha karşı) bir kasıt bulmadık.” (Tâhâ Sûresi:115)

“Sen de böylece terk edileceksin.” (Tâhâ Sûresi:126'dan)

“İşte böylece felan kadının oğlu da (sevdiğini) unutacaktır.”

Haram Şehvetin Kırılması İçin Yapılacaklar

3) Her kimin cismânî (bedensel) şehvetlere sevgisi gâlib gelir (de bu hâlden kurtulmak ister)se, içerisinde “Ye” harfi geçen esmâ-i hüsnâyı (misk, safran ve gül suyu karışımıyla) temiz bir kaba yazıp (üzerine su döküp yazılar suya geçtikten sonra) yedi gün boyunca her gün (bu sudan) aç karnına içerse, Allâh-u Te‘âlâ'nın izniyle şehvetlerin sevgisine karşı kalbi soğuyacaktır.

Yazılacak Olan Esmâ-i Hüsnâ Şunlardır:

«الرَّحِيمُ، الْمُهَيِّمُنُ، الْعَزِيزُ، الْعَلِيمُ، السَّمِيعُ، الْبَصِيرُ، اللَّطِيفُ، الْخَبِيرُ، الْحَلِيمُ، الْعَظِيمُ، الْعَلِيُّ، الْكَبِيرُ، الْحَفِيزُ، الْمُقِيتُ، الْحَسِيبُ، الْجَلِيلُ، الْكَرِيمُ، الرَّقِيبُ، الْمُجِيبُ، الْحَكِيمُ، الْمَجِيدُ، الشَّهِيدُ، الْوَكِيلُ، الْقَوِيُّ، الْمَتِينُ، الْوَلِيُّ، الْحَمِيدُ، الْمُخْصِي، الْمُعِيدُ، الْمُخِي، الْمُمِيتُ، الْحَيُّ، الْقَيُّومُ، الْوَالِي، الْمُتَعَالِي، الْغَنِيُّ، الْمَغْنِي، الْهَادِي، الْبَدِيعُ، الْبَاقِي، الرَّشِيدُ.»

Rızık ve İtibâr Sâhibi Olmak İçin Yapılacak Amel

4) Kıymetli azıklardan biri de şudur ki her kim cumâ namazından sonra beyaz ipek bir ku-
maş parçasına: «الْوَدُودُ» ism-i şerîfini, sonra 35 defâ: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ.» ardından,
yine 35 kere: «الْحَمْدُ لِلَّهِ.» yazarsa, Allâh-u Te‘âlâ o kişiyi (maddî-mânevî) kuvvet, tâat
ve iyilik ile rızıklandırır ve şeytanların vesveselerine karşı o kişiye kâfi gelir.

Her kim bu ipek parçasını yanında taşırsa, Allâh-u Te‘âlâ mahlûkâtın kalplerine o kişiye karşı heybet bahşeder.

Her sabah güneş doğarken Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e salevât getirerek bu yazılara bakmaya devâm eden kişinin de Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i görmesi çok olur ve Al-
lâh-u Te‘âlâ o günkü (rızık) sebepleri(ni) o kişi için kolaylaştırır (da böylece merzûk olur).

(es-Senûsî, el-Mücerrebât, sh:23-26, -Mücerrebâtü Diyerbî hâmişinde-)